

Паулу Коелю

Демонът и сеньорита Прим

Първата история за Разделението се появява в древна Персия. След като създава Вселената, богът на времето вижда хармонията около себе си и си дава сметка, че липсва нещо много важно – компания, в която да се наслаждава на цялата тази красота.

В течение на хиляда години той се моли да придобие син. Историята не споменава към кого отправя молбата си, след като е всемогъщ, единствен и върховен господар. Въпреки това той се моли и накрая забременява.

След като разбира, че е постигнал желанието си, богът на времето се разкайва, знаейки колко крехко е равновесието между нещата. Но вече е твърде късно – синът му е на път да се роди. Единственото, което успява да постигне, е да раздели на две сина, който носи в утробата си.

Легендата разказва, че от молитвата на бога на времето се ражда Доброто (Ормуз), а от разкаянието му се ражда Злото (Ариман) – братя близници. Разтревожен, той прави всичко възможно пръв от утробата му да излезе Ормуз, за да следи брат си Ариман и да го възпира, ако той реши да създава проблеми във Вселената. Но тъй като Злото е хитро и способно на всичко, то изблъсква Ормуз в часа на раждането и Ариман пръв вижда светлината на звездите. Огорчен, богът на времето решава да даде съюзници на Ормуз: така се появява човешкият род, който ще се бори на негова страна, за да успее той да покори Ариман и да му попречи да завладее света.

В персийската легенда човешкият род възниква като съюзник на Доброто и според традицията накрая ще победи. Векове по-късно обаче се появява друга история за Разделението, като този път версията е противоположна: човекът е инструмент на Злото.

Мисля, че повечето хора разбират за какво говоря: един мъж и една жена са в Райската градина и се наслаждават на всички възможни удоволствия. Поставена им е една-единствена забрана – никога да не узнаят какво означават Доброто и Злото. Всемогъщият Господ Бог казва: „... а от дървото за познаване добро и зло, да не ядеш от него.“ (Битие, 2:17)

Но един прекрасен ден се появява змията и ги уверява, че това познание е по-важно от самия Рай и че те трябва да го придобият. Жената отказва, споменавайки, че Бог ги е заплашил със смърт, но змията твърди, че нищо подобно няма да им се случи: тъкмо обратното, в деня, в който познаят Доброто и Злото, ще станат богоравни.

Убедена в това, Ева отхапва от забранения плод, като дава и на Адам. И от този миг изначалното равновесие в Рая е разрушено, а двамата са изгонени оттам и прокълнати. Съществува обаче една много

загадъчна фраза, произнесена от Бог, която напълно оправдава змията: „Ето, Адам стана като един от Нас да познава добро и зло.“

И в този случай (подобно на бога на времето, който се моли за нещо, въпреки че е пълновластен господар) Библията не обяснява на кого говори Бог, който е един-единствен, а след като е единствен, защо казва „един от Нас“. Така или иначе, още с появата си човешкият род е осъден да се колебае между вечното Разделение на две противоположности. И днес ние изпитваме същите съмнения като нашите прародители. Настоящата книга има за цел да разгледа проблема, като в отделни моменти от повествованието са използвани някои легенди на тази тема, разпространени из различни кътчета на света. С „Демонът и сензорита Прим“ завършвам трилогията „И на седмия ден...“, съставена от „Край река Пиедра седнах и заплаках“ (1994) и „Вероника решава да умре“ (1998). Трите книги разказват за една седмица от живота на обикновени хора, които ненадейно се сблъскват с любовта, смъртта и властта. Винаги съм вярвал, че дълбоките промени както у човека, така и в обществото настъпват в разстояние на съвсем кратки периоди от време. Когато най-малко очакваме, животът ни отправя предизвикателство, за да изпита смелостта ни и волята ни за промени. И в този миг няма никакъв смисъл да се преструваме, че нищо не се е случило, или да се оправдаваме, изтъквайки, че още не сме готови. Предизвикателството не чака. Животът не гледа назад. Една седмица е достатъчна, за да решим дали да приемем съдбата си, или не.

Буенос Айрес, август 2000 г.

От петнайсетина години насам старата Бerta всеки ден сядаше на прага на къщата си. Жителите на Вискос знаеха, че възрастните обикновено правят така: спомнят си миналото и младостта, съзерцават един свят, който вече не е техен, търсят повод за разговор със съседите.

Berta обаче имаше причина, за да стои там. И спря да чака в онази утрин, когато видя чужденеца да изкачва стръмния склон и бавно да се отправя към единствения хотел в селото. Не беше такъв, какъвто толкова пъти го бе виждала в представите си; дрехите му бяха износени, косата му бе прекалено дълга, а беше и небръснат.

Но не идваше сам: придружаваше го демонът.

„Мъжът ми е прав – каза си тя. – Ако не седях тук, никой нямаше да си даде сметка за това.“

Изобщо не умееше да преценява възрастта на хората, затова предположи, че мъжът е около четирийсет-петдесетгодишен. „Младеж“,

помисли си тя, използвайки това определение, което само старите хора биха могли да приемат. Запита се колко ли време ще стои той тук, но не успя да стигне до никакво заключение; може би няма да е за дълго, след като носи само малка раница. По всяка вероятност ще остане една нощ и след това ще продължи в неизвестна посока. Това не я интересуваше.

Ала всичките тези години, през които бе седяла пред вратата на къщата си, очаквайки пристигането му, не бяха минали напразно – бяха я научили да се наслаждава на красотата на планините, която навремето не бе забелязвала, тъй като се бе родила тук и бе свикнала с пейзажа.

Той влезе в хотела, както можеше да се очаква. Берта обмисли възможността да разговаря със свещеника по повод на това нежелано присъствие; но той нямаше да се вслуша в думите ѝ, щеше да каже, че това са старчески измишльотини.

И тъй, оставаше ѝ единствено да види какво ще се случи. Демонът не се нуждае от много време, за да причини злини – също като бурите, ураганите и лавините, които само за няколко часа повалят дървета, посадени преди двеста години. Внезапно тя осъзна следното: фактът, че е разпознала злото, което току-що бе влязло във Вискос, с нищо не променя положението; демоните открай време идват и си отиват, без непременно присъствието им да се отразява върху нещо. Те непрекъснато обикалят по света, понякога само за да узнаят какво става, друг път за да подложат на изпитание една или друга душа, но са непостоянни и сменят целта си без никаква логика, водени единствено от удоволствието да влязат в битка, която да си струва усилията. Берта смяташе, че във Вискос няма нищо интересно, нищо особено, което да привлече вниманието на когото и да било за повече от един ден, та какво оставаше за някой толкова важен и зает като пратеника на мрака.

Опита се да се съсредоточи върху нещо друго, но образът на чужденца не ѝ излизаше от ума. Небето, което преди това бе слънчево, взе да се заоблачава.

„Нормално е за този сезон“, помисли си тя. Нямаше никаква връзка с пристигането на чужденца, беше обикновено съвпадение.

Тогава чу далечния тътен на гръмотевица, последвана от още три. От една страна, това означаваше, че идва дъжд; от друга страна, ако решише да вярва на древните традиции на този край, би могла да изтъкува звука като гласа на разгневения Бог, недоволен от безразличието на хората към Неговото присъствие.

„Може би трябва да сторя нещо. В края на краищата този, когото очаквах, току-що пристигна.“

Няколко минути остана съсредоточена върху всичко онова, което ставаше наоколо: облаците продължаваха да се стелят над града, но не се чу никакъв друг шум. Като добра бивша католичка не вярваше на традиции и суевория, още по-малко на тези във Вискос, чиито корени принадлежаха на древното келтско население, което някога бе живяло по тези места.

„Гръмотевицата не е нищо друго освен природно явление. Ако Бог иска да каже нещо на хората, няма да го прави по такъв заобиколен начин,“

Докато размишляваше върху това, отново чу гръмотевичен тътен, този път много по-близо. Берта стана, прибра стола и влезе вътре, преди да завали дъждът, но сега сърцето ѝ се свиваше от необясним страх. „Какво да правя?“

Отново ѝ се прииска чужденецът да си замине по-скоро; беше твърде стара, за да помогне на себе си, на селото си и още по-малко на Всемогъщия Бог, който сигурно щеше да избере някой по-млад, ако наистина се нуждаеше от помощ. Това не беше нищо друго освен блънуване; понеже нямаше никаква работа, мъжът ѝ измисляше неща, за да ѝ запълва времето.

Но тя изобщо не се съмняваше, че е видяла демона.

Видяла го бе от плът и кръв, облечен като поклонник.

Хотелът бе едновременно магазин за екологично чисти продукти, ресторант, в който се сервираха местни ястия, и бар, където жителите на Вискос имаха навика да се събират, за да обсъждат едни и същи неща, като например времето или това, че младите изобщо не ги е грижа за селото. „Девет месеца зима, три месеца ад“, казваха обикновено те, имайки предвид, че за деветдесет дни трябваше да приключат с оранта, наторяването на нивите, сеитбата, изчакването, прибирането на реколтата, складирането на сеното, стригането на вълната.

На всички, които живееха тук, им бе ясно, че упорстват да живеят в свят, който си отиваше; въпреки това не им беше лесно да приемат, че са част от последното поколение земеделци и пастири, населяващи от векове тази планина. Рано или късно ще дойдат машините, добитъкът ще започне да се отглежда далеч оттук, със специални храни, а селцето може би ще бъде продадено на някоя голяма фирма със седалище в чужда страна, която ще го превърне в зимен курорт.

Така бе станало с други селища от този край, но населението на Вискос не се предаваше – плащаше дълг на своето минало, на здравите традиции на прадедите си, които някога бяха живели тук и които го бяха научили колко е важно да се бориш до последния миг.

Чужденецът прочете внимателно адресната карта, като се чудеше как да я попълни. От акцента му сякаш да разберат, че идва от някоя латиноамериканска страна, и реши тя да бъде Аржентина, защото много харесваше футболния ѝ отбор. В картата трябваше да попълни адреса си и той написа „улица Колумбия“, знаейки, че латиноамериканците имат навика да си оказват взаимни почести, като дават на главните си улици имена на съседни страни. А за име си избра това на един прочут терорист от миналия век. За по-малко от два часа всичките 281 жители на Вискос вече знаеха че в селцето е пристигнал чужденец на име Карлос, роден в Аржентина, живеещ на привлекателната улица Колумбия в Буенос Айрес. Това е предимството на малките градчета: без никакво усилие хората веднага научават всичко за личния ти живот.

Впрочем това бе и намерението на новодошлия.

Той се качи в стаята си и изпразни раницата: носеше малко дрехи, самобръсначка, чифт резервни обувки, витамини в случай на простуда, дебела тетрадка, в която си водеше записки, и единайсет златни кюлчета, всяко от които тежеше два килограма. Изтощен от напрежението, изчакването и товара, който носеше, заспа почти веднага, като преди това подпря вратата с един стол, макар да знаеше, че може да има доверие на всичките 281 жители на Вискос. На другия ден той изпи сутрешното си

кафе, остави дрехите си в портиерната, за да бъдат изпрани, прибра обратно в раницата златните кюлчета и пое към планината, която бе на изток от селото. По пътя видя само една седнала пред къщата си старица, която го наблюдаваше с любопитство.

Навлезе в гората и изчака, докато слухът му свикна с шума, издаван от насекомите, птиците и вятъра, който брулеше оголените клони. Знаеше, че на подобно място биха могли да го следят, без той да забележи, и стоя един час, без да прави нищо.

Когато се увери, че евентуалният шпионин сигурно се е изморил и си е заминал, без да има какво ново да разкаже, издълба дупка близо до скала във формата на У, където скри едно от кюлчетата. Изкачи се още по-нависоко, постоя така още час, сякаш бе потънал в съзерцание на природата и в дълбоко размишление, видя друга скала – този път наподобяваща орел – и издълба още една дупка, където постави останалите десет златни кюлчета.

Първият човек, когото срещна на връщане в селото, бе някакво момиче, седнало на брега на една от многото временни реки в областта, образувани от топящи се ледници. То вдигна очи от книгата, която четеше, забеляза присъствието му и отново се зачете; сигурно майка ѝ я бе учила никога да не говори с чуждоземец.

Когато пристигат в нов град обаче чуждоземците имат право да се опитат да се сприятелят с непознати и той се приближи.

– Здравей! Доста е горещо за сезона, а ?

Тя кимна.

Чужденецът бе настойчив.

– Бих искал да ти покажа нещо.

Тя възпитано остави книгата, протегна ръка и се представи:

– Казвам се Шантал, вечер работя в бара на хотела, където сте отседнали, и се учудих, че не слязохте да вечеряте, тъй като хотелът печели не само от наема за стаите, но и от всичко, което си поръчват гостите. Вие се казвате Карлос, от Аржентина сте и живеете на улица Колумбия. Цялото село вече знае за вас, защото всеки, пристигнал тук извън ловния сезон, е обект на любопитство. Мъж около петдесет, с прошарена коса и с поглед на човек, който е преживял много неща. Колкото до поканата да видя нещо, благодаря, но познавам пейзажа на Вискос от всички възможни ъгли, които бихте могли да си представите. Може би ще е по-добре аз самата да ви покажа места, които никога не сте виждали, но предполагам, че сте много зает.

– На петдесет и две години съм и не се казвам Карлос, всички

данни от адресната карта са фалшиви.

Шантал не знаеше какво да отговори. Чужденецът продължи:

– Не искам да ти показвам Вискос, а нещо, което никога не си виждала.

Тя бе чела много истории за момичета, които решават да последват някой странник в гората и изчезват безследно. За миг се изплаши, но страхът ѝ бързо бе сменен от усещането за приключение – в крайна сметка този мъж не би се осмелил да ѝ направи нещо, защото тя току-що му бе казала, че присъствието му е известно на всички, независимо от това, че данните в адресната карта не са верни.

– Кой сте вие? – попита го тя. – Нима не знаете, че ако това, което ми казахте, е истина, мога да ви издам в полицията за фалшифициране на самоличността ви?

– Обещавам да отговоря на всички твои въпроси, но преди това трябва да дойдеш с мен, понеже искам да ти покажа нещо. На пет минути отгук е.

Шантал затвори книгата, пое си дълбоко въздух и мислено се помоли, а през това време възбудата ѝ се примеси със страх. После тя стана и тръгна с чужденеца. Бе сигурна, че това ще е още един миг на разочарование в живота ѝ – винаги започваше със среща, изпълнена с обещания, за да се окаже скоро след това поредната мечта за невъзможна любов.

Мъжът отиде до скалата във формата на У, показа ѝ прясно изкопаната дупка и ѝ предложи да види какво е заровено вътре.

– Ще си изцапам ръцете – отвърна Шантал. – Ще си изцапам дрехите.

Мъжът взе един клон, счупи го и ѝ го подаде, за да разрови с него пръстта. Поведението му я учуди, но тя реши да направи каквото ѝ бе казал. Пет минути по-късно пред очите на Шантал се появи изцапано с пръст жълто кюлче.

– Прилича на злато – каза тя.

– Злато е. Мое е. Ако обичаш, зарови го на същото място.

Тя се подчини. Мъжът я заведе до другото скривалище. Тя отново започна да копае, като този път се изненада от количеството злато, което видя.

– Това също е злато. И също така е мое – каза чужденецът.

Шантал щеше да зарови отново златото в пръстта, но той я помоли да остави дупката открита. Седна на един камък, запали цигара и се загледа в хоризонта.

– Защо поискахте да ми покажете това?

Той не каза нищо.

– Кой сте вие в края на краищата? Какво търсите тук? Защо ми показахте това, след като знаете, че мога да разкажа на всички какво сте скрили в тази планина?

– Задаваш много въпроси едновременно – отвърна чужденецът, без да откъсва очи от върховете, сякаш не забелязваше присъствието на момичето. – Колкото до това, че можеш да разкажеш на другите, такава е именно целта ми.

– Обещахте ми, че ако дойда, ще ми отговорите.

– Първо, не вярвай на обещания! Светът е пълен с тях: богатство, спасение на душата, вечна любов... Някои си мислят, че могат да обещават всичко, а други вярват на всичко, което би им гарантирало по-добро бъдеще, както вероятно е и в твоя случай. Тези, които не изпълняват обещанията си, се оказват безсилни и неудовлетворени; същото се получава и с онези, които се вкопчват в дадените им обещания.

Усложняваше нещата; говореше за собствения си живот, за нощта, която бе променила съдбата му, за лъжите, в които беше принуден да повярва, защото бе невъзможно да приеме действителността. Трябваше да говори на езика на момичето, с думи, които то да разбере.

Шантал обаче разбираше почти всичко. Като всеки по-възрастен мъж, и той мислеше за секс с някоя по-млада жена. Като всяко човешко същество смяташе, че парите могат да купят всичко. Като всеки чужденец бе сигурен, че момичетата от вътрешността на страната са достатъчно наивни, за да приемат всяко предложение, действително или въображаемо, стига това да означава поне малка възможност да се махнат оттам.

За съжаление той не бе нито първият, нито последният, който щеше да се опита да я съблазни така нескопосано. Това, което я караше да се чувства объркана, бе количеството злато, което предлагаше. Никога не си бе помисляла, че струва толкова, и това ѝ харесваше, ала същевременно я плашеше.

– Не съм толкова малка, че да вярвам на обещания – отвърна тя, за да спечели време.

– Въпреки това винаги си вярвала и продължаваш да вярваш.

– Лъжете се. Знам, че живея в рая, чела съм Библията и няма да повтора грешката на Ева, която не е била доволна от онова, което е имала.

Това не беше истина, разбира се, и тя започна да се безпокои, че чужденецът ще изгуби всякакъв интерес към нея и ще си тръгне. В

действителност тя сама бе оплела паяжината и бе предизвикала срещата в гората: застанала бе на стратегическо място, през което той щеше да мине на връщане, само за да поговори с някого, може би и за да чуе още едно обещание, да помечтае няколко дни за възможността да се влюби отново и да напусне веднъж завинаги долината, в която се бе родила. Сърцето ѝ многократно бе наранявано, но въпреки това тя вярваше, че ще срещне мъжа на живота си. В началото бе пропуснала много възможности, вярвайки, че подходящият мъж все още не се е появил, но сега чувстваше, че времето тече по-бързо, отколкото си мисли, и бе готова да си тръгне от Вискос с първия мъж, който поиска да я отведе, дори и да не изпитва нищо към него. Сигурно щеше да се научи да го обича – любовта също е въпрос на време.

– Точно това искам да разбера: дали живеем в рая или в ада – каза мъжът, като прекъсна мислите ѝ. Много добре, постепенно той влизаше в капана.

– В рая. Но който живее дълго на някое съвършено място, започва да скучае.

Бе хвърлила първата стръв. Бе казала по заобиколен начин: „Свободна съм, на разположение съм.“ Следващият негов въпрос би трябвало да бъде: "Като теб ли?"

– Като теб ли? – поиска да узнае чужденецът.

Трябваше да бъде предпазлива, не биваше да издава силната си жажда по пътя към извора, защото мъжът би могъл да се изплаши.

– Не знам. Понякога чувствам, че е така, а понякога смятам, че съдбата ми е да остана тук и че не бих могла да живея далеч от Вискос.

Следваща стъпка: да се престори на безразлична.

– Добре тогава, след като не искате да ми разкажете нищо за златото, което ми показате, искам да ви благодаря за разходката и да се върна при реката и моята книга.

– Почакай!

Мъжът бе захапал въдицата.

– Разбира се, че ще ти обясня за златото. Нали затова те доведох тук?

Секс, пари, власт, обещания. Въпреки това Шантал си даде вид, че очаква изненадващо разкритие; мъжете изпитват странно удоволствие от това да се чувстват по-висши, без да си дават сметка, че в повечето случаи се държат по съвсем банален начин.

– Вие сигурно имате богат житейски опит и бихте могли да ме научите на много неща.

Точно така! Да отпусне леко въдицата, да похвали жертвата, но умерено, за да не я изплаши, бе много важно правило.

– Между другото имате лошия навик да давате напътствия за обещанията или за това как да се действа в живота, вместо да отговорите на един съвсем обикновен въпрос. Ще остана с най-голямо удоволствие, ако ми отговорите на въпросите, които ви зададох в началото: кой сте всъщност? И какво търсите тук?

Чужденецът откъсна очи от планината и погледна момичето пред себе си. Дълги години беше работил с най-различни хора и сега бе почти напълно сигурен, че знае какво си е помислила. Повярвала е, че ѝ е показал златото, за да я впечатли с богатството си, така както и тя самата се опитваше да го впечатли с младостта и безразличието си.

– Кой съм всъщност ли? Е добре, да кажем, че съм човек, който от известно време търси определена истина. Успях да я открия на теория, но никога не съм я прилагал на практика.

– Каква истина?

– Истината за човешката природа. Открих, че винаги се подаваме на изкушението, щом ни се предостави такъв случай. В зависимост от условията всяко човешко същество на Земята е в състояние да върши злини.

– Мисля, че...

– Не става дума за това какво ти или аз мислим или в какво искаме да вярваме, а да открия дали теорията ми е вярна. Искаш да узнаеш кой съм ли? Аз съм много богат и много известен индустриалец, разпореждал съм се с хиляди работници, бил съм суров, когато се е налагало, и добър, когато съм смятал за необходимо. Изживял съм неща, за които хората не са и предполагали, че съществуват, и съм преминал всякакви граници в търсенето както на удоволствието, така и на познанието. Узнах какво е рай, когато мислех, че съм в плен на ада на рутината и семейния живот, и разбрах какво е ад, когато вече можех да се радвам на рая и на пълната свобода. Ето кой съм аз – човек, който през целия си живот е бил и добър, и лош, може би най-подготвеният, за да си отговори на въпроса за човешката същност, и затова съм тук. Знаем и какво друго ще поискаш да научиш сега.

Шантал усети, че губи позиции: трябваше бързо да си ги възвърне.

– Мислите, че ще ви попитам защо ми показвахте златото, нали? Но в действителност това, което искам да разбера, е защо един богат и прочут индустриалец е дошъл във Вискос, за да търси отговор на въпрос, който може да намери в книгите, университетите или ако чисто и

просто отиде при някой добър философ.

Чужденецът хареса прозорливостта на момичето. Чудесно, както винаги бе избрал подходящия човек.

– Дойдох във Вискос, защото замислих един план. Преди много време гледах една пиеса на Дюренмат, автор, който ти сигурно познаваш...

Последните му думи бяха чиста провокация. Разбира се, че това момиче никога не бе чувало за Дюренмат и сега отново щеше да си придаде безразличен вид, сякаш знае за кого става дума.

– Продължавайте – каза Шантал, преструвайки се на безразлична.

– Радвам се, че го познаваш, но позволи ми да ти припомня за коя точно от пиесите му говоря.

Той премежи добре думите си, за да не звучат прекалено цинично, а в същото време и достатъчно твърдо, за да изразят убедеността му, че тя лъже.

– Някаква жена, след като забогатява, се връща в един град само за да унизи и унищожи мъжа, който я е отхвърлил, когато е била млада. Целият ѝ живот, бракът ѝ, финансовите ѝ успехи са били мотивирани единствено от желанието да отмъсти на първата си любов. И тогава замислих собствения си план: да отида на някое откъснато от света място, където всички гледат на живота с радост, спокойствие, състрадание, и да се опитам да ги накарам да престъпят някои от Божиите заповеди.

Шантал отклони погледа си и го насочи към планината. Чужденецът бе разбрал, че тя не познава този автор, и сега се боеше да не би да я попита кои са Божиите заповеди. Никога не е била много религиозна и нямаше никакво понятие за тях.

– В това село всички са честни, като се започне от теб – продължи чужденецът. – Показах ти златно кюлче, което би могло да те направи независима, да ти даде възможност да напуснеш това място, да обикаляш света, да правиш това, за което винаги са мечтали момичетата от малките и затънтени села. Кюлчето ще остане там; ти знаеш, че е мое, но ако искаш, можеш да го откраднеш. И така ще престъпиш заповедта: „Не кради!“

Момичето погледна чужденеца.

– Що се отнася до останалите десет кюлчета, те са достатъчни, за да могат всички жители от градчето да не работят до края на живота си – продължи той. – Не пожелах да ги заровиш отново, защото ще ги преместя на място, което само аз ще знам. Искам, като се върнеш в селото, да кажеш, че си ги видяла и че съм склонен да ги дам на жителите на

Вискос, ако те сторят нещо, което никога не са предполагали, че могат да направят.

– Какво например?

– Не става дума за пример, а за нещо конкретно: искам да престъпят заповедта „Не убивай!“

– Какво?!

Въпросът ѝ бе прозвучал като вик.

– Точно това, което току-що чу. Искам да извършат престъпление.

Чужденецът усети, че момичето се вцепени, и разбра, че тя би могла да избяга всеки момент, без да чуе останалата част от историята. Трябваше бързо да ѝ разкаже всичко, което бе планирал.

– Давам ви срок една седмица. Ако на седмия ден в селото някой бъде намерен убит – няма значение коя ще е жертвата: може да е старец, който вече не работи, неизлечимо болен или луд, който само създава грижи, – ще оставя златото на неговите жители и ще си извадя заключение, че всички сме лоши. Ако ти откраднеш онова златно кюлче, но селото устои на изкушението, ще си направя извода, че има добри и лоши хора, което би поставило сериозен проблем, защото би било равнозначно на духовна битка, която може да бъде спечелена от всяка една от двете страни. Ти вярваш ли в Бог, в духовни борби, в битки между ангели и демони?

Момичето не каза нищо и този път той разбра, че е задал въпроса в неподходящ момент, рискувайки тя да му обърне гръб и да не го изслуша. По-добре да спре с иронията и да говори направо:

– Ако в края на краищата си тръгна от селото заедно с моите единнайсет златни кюлчета, ще излезе, че всичко, в което съм искал да вярвам, е лъжа. Ще умра с отговора, който не бих искал да получа, защото животът би бил по-приемлив за мен, ако се окаже прав и светът е лош. И въпреки че ще продължа да страдам както преди, ако знам, че всички страдат, болката ще е по-поносима. Но ако само някои са осъдени да преживеят големи трагедии, то тогава има нещо много погрешно в Сътворението.

Очите на Шантал бяха пълни със сълзи, ала тя все пак намери сили да се овладее.

– Но защо правите това? Защо с моето село?

– Не става дума за теб или за твоето село. Мисля единствено за себе си: историята на един човек, това е историята на всички хора. Искам да узная дали сме добри или лоши. Ако се окаже, че сме добри, значи Бог е справедлив и ще ми прости всичко, което съм сторил, злото, което съм

пожелал за онези, които се опитаха да ме унищожат, погрешните решения, които съм вземал в най-важните моменти, това, което ти предлагам в момента – защото именно Той ме е подтикнал към злото. А ако се окаже, че сме лоши, то тогава всичко е позволено и изобщо не съм вземал погрешни решения. Предварително сме осъдени и няма никакво значение какво вършим през живота си, тъй като изкуплението е извън мислите и действията на човека.

Преди Шантал да си тръгне, той добави:

– Можеш да решиш да не участваш в това. В такъв случай ще кажа на всички, че съм ти дал шанс да им помогнеш, но ти не си приела, и тогава аз самият ще им направя предложението. Ако решат да убият някого, твърде вероятно е жертвата да си ти.

Жителите на Вискос бързо научиха навичките на чужденеца: той ставаше рано, пиеше силно кафе и тръгваше на разходка из планината въпреки дъжда, който не бе спирал от втория ден след пристигането му в селото и който скоро се превърна в снежна буря, която спираше за кратко и пак започваше. Никога не обядваше; обикновено се прибираще в хотела в ранния следобед, затваряше се в стаята си и, както всички предполагаша, спеше.

Щом се мръкнеше, отново тръгваше на разходка, този път из околностите на селото. Влизаше винаги пръв в ресторанта, поръчваше най-изисканите ястия, без да се подвежда от цената, винаги избираще най-хубавото вино, без то да е непременно най-скъпото, изпушваше една цигара и веднага след това отиваше в бара, където бе започнал да се сприятелява с мъжете и жените, които го посещаваха.

Обичаше да слуша истории за този край, за поколенията, които бяха живели във Вискос (някои твърдяха, че в миналото е бил голям град, за което свидетелстваха руините от къщи, намиращи се извън трите съществуващи днес улици), за обичаите и суеверията, които бяха част от живота на селяните, за новите техники на обработване на земята и за пашата.

Когато дойдеше моментът да говори за себе си, разказваше противоречиви истории – понякога твърдеше, че е бил моряк, друг път споменаваше за големи оръжейни заводи, които е ръководил, а също и за период, през който изоставил всичко, за да прекара известно време в някакъв манастир, търсейки Бог.

На излизане от бара хората обсъждаха дали говори истината, или лъже. Кметът смяташе, че човек може да се занимава с най-различни неща през живота си, въпреки че жителите на Вискос знаеха съдбата си още от деца; свещеникът бе на друго мнение и смяташе новодошлия за заблуден, объркан човек, опитващ се да преоткрие себе си.

Всички бяха сигурни единствено в това, че чужденецът ще остане в селото само седем дни; съдържателката на хотела разказваше, че го чула да се обажда до столичното летище и да потвърждава полета си, който, чудно защо, бил до Африка, а не до Южна Америка. Веднага след телефонния разговор извадил от джоба си пачка банкноти и предплатил нощувките, а също и всички хранения в ресторанта въпреки уверенията ѝ, че му има доверие. Но тъй като чужденецът настоявал, тя му предложила да плати с кредитна карта, както постъпват обикновено останалите гости; така ще има на разположение пари в случай на непредвидени обстоятелства до края на пътуването си. Поискала също да добави, че може

би в Африка не приемат кредитни карти, но щяло да бъде недискретно да покаже, че е чула разговора му или пък че смята някои континенти за по-напреднали от други.

Чужденецът ѝ благодарил за загрижеността, но учтиво отказал.

През следващите три вечери той черпеше всички поред, като отново плащаше в брой. Това никога не се бе случвало във Вискос, така че противоречивите истории бързо бяха забравени и хората започнаха да го възприемат като щедър и дружелюбно настроен човек без предразсъдъци, склонен да се отнася със селяните така, сякаш не стоят по-долу от мъжете и жените в големите градове.

Сега се водеха спорове на друга тема: след като затвореха бара, някои от последните посетители споделяха мнението на кмета, като казваха, че новодошлият е човек с голям опит, способен да оцени доброто приятелство; други твърдяха, че свещеникът е прав, понеже познава по-добре човешката душа, и че чужденецът е самотник, който търси нови приятели или се опитва да си създаде нова представа за живота. Независимо от това той бе приятна личност и жителите на Вискос бяха убедени, че ще им липсва, когато си замине следващия понеделник.

Освен това беше и много възпитан, което пролича в една важна подробност, забелязана от всички: новодошлите, особено ако бяха сами, винаги се опитваха да завържат разговор с Шантал Прим, момичето, което сервираше в бара – може би надявайки се на мимолетна авантюра или на кой знае какво. Този човек обаче се обръщаше към нея само за да си поръча питие и никога не отправяше съблазняващи или похотливи погледи към девойката.

През следващите три нощи след срещата при реката Шантал изобщо не можа да спи. Бурята – която ту спираше, ту започваше отново – разтърсваше металните щори, вдигайки страшен шум. Шантал се събуждаше много пъти, обляна в пот, въпреки че нощем винаги изключваше радиатора заради високата цена на тока.

През първата нощ тя усети присъствието на Доброто. Между два кошмара, които не успяваше да си спомни, се молеше на Бог да ѝ помогне. Нито за миг не допусна, че би могла да разкаже какво е чула, да стане пратеник на греха и смъртта.

В един момент ѝ се стори, че Бог е твърде далеч, за да я чуе, и започна да се моли на баба си, която бе починала преди време и която я бе отгледала, след като майка ѝ бе умряла при раждането. Вкопчваше се с всички сили в идеята, че Злото веднъж вече е минало оттук и си е отишло завинаги.

Въпреки многото лични проблеми, които имаше, Шантал знаеше, че живее в селище с честни мъже и жени, които изпълняваха задълженията си, ходеха с вдигната глава и бяха уважавани в цялата област. Но невинаги било така: преди повече от два века във Вискос живеели най-големите негодници и всички възприемали това като нещо нормално, казвайки, че е поради проклятието, отправено от келтите, когато били победени от римляните.

Докато накрая мълчанието и смелостта на един-единствен човек – някой, който не вярвал в проклятия, а само в благословии – не изкупили вината на останалите жители. Шантал дочуваше шума от металните щори и си спомняше гласа на своята баба, която ѝ разказваше какво се бе случило.

Преди много години някакъв отшелник – който по-късно става известен като свети Савин – живял в една от пещерите в този край. По онова време Вискос бил само граничен пункт, населяван от избягали от правосъдието бандити, контрабандисти, проститутки, авантюристи, които идвали тук, за да потърсят съучастници, убийци, които си почивали между две престъпления. Най-лошият от тях, един арабин, наречен Ахав, държал под контрол селището и околностите, събирайки насилствено данъци от селяните, които все още упорито се стремели да живеят почтено.

Един ден Савин слязъл от пещерата, отишъл в дома на Ахав и поискал да пренощува там. Ахав се изсмял: – „Не знаеш ли, че съм убиец, че съм заклал много хора по тези места и че животът ти не означава нищо за мен?“ „Знам – отвърнал Савин. – Но се изморих да живея в онази пещера. Бих искал да прекарам поне една нощ тук.“

Ахав знаел, че светецът е толкова прочут, колкото и самият той, и това го дразнело – не искал да дели славата си с човек, чиято сила изобщо не можела да се мери с неговата. Ето защо решил да го убие същата нощ, за да покаже на всички, че е единственият истински господар на селището.

Поговорили малко. Ахав бил впечатлен от думите на светеца, но тъй като бил недоверчив човек, вече не вярвал в Доброто. Посочил на Савин къде да легне и заплашително започнал да точи ножа си. След като го погледал известно време, Савин затворил очи и заспал.

Ахав точил ножа през цялата нощ. На сутринта, когато Савин се събудил, го заварил да плаче до леглото му.

„Ти не се уплаши от мен, дори не ме осъди. За пръв път някой прекара нощта до мен, вярвайки, че бих могъл да бъда добър човек и да

подслоня изпадналите в нужда. И понеже ти повярва, че бих могъл да постъпя правилно, така и сторих.“

От този миг Ахав загърбил престъпния си начин на живот и започнал да преобразява областта. Именно тогава Вискос престанал да бъде граничен пункт, пълен с нарушители на закона, и се превърнал във важно средище на търговията между двете страни.

Да, точно така се бе случило.

Шантал избухна в плач, като благодареше на баба си, че ѝ е припомнила тази история. Нейният народ бе добър и тя можеше да му вярва. Докато се опитваше да заспи отново, се запита дали все пак да не разкаже това, което чужденецът искаше, само за да види смаяната му физиономия, когато жителите на Вискос го изгонят от града.

На другия ден тя се учуди, виждайки го да излиза от ресторанта през задния вход на хотела, да се отправя към това, което бе едновременно бар, рецепция и магазин, и да разговаря с намиращите се там посетители като съвсем обикновен турист, уж, че се интересува как стрижат овцете и как опушват месото. Жителите на Вискос винаги бяха вярвали, че всеки чужденец ще е запленил от здравословния и природосъобразен начин на живот, който водят, и затова повтаряха с все по-големи подробности същите истории за това колко е хубаво да живееш далеч от модерната цивилизация, въпреки че всеки от тях би искал от дъното на душата си да е далеч оттук, сред коли, които замърсяват атмосферата, и квартали, в които е опасно да се движиш, само защото големите градове очароват безкрайно хората от селата.

Но винаги когато се отбиеше някой пътник, те показваха – единствено на думи – радостта си от факта, че живеят в един изгубен рай, като се опитваха да внушат на самите себе си колко е чудесно, че са се родили тук, забравяйки, че до този момент нито един от гостите на хотела не бе взел решението да изостави всичко и да се установи във Вискос.

Вечерта мина доста оживено, с изключение на една реплика, която чужденецът не биваше да казва:

– Децата тук са много добре възпитани. За разлика от други места, където съм бил, никога не ги чух да крещат сутрин.

За миг настъпи неловко мълчание – тъй като във Вискос нямаше деца, – но някой се сети да попита госта как намира местното ястие, което току-що бе опитал, и разговорът продължи съвсем нормално, като се въртеше около красотите на селото и недостатъците на големия град.

Колкото повече време минаваше, толкова по-напрегната ставаше Шантал, страхувайки се да не би той да поиска тя да разкаже за срещата

в гората. Но чужденецът дори не поглеждаше към нея; заговори я само веднъж, когато поръча – и плати в брой – по едно питие за всички присъстващи.

След като посетителите си тръгнаха и чужденецът се качи в стаята си, тя свали престилката, запали цигара от забравена на една маса кутия и каза на съдържателката на хотела, че ще почисти сутринта, тъй като е много изморена след безсънната нощ. Съдържателката се съгласи, Шантал взе палтото си и излезе в студената нощ.

Жилището ѝ бе на две минути път и докато дъждът мокреше лицето ѝ, тя си мислеше, че може би всичко това е само една безумна идея, зловещ начин, който чужденецът бе избрал, за да привлече вниманието ѝ.

Тогавя се сети за златото: видяла го бе с очите си.

Може би не е било злато. Беше твърде изморена, за да мисли, и щом влезе в стаята си, се съблече и се пхна под завивките.

През втората нощ Шантал се среща с Доброто и Злото. Заспа дълбоко, без да сънува нищо, но се събуди след по-малко от час. Навън цареше тишина, нямаше нито вятър, който да блъска щорите, нито се чуваха шумове от нощни животни – нямаше абсолютно нищо, което да ѝ напомня, че все още е в света на живите.

Отиде до прозореца и се загледа в пустата улица, в ситния дъжд, в мъглата, осветявана единствено от слабата светлина на рекламния надпис на хотела – всичко това придаваше на селото още по-злокобен вид. Тя добре познаваше тишината на това затънтено място, която не означава непременно спокойствие, а пълна липса на нещо ново, което да бъде казано.

Погледна към планината; не можеше да я види, защото облаците бяха много ниски, но знаеше, че някъде там е скрито златно кюлче. Или по-скоро нещо жълто във формата на плочка, което един чужденец бе оставил там. Бе ѝ показал точното му местонахождение, едва ли не бе поискал от нея да изрови металния предмет и да го вземе.

Легна си пак, повъртя се ту на едната, ту на другата страна, стана отново и отиде в банята, разгледа голото си тяло в огледалото, страхувайки се, че скоро то вече няма да е така привлекателно, и пак се върна в леглото. Разкая се, че не е взела кутията с цигари, забравена на масата – знаеше, че притежателят ѝ ще се върне и ще я потърси, и не искаше да се усъмнят в нея. Така беше във Вискос: полупразната кутия цигари си имаше притежател, падналото от нечие палто коиче трябваше да се пази, докато някой дойде да си го потърси, рестото трябваше да бъде

върнато до последното сентаво, не беше позволено сметката да се закръгля. Проклето място, в което всичко можеше да бъде предвидено, организирано, споделено.

След като видя, че няма да може да заспи, отново се опита да се моли и да мисли за баба си, но мисълта ѝ се бе спряла на една сцена: отворената дупка, изкаляният метал, отчупеният клон в ръката ѝ, сякаш бе бастун на поклонничка, готова да тръгне на път. На няколко пъти задрямваше и се събуждаше, но навън цареше все такава тишина, а в главата ѝ непрекъснато се повтаряше все същата сцена.

Веднага щом видя светлината на утрото да се процежда през прозореца, се облече и излезе.

Все още беше много рано дори и за такова място, където хората ставаха на разсъмване. Повървя по безлюдната улица, като на няколко пъти се обърна, за да се увери, че чужденецът не я следва, но поради мъглата виждаше само на няколко метра. От време на време се спираше, опитвайки се да чуе стъпки, но единственото, което долавяше, бяха неравните удари на сърцето ѝ.

Навлезе в гората, стигна до скалата във формата на У – тя винаги я караше да се чувства нервна, защото ѝ се струваше, че камъните всеки момент ще паднат, – взе същата пръчка, която бе оставила там предишния ден, разкопа мястото, което ѝ бе посочил чужденецът, и извади кюлчето. Вниманието ѝ бе привлечено от нещо: в гората продължаваше да царя тишина, сякаш имаше някакво чуждо присъствие, което плашеше животните и не позволяваше на листата да потрепват.

Изненада се от тежестта на метала в ръцете си. След като го изчисти от пръстта, забеляза на него щемпел, два печата и поредица от гравирани цифри. Опита се да ги дешифрира, но не успя.

Колко ли пари струваше това кюлче? Не знаеше точно, но – както чужденецът бе казал – сигурно бяха достатъчно, за да не е нужно да работи до края на живота си. Държеше в ръце мечтата си, нещо, което винаги бе искала да има и което някакво чудо бе поставило на пътя ѝ. То ѝ даваше шанс да се спаси от всички монотонни дни и нощи във Вискос, от задължението всеки ден да ходи от къщи до хотела, в който работеше, откакто бе станала пълнолетна, от посещенията веднъж в годината на всички нейни приятели и приятелки, които бяха заминали, защото семействата им ги бяха изпратили да учат надалеч и да успеят в живота, от всички отсъствия, с които вече бе свикнала, от мъжете, които, пристигайки тук, ѝ обещаваха всичко и си тръгваха на другия ден, без дори да ѝ кажат „довиждане“, от всички сбогувания и несбогувания, които

вече не ѝ правеха впечатление. Този миг тук, в гората, бе най-важният в живота ѝ.

Съдбата винаги бе много несправедлива към нея: баща ѝ беше неизвестен, майка ѝ бе починала при раждането, оставяйки ѝ в наследство тежкия товар на вината; баба ѝ бе селянка, която се занимаваше с шиене и заделяше всяко сентаво, за да може внучката ѝ да се научи поне да чете и пише. Шантал бе мечтала за какво ли не: мислеше, че може да преодолее пречките по пътя си, да срещне подходящ съпруг, да си намери работа в някой голям град, да бъде открита от някой „ловец“ на таланти, озовал се тук, за да си почине, да направи кариера в театъра, да напише книга, която да има голям успех, да чува виковете на фотографите, молещи за една снимка, да стъпва по червените килими на живота.

Всеки ден бе ден на очакване. Всяка нощ бе нощ, в която би могъл да се появи някой, който да я оцени. Всеки мъж в леглото ѝ бе надеждата, че ще тръгне на другата сутрин и никога повече няма да види тези три улици, каменните къщи, покривите от шистови плочи, църквата с гробището до нея, хотела с екологично чистите му продукти, за чието производство бяха необходими месеци, а се продаваха на същата цена като фабричните.

Веднъж ѝ бе минало през ума, че келтите, древните обитатели на това селище, са скрили тук голямо съкровище и именно тя ще го открие. Наистина, от всички нейни мечти тази беше най-абсурдната, най-невероятната. Сега стоеше тук, със златното кюлче в ръце – съкровището, в което никога не бе вярвала, окончателното избавление.

Обзе я паника: за пръв път досега късметът ѝ се усмихваше, но можеше да го изпусне още същия този следобед. А ако чужденецът промени намерението си? Ако реши да потърси друго селище, в което би могъл да срещне жена, много по-склонна да му помогне да осъществи плана си? А не би ли могла да се изправи, да се върне в стаята си, да вземе в един куфар малкото си вещи и чисто и просто да замине?

Представи си как ще слезе по стръмната пътека, как ще спре някоя кола на автостоп на пътя под селото, а през това време чужденецът ще прави поредната си сутрешна разходка и ще открие, че златото му е откраднато. Тя ще пътува към най-близкия град, а той ще се върне в хотела, за да повика полицията.

Шантал ще благодари на човека, качил я на автостоп, и ще отиде право на гишетото на автогарата, за да си купи билет до някое далечно място; в този момент двама полицаи ще се приближат и учтиво ще я помят да отвори куфара си. Като видят съдържанието, любезността им

ще се изпари; тъкмо тя е жената, която търсят и за която са им се обадили преди три часа.

В полицейското управление Шантал ще трябва да избира между две неща: да каже истината, в която никой няма да повярва, или да твърди, че е видяла разровената пръст, решила е да копае и е намерила златото. Веднъж някакъв иманяр – който също търсеше нещо, скрито от келтите, – бе прекарал нощта в леглото ѝ. Бе ѝ казал, че законите на страната са ясни: човек има право на всичко, което открие, въпреки че е принуден да регистрира в някакъв отдел определени предмети с историческа стойност. Но това златно кюлче нямаше никаква историческа стойност, бе ново, с щемпел, печати и гравирани цифри. Полицията ще разпита мъжа. Той няма да може да докаже, че тя е влязла в стаята му и е откраднала нещо, което му принадлежи. Ще трябва да избират между неговите и нейните думи, но той сигурно е много могъщ и има връзки с високопоставени хора, така че ще победи. Шантал обаче ще поиска полицията да изследва кюлчето и ще открият, че тя казва истината: по метала има следи от пръст.

Междувременно историята ще стигне до Вискос и жителите му – от ревност или завист – ще започнат да се съмняват в момичето, ще започнат да разпространяват слухове, че тя спи с някои от гостите на хотела; може би обирът е бил извършен, докато чужденецът е спял.

Случаят ще приключи трагично: златното кюлче ще бъде конфискувано, докато правосъдието се произнесе по случая, а тя отново ще вземе кола на автостоп и ще се върне във Вискос опозорена, съсипана. Ще се превърне в повод за клюки, които ще траят няколко поколения, докато бъдат забравени. По-късно ще открие, че съдебните процеси никога не водят до нищо, че за адвокатите трябва много пари, които тя няма, и накрая ще се откаже от процеса.

В резултат на всичко това няма да спечели нито пари, нито репутация. Имаше и друга версия: чужденецът да ѝ е казал истината. Ако Шантал открадне златото и замине завинаги, няма ли да спаси селото от по-голямо нещастие? Но дори преди да излезе от къщи и да се отправи към планината, тя вече знаеше, че е неспособна на тази стъпка. Защо толкова се страхуваше точно в този момент, когато би могла коренно да промени живота си? В края на краищата нима не спеше само с мъжете, които ѝ харесваха, нима понякога не се държеше така, че да накара чужденците да ѝ оставят по-голям бакшиш? Нима не лъжеше от време на време? Нима не завиждаше на старите си приятели, които се появяваха в селото само по новогодишните празници, за да видят семействата си?

Стисна здраво златото, стана, почувства се безпомощна и отчаяна и отново го зарови в дупката. Не беше способна да го стори и това не се дължеше на факта, че е честна или не, а на страха, който изпитваше. Току-що си бе дала сметка, че има две неща, които пречат на човек да осъществи мечтите си: да мисли, че са невъзможни, или внезапен обрат на съдбата да ги направи възможни тогава, когато най-малко е очаквал. Защото в този миг започва да се страхува от пътя, който ще го изведе неизвестно къде, от живота, пълен с незначителни предизвикателства, и от възможността нещата, с които е свикнал, да изчезнат завинаги.

Хората искат да променят всичко и в същото време желаят нещата да продължат както преди. Шантал не бе съвсем наясно защо е така, но именно това се случваше с нея сега. Може би вече беше прекалено обвързана с Вискос, свикнала с поражението си и всеки шанс за победа би бил твърде тежко бреме за нея.

Сигурна беше, че на чужденеца му е омръзнало мълчанието ѝ и скоро – може би същия този следобед – самият той ще реши да избере някой друг. Беше прекалено страхлива, за да промени съдбата си.

Ръцете, които бяха докоснали златото, сега пак трябваше да хванат метлата, гъбата и парцала за чистене. Шантал обърна гръб на съкровището и тръгна към селото, където съдържателката на хотела я чакаше с известно раздражение, тъй като момичето бе обещало да изчисти бара преди единственият гост на хотела да се събуди.

Страхът на Шантал не се потвърди: чужденецът не си замина. Същата вечер тя го видя в бара, по-очарователен отвсякога, да разказва истории, които може би не бяха съвсем истински, но поне във въображението си той ги бе изживял пълноценно. И отново погледите им се срещнаха безучастно, когато той дойде да плати питиетата, с които черпеше посетителите.

Шантал се чувстваше изтощена. Молеше се всички да си тръгнат рано, ала чужденецът имаше по-голямо вдъхновение от друг път и не спираше да разказва случки, а останалите слушаха с внимание, интерес и она омраzen респект – или по-скоро подчинение, – който селяните изпитват пред всички, дошли от големите градове, и ги смятат за по-образовани, начетени, интелигентни, модерни.

„Глупаци – каза си тя. – Не разбират колко са необходими самите те. Не знаят, че когато някой поднася вилицата към устата си някъде по света, го прави само благодарение на хора като жителите на Вискос, които се трудят от сутрин до вечер, напояват земята с потта на уморените си тела и се грижат за добитъка с невероятно търпение. Те са много по-

нужни на света, отколкото всичките граждани от големите градове, и въпреки това се държат – и се чувстват – като нисши същества, комплексирани и безполезни.“

Но чужденецът явно бе склонен да покаже, че културата му струва много повече, отколкото усилието на всеки един от мъжете и жените в бара. Посочи една картина на стената и каза:

– Знаете ли какво е това? Една от най-известните творби на света: „Тайната вечеря“ на Христос и учениците му, нарисувана от Леонардо да Винчи.

– Едва ли е толкова известна – възрази хотелиерката. – Купих я много евтино.

– Защото това е само репродукция; истинската картина се намира в една църква много далеч оттук. Но има една легенда, свързана с тази картина, не знам дали ще искате да я чуете.

Всички кимнаха и за пореден път Шантал изпита срам, че е тук и слуша как един човек излага на показ безполезните си знания само за да покаже, че е по-умен от останалите.

– Замисляйки тази картина, Леонардо да Винчи се сблъскал с една голяма трудност: трябвало да нарисува Доброто в образа на Христос и Злото в лицето на Юда, приятеля му, който по време на вечерята решава да го предаде. Прекъснал работата си по средата, за да намери най-подходящите модели. Не след дълго, докато слушал някакъв църковен хор, открил в едно от момчетата съвършения образ на Христос. Поканил го в ателието си и възпроизвел чертите му в етюди и скици. Изминали три години. „Тайната вечеря“ била почти готова, но Леонардо да Винчи все още не бил намерил подходящ модел за Юда. Кардиналът, който отговарял за църквата, започнал да го притиска, настоявайки да завърши колкото се може по-скоро фреската. След като търсил дни наред, художникът намерил в една канавка преждевременно състарен младеж, дрипав и пиан. Макар и трудно, склонил помощниците си да го пренесат в църквата, понеже нямал време да прави скици. Просякът бил пренесен до там, без да разбере: помощниците го придържали прав, а Леонардо пресъздавал контурите на жестокост, грях, егоизъм, така ясно открояващи се върху това лице. Когато привършил, просякът – вече поизтрезнял – отворил очи и като видял платното пред себе си, казал с почуда и тъга: „Вече съм виждал тази картина.“ „Кога?“ – попитал изненадано Леонардо да Винчи. „Преди три години, когато още не бях изгубил всичко. Тогава пеех в един хор, животът ми бе изпълнен с мечти и художникът ме покани да позирам като модел за лицето на Христос.“

Чужденецът направи дълга пауза. Погледът му се бе спрял на свещеника, който си пиеше бирата, но Шантал знаеше, че тези думи са отправени към нея.

– С една дума, Доброто и Злото имат едно и също лице; всичко зависи от това в кой момент пресичат живота на всяко човешко същество.

Той стана и под претекст, че е изморен, се оттегли в стаята си. Останалите посетители си платиха сметките и бавно излязоха от бара, гледайки евтината репродукция на прочутата картина, като се питаха в кой период от живота си са били докоснати от ангел и в кой – от демон. Без да разговарят помежду си, всички стигнаха до извода, че това се е случило във Вискос, преди Ахав да умиротвори областта; сега всички дни бяха едни и същи, нищо повече. Крайно изтощена, Шантал работеше почти като автомат, знаейки, че само тя мисли различно от останалите, защото бе усетила изкусителната и тежка ръка на Злото да погалва лицето ѝ. „Доброто и Злото имат едно и също лице; всичко зависи от това в кой момент пресичат живота на всяко човешко същество.“ Хубави думи, може би са верни, ала тя искаше само да се наспи, нищо повече.

Накрая сбърка, докато връщаше рестото на един от клиентите, нещо, което много рядко ѝ се случваше; извини се, но знаеше, че вината не е нейна. С каменно изражение и чувство за достойнство изчака свещеникът и кметът да излязат от бара – обикновено те си тръгваха последни. После заключи касата, взе си нещата, облече грубото евтино палто и си отиде вкъщи, както правеше от години.

На третата нощ тя усети присъствието на Злото. То се появи под формата на силна умора и много висока температура, от които почти изпадна в безсъзнание, но не успя да заспи, а през това време навън някакъв вълк виеше непрестанно. Бе сигурна, че блънува, тъй като за миг ѝ се стори, че животното е влязло в стаята ѝ и разговаря с нея на език, който тя не разбираше. В момент на просветление се опита да стане и да отиде до църквата, за да помоли свещеника да извика лекар, защото беше болна, много болна; но когато понечи да изпълни намерението си, краката ѝ се подкосиха и тя разбра, че не ще може да тръгне. Ако тръгне, няма да може да стигне до църквата.

Ако стигне до църквата, ще трябва да изчака свещеникът да се събуди, да се облече и да отвори вратата, а през това време студът бързо ще усилва треската ѝ, дори може да я убие най-безмилостно пред вратите на едно място, което според някои е свещено.

„Поне няма да се наложи да ме носят до гробището, защото аз практически вече ще съм там.“

Шантал бълнува през цялата нощ, но с проникването на светлината в стаята ѝ треската постепенно отслабваше. Когато силите ѝ се възвърнаха, тя се опита да поспи, ала чу познатия клаксон и разбра, че хлебарят е дошъл във Вискос и вече е време да приготви сутрешното си кафе.

Нямаше никой, заради когото да слиза долу за хляб; можеше да останане в леглото колкото време пожелае – работата ѝ започваше чак вечерта. Но нещо в нея се бе променило; изпитваше нужда да бъде в контакт със света, преди съвсем да се побърка. Искаше да се срещне с хората, които в този момент се редяха на опашка пред зеления пикал, разменяха парите си срещу храна и бяха доволни, че започва нов ден и те ще има какво да правят и какво да ядат.

Отиде при тях, поздрави ги и чу да ѝ казват: „Изглеждаш уморена“, „Случило ли се е нещо?“ Всички бяха любезни, солидарни, отзивчиви, невинни и простодушни в своята щедрост, а през това време в душата ѝ безспирно се бореха мечти, приключения, страх и власт. Много ѝ се искаше да сподели с тях тайната си, но ако разкажеше дори само на един човек, до обяд цялото село щеше да узнае, затова бе по-добре да им благодари, че са загрижени за нейното здраве, и да отmine, докато мислите ѝ се поизбистрят.

– Нищо ми няма. Някакъв вълк ви цяла нощ и не ме остави да спя.

– Не съм чула никакъв вълк – каза хотелиерката, която също си купуваше хляб.

– От много месеци из тоя край не вият вълци – съгласи се с нея жената, която приготвяше екологичните продукти, изложени в магазинчето до бара. – Ловците сигурно са ги избили всичките, което никак не е добре за нас, защото малкото останали вълци са единствената причина тук да идват ловци. Те обожават това безсмислено състезание: кой ще успее да убие най-хитрото животно.

– Не казвай пред хлебаря, че наоколо вече няма вълци – каза ѝ тихо хотелиерката. – Когато научат, може би никой повече няма да иска да идва във Вискос.

– Но аз наистина чух вълк.

– Трябва да е бил белязаният вълк – вметна кметицата, която не обичаше особено Шантал, но бе достатъчно възпитана, за да скрива своята неприязън. Съдържателката на хотела се ядоса.

– Няма такъв белязан вълк. Бил е съвсем обикновен и сигурно вече са го убили.

Жената на кмета обаче не се предаде.

– Има или няма, всички знаем, че тази нощ не е вил никакъв вълк.

Ти караш момичето да работи извънредно, то сигурно е преуморено и е започнало да халюцинира.

Шантал ги остави да спорят, взе си хляба и се отдалечи.

„Безсмислено състезание“, помисли си тя, спомняйки си думите на жената, която приготвяше консервираните продукти. Именно така гледаха те на живота: като на ненужно състезание. Беше на път да им разкрие предложението на чужденеца, за да види дали всички тези задоволени и бедни духом хора ще започнат смислено състезание; десет златни кюлчета срещу едно обикновено престъпление, което би гарантирало бъдещето на синовете и внуците им, възвръщането на изгубената слава на Вискос, със или без вълци.

Успя обаче да се съдържи. В този миг реши още същата вечер да разкаже историята, но пред всички, в бара, за да не може никой да твърди, че не е чул или не е разбрал. Може би ще заловят чужденеца и ще го закарат право в полицията, а на нея ще позволят да вземе златното кюлче като награда за сторената услуга. А може би просто няма да повярват и чужденецът ще си тръгне, убеден, че всички са добри, което не бе истина.

Всички те са наивни и невежи конформисти. Никой от тях не вярва в неща, различни от тези, в които е свикнал да вярва. Всички се боят от Бога. Всички – включително и тя самата – изпитват страх тогава, когато биха могли да променят съдбата си. А колкото до истинската доброта, тя не съществува – нито на земята на страхливите, нито на небето на Всемогъщия Господ, който навсякъде сее страдания, за да прекараме целия си живот, молейки му се да ни избави от злото.

Температурата ѝ бе спаднала, но вече трета нощ не беше спала – въпреки това, докато си правеше кафе, се почувства по-добре отвсякога. Тя не беше единствената страхливка. Може би беше единствената, която осъзнава малодушието си, защото другите наричаха живота „безсмислено състезание“ и смятаха страха си за благородство.

Сети се за един от жителите на Вискос, който след двайсет години работа в една аптека в съседния град бе уволнен. Не бе поискал никакво обезщетение, защото – както той самият казваше – бил приятел на собствениците, не искал да ги огорчава, знаел, че са го уволнили поради финансови затруднения. Всичко това беше лъжа: човекът не бе отишъл в съда, защото беше страхлив, искаше да бъде обичан на всяка цена и мислеше, че собствениците на аптеката винаги са го възприемали като великодушен приятел. След време им бе поискал заем, а те му хлопнали вратата – но вече беше твърде късно, той бе подписал молба, с която си

бе подал оставката, и не можеше да има никакви претенции към тях. Така му се пада. Ролята на състрадателна душа е само за онези, които се страхуват да заемат някаква позиция в живота. Винаги е много по-лесно да вярваш в собствената си доброта, отколкото да се изправиш срещу другите и да се бориш за правата си. Винаги е по-лесно да не отвърнеш на нанесената обида, отколкото да посмееш да влезеш в битка с някой по-силен от теб; винаги можеш да кажеш, че камъните, хвърлени по теб, не са те засегнали, и само нощем – когато си сам и жена ти, мъжът ти или приятелят ти от училище спят, – само нощем можеш да оплакваш мълчаливо собственото си малодушие.

Шантал изпи кафето си, молейки се денят да мине бързо. А тази вечер щеше да унищожи това село, да си разчисти сметките с Вискос. С него, така или иначе, щеше да бъде свършено след по-малко от едно поколение, защото бе място без деца – младите създаваха потомство в други краища на страната, сред празници, хубави дрехи, пътувания, „безсмислени състезания“.

Денят обаче не мина бързо. Напротив, поради мрачното време и ниските облаци часовете се влачеха бавно. Мъглата скриваше планината и селото изглеждаше изолирано от света, изгубено в самото себе си, сякаш бе единственото населено кътче на земята. През прозореца Шантал видя чужденеца да излиза от хотела и да тръгва към планината, както правеше обикновено. Изплаши се, че ще си замине с нейното злато, но сърцето ѝ бързо се успокои – той щеше да се върне, бе предплатил хотела за една седмица, а богатите никога не прахосват дори едно сентаво; само бедните постъпват така. Опита се да чете, но не успя да се съсредоточи. Реши да се разходи из Вискос и единственият човек, когото видя, беше Берта, вдовицата, която по цял ден седеше пред къщата си и следеше какво става.

– Температурите най-сетне ще се понижат – каза Берта.

Шантал се запита защо когато хората нямат тема за разговор, си мислят, че времето е нещо важно. Кимна с глава в знак на съгласие и продължи пътя си. Вече си бяха казали с Берта всичко, което имаха за казване през всичките тези години, прекарани в това село. Имаше период, когато смятаха Берта за интересна, смела жена, успяла да се вземе в ръце след смъртта на своя съпруг, починал при злополука по време на лов; тя бе продала част от имота и бе вложила тези пари заедно със застраховката в сигурна инвестиция, така че сега живееше от лихвите.

С течение на времето обаче вдовицата бе престанала да я интересува и се бе превърнала в олицетворение на всичко онова, от което

Шантал се боеше и не желаеше да се случи на самата нея: да свърши живота си, седнала на стол пред къщата, навлечена с няколко жилетки през зимата, загледана в единствения пейзаж, който познаваше, да следи всичко онова, което нямаше защо да бъде следено, тъй като тук нямаше нищо сериозно, значимо или ценно.

Тръгна из потъналата в мъгла гора, без да се страхува, че ще се изгуби, защото познаваше отлично всяка пътека, дърво и камък. Представи си колко емоционална ще е тази вечер; репетираше различните начини, по които би могла да разкаже за предложението на чужденеца – в някои от тях предаваше направо това, което бе чула и видяла, в други разказваше някаква история, все едно истинска или не, имитирайки стила на мъжа, заради когото вече три нощи не бе спала.

„Той е много опасен и е по-лош от всички ловци, които съм срещала.“ Докато вървеше из гората, Шантал започна да осъзнава, че е открила още една личност, почти толкова опасна, колкото и чужденецът: самата тя. Преди четири дни не си даваше сметка, че е започнала да свиква с това, което е, с това, което би могла да очаква от съдбата, с факта, че животът във Вискос не е чак толкова лош – в крайна сметка през лятото областта се изпълваше с туристи, които наричаха мястото „рай“.

А сега чудовищата излизаха от гробовете си и я плашеха нощем, караха я да се чувства нещастна жертва на несправедливостта, изоставена от Бога и от собствената си съдба. Дори нещо по-лошо: караха я да вижда горчивината, която носеше в себе си денем и нощем, в гората и там, където работеше, на редките срещи и в многобройните моменти на самота.

„Проклет да е този човек! Проклет да съм и аз, че го накарах да пресече пътя ми!“

На връщане в селото се разкажя за всяка минута от живота си, като прокллинаше майка си, че е починала толкова рано, баба си, защото я бе учила да бъде добра и честна, приятелите си, които я бяха изоставили, съдбата си, от която не можеше да избяга.

Берта още беше там.

– Закъде бързаш толкова? – попита я тя. – Седни до мен и си почини.

Шантал я послуша. Така и времето щеше да мине по-бързо.

– Селото като че ли се променя – каза Берта. – Във въздуха се носи нещо различно; вчера чух белязания вълк да вие.

Девојката испита облекчение. Белязан или не, някакъв вълк бе вил през онази нощ и поне още един човек освен нея го бе чул.

– Това село никога няма да се промени – отвърна тя. – Сменят се само сезоните и сега е ред на зимата.

– Не е това. Пристигането на чужденеца е.

– Но какво общо има с Вискос пристигането на чужденеца?

– По цял ден наблюдавам природата. Някои мислят, че е загуба на време, но за мен това беше единственият начин да преживея загубата на онзи, когото толкова обичах. Виждам как сезоните отминават, листата на дърветата скапват, после се появяват отново. Но от време на време някое природно явление предизвиква безвъзвратни промени. Разказвали са ми, че планините около нас са се появили след земетресение, станало преди хиляди години.

Момичето кимна; същото им бяха казали и в училище.

– С една дума, нищо не се повтаря такова, каквото е било преди. Страх ме е, че сега ще стане точно така.

На Шантал ѝ се прииска да разкаже историята със златото, защото подозираше, че старичката знае нещо, но я премълча.

– Мисля си за Ахав, нашия велик реформатор, нашия герой, благословен от свети Савин.

– Защо точно за Ахав?

– Защото е разбрал, че някоя маловажна постъпка, дори да е резултат от добри намерения, може да унищожи всичко. Разказват, че след като донесъл мир в селището, отстранил закоравелите престъпници и модернизирал селското стопанство и търговията във Вискос, една вечер събрал приятелите си, за да ги нагости с вкусно месо. В един момент забелязал, че солта свършила. Тогава Ахав повикал сина си и му казал: „Върви в селото и купи сол. Но плати за нея точно толкова, колкото струва: ни повече, ни по-малко.“ Синът му се изненадал: „Разбирам, че не трябва да я купя скъпо, тате. Но ако мога да се спазаря, защо да не спестя малко пари?“ „В един голям град това е за препоръчване. Но ако това започне да се случва в село като нашето, то ще загине.“ Синът излязъл, без да задава повече въпроси. Гостите обаче, които присъствали на разговора, поискали да узнаят защо солта не трябва да се купува на по-ниска цена и Ахав отговорил: „Този, който продава сол, като подбива цената, сигурно го прави, защото отчаяно се нуждае от пари. А онзи, който се възползва от това положение, показва неуважение към потта и борбата на човек, който се е трудил, за да произведе нещо.“ „Но това е твърде малко, за да може да унищожи цяло едно село.“ „И след създаването на света несправедливостта била съвсем малко. Но всеки новопоявил се на земята човек добавял към нея по нещо, като си мислел, че не е

кой знае какво, и вижте докъде сме стигнали сега.“

– Като чужденца например – каза Шантал, надявайки се да разбере дали и Берта е разговаряла с него. Но старицата нищо не отвърна. – Не знам защо Ахав толкова много е искал да спаси Вискос – продължи момичето. – По-рано е бил средище на престъпници, а сега е селище на страхливци.

Старицата със сигурност знаеше нещо. Оставаше Шантал да разбере дали самият чужденец ѝ го е казал.

– Така е. Не знам обаче дали това е малодушие. Мисля, че всички се страхуват от промени. Искат Вискос да си остане такъв, какъвто винаги е бил: място, където се обработва земята и се отглежда добитък, охотно се посрещат ловци и туристи, но всеки знае какво точно ще се случи на следващия ден и само бурите са непредвидими. Може би това е начин да се постигне душевно спокойствие, въпреки че съм съгласна с теб за следното: всички тук смятат, че контролират всичко, а всъщност не контролират нищо.

– Не контролират нищо – съгласи се Шантал.

– „Никой не може да добави ни една йота, нито чертица към това, което вече е написано“ – каза старицата, цитирайки един текст от католическото Евангелие. – Но на нас ни харесва да живеем с тази илюзия, защото тя ни дава сигурност.

В крайна сметка, става дума за избор, не по-лош от много други възможности, макар че е глупаво да се опитваш да контролираш света и да вярваш в някаква измамна сигурност, която изобщо не те подготвя за живота. Когато човек най-малко очаква, едно земетресение издига планини, гръмотевица поваля дърво, което се е подготвяло за пролетното възраждане, ловна злополука отнема живота на някой честен човек.

Берта за стотен път разказа как е починал мъжът ѝ. Бил един от най-добрите водачи в областта, човек, който гледал на лова не като на дивашки спорт, а като на начин да бъде запазена традицията. Благодарение на него във Вискос бил създаден резерват за животните, а кметството прокарало закони, за да защити някои изчезващи видове, за всяко убито животно се плащала такса и от парите се ползвало цялото население.

Съпругът на Берта се опитвал да открие в този спорт – според някои жесток, според други традиционен – начин, чрез който да предаде на ловците поне малко от изкуството да се живее. Когато пристигнал много богат, но неопитен ловец, той го отвеждал до някое пусто място. И там поставял върху един камък бирена кутия.

Отдалечавал се на петдесет метра от кутията и само с един изстрел я уцелвал. „Аз съм най-добрият стрелец в областта – казвал той. – А сега ще те науча как да станеш толкова добър колкото съм и аз.“

Поставял кутията на същото място, отдалечавал се на същото разстояние и карал другия да му завърже очите. После се прицелвал и отново стрелял.

„Улучих ли?“, питал мъжът на Берта, махайки превръзката от очите си.

„Разбира се, че не – отвръщал новодошлият ловец, доволен, че горделивият водач бил засрамен. – Куршумът мина много далеч от целта. Съмнявам се, че можеш да ме научиш на нещо.“

„Току-що те научих на най-важното в живота – отвръщал мъжът на Берта. – Винаги когато се стремиш да получиш нещо, добре си отваряй очите, съсредоточи се и разбери какво точно искаш. Никой не улучва целта със затворени очи.“

Ала веднъж, докато поставял кутията обратно на мястото ѝ след първия изстрел, другият ловец решил, че е дошъл неговият ред да изпробва точността си. Стрелял, преди мъжът на Берта да се върне на мястото си; изстрелът бил погрешен и го уцелил във врата. Новодошлият нямал време да научи чудесния урок за концентрирането и преследването на целта.

– Време е да си вървя – каза Шантал. – Трябва да свърша някои неща, преди да отида на работа.

Берта ѝ пожела приятен следобед и я изпрати с поглед, докато момичето не се скри в уличката, която минаваше край църквата. Годиците, които бе прекарала седнала пред вратата, загледала в планините и облациите или разговаряйки мислено с починалия си съпруг, я бяха научили „да вижда“ хората. Речникът ѝ беше ограничен, не успяваше да намери една или друга дума, за да опише многобройните впечатления, които другите оставяха у нея, но се случваше така, че съзираше скритото в другите, отгатваше чувствата им.

Всичко започна на погребението на нейната голяма и единствена любов; докато плачеше, едно дете до нея – синът на един от жителите на Вискос, който днес беше зрял мъж и живееше на хиляди километри отгук – я попита защо е тъжна.

Берта не искаше да плаши детето с думи за смърт и сбогуване; каза му само, че мъжът ѝ е отпътувал и сигурно ще мине много време, докато се завърне във Вискос.

„Струва ми се, че ви е излъгал – отговори момчето. -Току-що го

видях скрит зад един гроб. Усмиваше се и държеше в ръка супена лъжица.“

Майката на момчето чу думите му и го смърми. „На децата все им се привиждат разни неща“, каза тя, молейки за извинение. Берта обаче веднага престана да плаче и погледна в указаната от детето посока; мъжът ѝ имаше манията да яде супа само с определена лъжица, нещо, което много я дразнеше – защото всички лъжици са еднакви и побират едно и също количество супа, – но той държеше да използва точно тази. Берта никога и на никого не бе разказвала тази история, защото се боеше да не би да помислят мъжа ѝ за луд.

Момчето обаче наистина бе видяло мъжа ѝ; доказателство за това беше лъжицата. Децата „виждаха“ разни неща. Тя реши, че също ще се научи „да вижда“, защото искаше да разговаря с него, да си го върне – дори и той да бъде като призрак.

Отначало се затваряше вкъщи и рядко излизаше, надявайки се той да се появи пред нея. Един прекрасен ден някакво предчувствие я накара да излезе пред вратата на къщата и да започне да наблюдава другите. Разбра, че мъжът ѝ желае нейният живот да се разведри и тя да взема по-голямо участие в онова, което става в селото.

Берта извади стола си пред къщата и се загледа в планината; по улиците на Вискос нямаше много хора, но в същия ден, когато излезе навън, една нейна съседка се върна от близкото село и каза, че на панаира продават много евтино прибори за храна, и то качествени, и извади от джоба си една лъжица, за да потвърди думите си.

Берта си даде сметка, че никога няма да види отново мъжа си, но той бе поискал от нея да стои там и да наблюдава селото; и тя се съгласи. С течение на времето бе започнала да усеща нечие присъствие от лявата си страна и бе сигурна, че той е до нея: правеше ѝ компания и я закриляше от опасности, освен че я учеше да вижда неща, които другите не разбираха, например очертанията на облаците, които винаги носеха някакво послание. Натъжаваше се, когато се опитваше да го види в лице, защото тогава силуетът изчезваше; скоро обаче забеляза, че би могла да разговаря с него, като използва интуицията си, и те започнаха да обсъждат всякакви теми.

Три години по-късно тя вече умееше да „вижда“ чувствата на хората и да чува от мъжа си практични съвети, които ѝ бяха много полезни. Благодарение на това не се остави да я излъжат, изплащайки ѝ по-малка застраховка, отколкото ѝ се полагаше. Обмени парите си в банката малко преди те да се обезценят и многогодишният труд на много хора от

областта да отиде на вятъра. Една сутрин – вече не си спомняше кога точно се бе случило – той ѝ бе казал, че има опасност Вискос да бъде унищожен. Отначало Берта си помисли, че ще има ново земетресение и на това място ще се издигнат други планини, но той я бе успокоил, твърдейки, че в близките хиляда години подобно нещо няма да се случи; друг тип разрушение го безпокояло, въпреки че и той самият не знаел за какво точно говори. Все пак настоя тя да внимава, защото това бе неговото село и мястото, което най-много обичаше на тоя свят, макар и да го бе напуснал преждевременно.

Берта започна да обръща по-голямо внимание на хората, на очертаванията на облаците, на ловците, които идваха и си отиваха, но нищо не подсказваше, че някой се опитва да разруши едно селище, което никога никому не бе сторило зло. Мъжът ѝ обаче настояваше тя да продължава да следи всичко и Берта изпълни желанието му.

Преди три дни беше видяла, че чужденецът пристига, придружен от един демон, и разбра, че чакането ѝ е свършило. Днес бе забелязала, че от едната страна на момичето стои демон, а от другата – ангел; незабавно свърза едното събитие с другото и осъзна, че в селото става нещо странно.

Усмихна се на себе си, погледна наляво и отпрати незабележима въздушна целувка. Не беше никаква ненужна старица; трябваше да извърши нещо много важно, да спаси мястото, където се бе родила, въпреки че не беше много наясно какви мерки да вземе.

Шантал остави потъналата в мислите си старица и се прибра къщи. Жителите на Вискос шушукаха, че Берта е стара вещица. Казваха, че е прекарала почти цяла година затворена в дома си и през това време е научила магьосническото изкуство. А когато Шантал веднъж попита кой я е научил на това, някои казаха, че самият демон ѝ се явявал нощем; други твърдяха, че призовавала духа на някакъв келтски жрец, използвайки думи, на които я били научили родителите ѝ. Но селяните нямаха нищо против това; смятаха Берта за безобидна, а и тя винаги разказваше по някоя интересна история.

Имаха право, въпреки че историите се повтаряха. И изведнъж Шантал спря, а ръката ѝ застина върху дръжката на вратата. Толкова пъти бе чувала как е починал мъжът на Берта, а едва в този миг си даде сметка, че в тази история се крие много важен за нея урок. Спомни си за своята последна разходка из гората, за глухата си омраза, насочена към всичко наоколо, готова да наранява безразборно всеки, който ѝ се изпречи – нея самата, селото, неговите жители, синовете на неговите жители.

Но истинската ѝ цел бе само една: чужденецът. Да се концентрира, да стреля, да улучи жертвата. За целта ѝ беше необходим план – би било глупаво да каже нещо тази вечер и да изпусне положението от контрол. Реши да отложи с още един ден разказа за срещата си с чужденеца, ако изобщо някога се пристраши да я разкрие пред жителите на Вискос.

Същата вечер Шантал забеляза, че заедно с парите за обичайната почерпка чужденецът ѝ подаде и някаква бележка. Тя я пхна в джоба си, преструвайки се, че не ѝ отдава голямо значение, въпреки че бе забелязала как въпросителният поглед на чужденеца се опитва да срещне нейния. Ролите като че ли бяха разменени: тя владееше положението, тя избираше мястото и часа на битката. Именно по този начин действаша добрите ловци: те диктуваха условията и правеха така, че жертвата да дойде при тях.

Едва когато се прибра в стаята си, този път със странното усещане, че през нощта ще спи много добре, прочете бележката: той искаше да се срещнат на същото място, където се бяха запознали.

Накрая бе добавил, че предпочита да разговарят насаме. Но ако тя поиска, биха могли да разговарят пред всички.

Тя не подцени отправената заплаха; напротив, бе доволна. Това доказваше, че той губи контрол, защото опасните мъже и жени никога не постъпват така. Ахав, великият миротворец на Вискос, често казвал: „Съществуват два вида глупаци – едните се отказват да направят нещо, защото са били заплашени, а другите мислят, че заплашвайки, ще постигнат нещо.“

Скъса бележката на дребни парченца, изхвърли ги в тоалетната и пусна водата, изкъпа се с почти вряла вода, пхна се под завивките и се усмихна. Бе постигнала точно това, което искаше: да се срещне отново с чужденеца, за да разговаря с него насаме. Ако иска да разбере как да го победи, трябва да го опознае по-добре.

Заспа почти веднага. Сънят ѝ бе дълбок, възстановителен, отпускащ. Бе прекарала една нощ с Доброто, една нощ с Доброто и Злото и една нощ със Злото. Нито едното, нито другото бяха постигнали нещо, но все още бяха живи в душата ѝ и сега встъпваха в битка помежду си, за да докажат кое е по-силно.

Когато чужденецът пристигна, Шантал беше мокра до кости; бурята бе забушувала отново.

– Хайде да не си говорим за времето – каза тя. – Както виждате, вали. Знам едно място, където можем да разговаряме.

Стана и взе една голяма платнена торба.

– Носиш пушка – отбеляза чужденецът.

– Да.

– Искаш да ме убиеш.

– Искам. Не знам дали ще успея, но имам голямо желание да го

сторя. Донесох оръжието обаче с друга цел: може да срещна белязания вълк по пътя си и да го убия – така във Вискос ще започнат да ме уважават повече. Чух го да вие вчера, въпреки че никой не ми вярва.

– Какъв е този белязан вълк?

Тя се поколеба дали да допусне по-близо до себе си този човек, който беше неин враг. Спомни си впрочем за една книга по японски бойни изкуства – винаги четеше онова, което гостите оставяха в хотела, независимо на каква тема беше написаното, защото не ѝ се искаше да харчи пари за книги. И там пишеше, че най-добрият начин да отслабиш противника си е да го накараш да повярва, че си на негова страна.

Вървейки под дъжда и вятъра, тя му разказа историята. Преди две години един от жителите на Вискос – а именно ковачът на селото – излязъл да се разходи, когато изведнъж се озовал срещу един вълк и малките му. Мъжът се изплашил, взел един клон и тръгнал срещу животното. В такива случаи обикновено вълкът бяга, но понеже този бил с вълчетата си, на свой ред атакувал и ухапал човека по крака. Ковачът, чиято професия изисквала от него да притежава необикновена сила, успял да го удари много силно и вълкът отстъпил, като се скрил в гората с малките си и никой повече не го видял; всичко, което се знае за него, е, че има бяло петно на лявото ухо.

– Затова ли е „белязан“?

– Дори и най-свирепите животни обикновено никога не нападат човека освен в изключителни ситуации като тази, за да защитят малките си. Но след като нападнат човек и опитат човешка кръв, стават опасни; стават ненаситни и от диви животни се превръщат в убийци. Всички вярват, че този вълк някой ден отново ще нападне човек.

„Това е точно моята история“, помисли си чужденецът.

Шантал се опитваше да върви колкото се може по-бързо, тъй като беше по-млада, по-енергична и искаше да има психологическо предимство, като измори и засрами мъжа, който я придружаваше; той обаче успяваше да следва ритъма на крачките ѝ. Въпреки че не се бе изморил много, по едно време я помоли да вървят по-бавно.

Стигнаха до малък заслон, покрит със зелена мушам; бе добре замаскиран, ловците го използваша, за да изчакват там плячката си. Седнаха вътре, като търкаха и духаха замръзналите си ръце.

– Какво искате? – попита тя. – Защо ми изпратихте бележката?

– Ще ти задам една гатанка: от всички дни в живота ни кой е този, който никога не идва?

Не получи отговор.

– Утрешният – каза чужденецът. – Но ти, както изглежда, вярваш, че утрешният ден ще настъпи, и отлагаш това, за което те помолих. Днес е първият от почивните дни: ако не кажеш нищо, аз самият ще го сторя.

Шантал излезе от колибата, отдалечи се на разумно разстояние, откопча платнената чанта и извади пушката. Чужденецът сякаш не обърна никакво внимание на това.

– Бутала си златото – продължи той. – Ако трябва да напишеш книга за този епизод от живота си, мислиш ли, че болшинството от читателите – които се сблъскват с какви ли не трудности, понасят несправедливостите на живота и на останалите, принудени са непрекъснато да се борят, за да плащат училището на децата и храната на масата – ще се молят ти да избягаш с кюлчето?

– Не знам – отвърна тя, като зареди пушката с един патрон.

– И аз не знам. Това е отговорът, който исках да получа.

Шантал постави още един патрон.

– Готвиш се да ме убиеш, въпреки че се опита да ме успокоиш с историята за вълка, когото търсиш. Толкова по-добре, защото по този начин отговаряш на въпроса ми: хората по природа са лоши, щом като обикновена сервитюрка от някакво затънтено село е способна на престъпление заради пари. И понеже вече знам отговора, ще умра доволен.

– Вземете – каза тя на чужденеца, като му подаде оръжието. – Никой няма представа, че ви познавам. Всички данни от адресната ви карта са фалшиви. Можете да си тръгнете когато поискате и, както разбирам, можете да отидете в която част на света пожелаете. Не е нужно да имате точен мерник: достатъчно е да насочите пушката към мен и да натиснете спусъка. Патронът се състои от многобройни оловни частици, които, след като излязат от цевта, се разпръскват конусовидно. Така могат да бъдат убити птици и хора. Можете дори да гледате в друга посока, ако не искате да видите разкъсаното ми тяло.

Мъжът постави пръста си на спусъка и се прицели в Шантал; тя с изненада установи, че държи пушката съвсем правилно, като професионалист. Дълго стояха така; момичето знаеше, че едно леко подхлъзване или трепване, предизвикано от някое внезапно появило се животно, могат да направят така, че пръстът му да помръдне и оръжието да изгърми. В този миг си даде сметка колко инфантилно се бе държала, опитвайки се да предизвика някого единствено заради удоволствието да го провокира с думите, че не е способен да стори това, което иска от другите.

Чужденецът държеше пушката насочена към нея, очите му не

мигваха, ръцете му не трепваха. Вече беше късно – той може би се беше убедил, че всъщност идеята да убие това момиче, което го бе предизвикало, не е толкова лоша. Шантал се канеше да го помоли за прошка, но чужденецът свали пушката, преди тя да бе произнесла и една дума.

– Мога почти да докосна страха ти – каза той, връщайки пушката на Шантал. – Долавям миризмата на стичащата се от теб пот, въпреки че дъждът успява да я прикрие; и чувам туптенето на сърцето ти, което още малко, и ще излезе от гърлото ти, макар че вятърът люлее клоните и вдига адски шум.

– Тази вечер ще направя това, за което ме помолихте – каза Шантал, преструвайки се, че не е чула всички онези истини, които той бе изрекъл. – В края на краищата вие сте дошли във Вискос, за да научите повече за собствения си характер: дали сте добър или лош. И аз току-що ви показах следното: въпреки всичко, което изпитах и сега престанах да изпитвам, вие бихте могли да натиснете спусъка, а не го направихте. Знаете ли защо? Защото сте страхливец. Използвате другите, за да решавате собствените си противоречия, но не сте в състояние сам да вземете решение.

– Един немски философ някога е казал: *Дори и Бог има своя ад и това е любовта му към хората*. Не, не съм страхливец. Вече съм натискал други спусъци, много по-лоши от спусъка на това оръжие; с други думи, произвеждал съм оръжия, много по-добри от това тук, и съм ги пласирал по света. Всичко съм вършил съвсем легално, посредством сделки, одобрени от правителството, печати, разрешаващи износа, плащане на данъци... Ожених се за жената, която обичах, родиха ми се две красиви дъщери, не присвоих нито едно сентаво от компанията си и винаги успявах да получа онова, което ми се полага. Ти се мислиш за жертва на съдбата, а аз, тъкмо обратното, винаги съм бил много активен. Борих се с превратностите, които се изпречваха пред мен, загубих някои битки, спечелих други, но разбрах, че победите и пораженията са част от живота на всеки един, ала не и от живота на страхливците, както ти ги наричаш, понеже те никога не губят, нито пък печелят. Много съм чел. Ходил съм на църква. Боял съм се от Бога и съм спазвал заповедите му. Бях с много добра заплата като директор на огромна фирма. И понеже получавах комисиона за всяка сделка, печелех достатъчно, за да издържам жена си, да осигуря дъщерите си, внуците и правнуците си, като се има предвид, че търговията с оръжие движи най-големите капитали в света. Давах си сметка какво означава всяко едно оръжие, което продавах, затова лично следях сделките; открих много случаи на корупция,

уволних хора, спрях продажбите. Оръжията ми бяха произведени, за да защитават реда – единственият начин да продължи прогресът и изграждането на света, поне така си мислех.

Чужденецът се приближи до Шантал и постави ръце на раменете ѝ; искаше тя да види очите му, да се увери, че той казва истината.

– Ти сигурно смяташ, че производителите на оръжия са най-голямото зло на света, и може би си права. Но факт е, че човекът е използвал оръжия още когато е живял в пещери – най-напред за да убива животни, а по-късно, за да си извоюва власт над останалите. Светът е съществувал без земеделие, без животновъдство, без религия, без музика, но никога без оръжия.

Той взе един камък от земята.

– Ето едно от тях, което нашата Майка Природа щедро е предоставяла на онези, които е трябвало да се преборят с праисторическите животни. Подобен камък сигурно е спасил някой човек и благодарение на този човек след безброй поколения сме се родили ти и аз. Ако той не е имал поддръка този камък, някой месояден хищник е щял да го погълне и да попречи на стотици хиляди души да се родят.

Вятърът се усили. Дъждът ги дразнеше, но двамата не откъсваха очи един от друг.

– Така както мнозина критикуват ловците, а Вискос ги приема с всичките дължими почести, защото живее от тях, така както хората не обичат да гледат коридата, но отиват в месарницата да си купят месо с оправданието, че животните са били убити по „хуманен“ начин, също така мнозина критикуват производителите на оръжие, но въпреки това те ще продължат да съществуват дотогава, докато има поне едно оръжие на земята. Защото, докато има едно, ще трябва да съществува още едно, иначе равновесието ще бъде унищожено, а това е опасно.

– Какво общо има това с моето село? – попита Шантал. – Какво общо има с нарушаването на Божиите заповеди, с престъплението, кражбата, с човешката природа, с Доброто и Злото?

Очите на чужденеца се промениха, сякаш потънаха в дълбока тъга.

– Спомни си какво ти казах в началото: винаги съм се старал да сключвам сделки, като спазвам законите, смятах себе си за „почтен човек“. Един следобед ми позвъниха в кантората: нежен женски глас безстрастно ми съобщи, че група терористи са отвлекли жена ми и децата ми. В замяна искаха голямо количество от това, с което бих могъл да ги снабдя: оръжия. Поискаха от мен да пазя тайна и обещаха, че нищо няма да се случи със семейството ми, ако следвам инструкциите, които те

сяха да ми дадат. Жената прекъсна разговора, като каза, че ще ме потърси след половин час, и поиска да чакам в точно определена телефонна кабина на гарата. Каза ми да не се притеснявам излишно, понеже се отнасят добре с жена ми и дъщерите ми и ще ги освободят след няколко часа— за целта трябва само да изпратя нареждане по електронната поща до един от филиалите ни в някаква страна. Възшност не става дума за кражба, а за легална покупка, която дори би могла да остане незабелязана от компанията, за която работех. Като гражданин, възпитан да се подчинява на законите и да се чувства защитен от тях, първото нещо, което сторих, бе да се обадя в полицията. В следващия миг аз вече не бях господар на решенията си, бях се превърнал в някой, който е неспособен да спаси собственото си семейство, моят свят се бе изпълнил с анонимни гласове и трескави телефонни разговори. Щом се отправих към телефонната кабина, която ми бяха посочили, цяла армия от техници вече бе свързала подземния телефонен кабел с най-модерната възможна апаратура, за да засече в същия миг точното място, откъдето щеше да дойде обаждането. Имаше хеликоптери, готови да излетят, стратегически разположени автомобили, които да спрат движението, тренирани и въоръжени до зъби мъже в състояние на бойна тревога.

Две правителства от доста отдалечени континенти бяха уведомени за случая и забраниха всякакви сделки; единственото, което се искаше от мен, бе да изпълнявам заповеди, да повтарям изречения, които ми биваха казвани, да се държа така, както настояваха специалистите.

Още същия ден скривалището, където държаха заложниците, беше превзето, а терористите – две момчета и едно момиче, които очевидно нямаха никакъв опит, а бяха само отделни механизми от могъща политическа организация – бяха убити, целите надупчени от куршуми. Преди това обаче бяха имали време да екзекутират жена ми и двете ми дъщери. И ако дори и Бог има своя ад, който е любовта му към хората, всеки човек има своя ад съвсем близо до себе си и това е любовта към собственото ми семейство.

Мъжът направи пауза: боеше се, че няма да може да се съдържи и в гласа му ще проличи едно чувство, което искаше да скрие. Щом като се овладя, продължи:

– Както полицията, така и терористите използваша оръжия, произведени от моя завод. Никой не знаеше как бяха попаднали в ръцете на терористите, а и това нямаше значение: оръжията бяха налице. Въпреки цялото ми старание, въпреки борбата ми всичко да се извършва според най-строгите норми на производство и търговия семейството ми бе

убито от нещо, чиято продажба аз самият вероятно бях уговорил в някой скъп ресторант, разговаряйки за времето или за световната политика.

Още една пауза. Когато продължи, като че ли вече говореше друг човек, съвсем безразличен към всичко това.

– Познавам добре оръжието и мунициите, с които е било убито семейството ми, и знам къде са се целили: в гърдите. Куршумът пробива малък отвор на влизане, по-малък от обиколката на кутрето ти. Но щом достигне до някоя кост, се разделя на четири и всяко от парчетата продължава в различна посока, унищожавайки безмилостно всичко, което се изпречи на пътя му: бъбреци, сърце, черен дроб, бели дробове... А когато срещне нещо по-плътнo, като прешлен например, отново променя посоката си, отнасяйки остри костици и разкъсани мускули – докато накрая успее да излезе. Всеки един от четирите изходни отвора е голям почти колкото юмрук и въпреки това куршумът все още има силата да разпръсква из стаята парчета от влакна, месо и кости, налепили се по него, докато е преминавал през тялото. Всичко това трае по-малко от две секунди: две секунди не са дълъг период, за да умреш, но времето не се измерва по този начин. Надявам се, че разбираш.

Шантал кимна утвърдително.

– В края на годината напуснах работа. Обиколих всички краища на земята, като оплаквах мъката си и се питах как е възможно човешкото същество да е способно на такава жестокост. Изгубих най-важното, което всеки човек притежава: вярата в ближния. Смях се и плаках над иронията, с която Бог ми показва по този толкова абсурден начин, че съм инструмент на Доброто и Злото. Постепенно престанах да проявявам състрадание и днес сърцето ми е сухо: все ми е едно дали ще съм жив или мъртъв. Но преди това, в името на жена си и двете си дъщери, трябва да разбере какво се е случило в онова убежище. Разбирам, че може да се убива от омраза или от любов, но нима е възможно това да стане без причина, само заради някаква сделка? Може би ще ти се стори наивно – в крайна сметка хората всекидневно се избиват за пари, – но мен това не ме интересува, мисля единствено за жена си и дъщерите си. Искам да разбере какво точно е станало в главите на онези терористи. Искам да разбере дали в даден момент не са могли да изпитат милост към тях и да ги пуснат да си вървят, след като семейството ми няма нищо общо с тази война. Искам да знам дали няма частица от секундата, в която Доброто и Злото да се сблъскат и Доброто да победи.

– Но защо точно Вискос? Защо моето село?

– А защо точно оръжията от моя завод, след като на света има толкова оръжейни заводи, върху някои от които не се упражнява никакъв контрол от страна на правителството?! Отговорът е съвсем прост: случайно. Трябваше ми някое малко селище, в което всички да се познават и да се обичат. Но в мига, в който научат за наградата, Доброто и Злото отново ще застанат едно срещу друго и онова, което е станало в убежището, ще се случи и в твоето село. Терористите вече са били обградени, обречени; и въпреки това са убили, за да изпълнят някакъв ненужен, лишен от смисъл ритуал. Селото ти има на разположение нещо, което на мен не ми бе предложено: възможността за избор. Вместо от полиция жителите му ще бъдат обградени от жаждата за пари, могат дори да повярват, че на тях се пада мисията да защитят и спасят селището – въпреки това все още ще имат свободата да решават дали да убият заложника. Искам само едно: да видя дали други хора биха действали по-различно от начина, по който постъпиха онези нещастни и кръвожадни младежи. Както ти казах на първата ни среща, историята на един човек всъщност е история на цялото човечество. Ако наистина съществува състрадание, ще разбере, че съдбата е била жестока към мен, но понякога може да бъде милостива към другите. Това с нищо няма да промени чувствата, които изпитвам, няма да върне семейството ми, но поне ще отстрани демона, който върви до мен и ми отнема всякаква надежда.

– А защо искате да узнаете дали съм способна да ви оберая?

– Поради същата причина. Ти може би делиш света на леки и тежки престъпления: не е така. Вярвам, че и терористите са разделяли света по този начин: мислели са, че убиват заради някаква кауза, а не само заради удоволствие, любов, омраза или пари. Ако ти вземеш златното ключче, ще трябва да обясниш престъплението пред самата себе си, след това пред мен и аз ще разбере как убийците са оправдали пред себе си убийството на най-скъпите ми същества. Сигурно вече си забелязала, че през всичките тези години се опитвам да разбере какво се е случило; не знам дали това ще ми донесе спокойствие, но не виждам друга алтернатива.

– Ако открадна златото, няма да ме видите повече.

За пръв път през този почти половин час, докато траеше разговорът им, чужденецът се усмихна леко.

– Занимавал съм се с оръжия, недей да го забравяш. А това включва и тайните служби.

Мъжът поиска тя да го заведе обратно до реката – беше се изгубил и не знаеше как да се върне. Шантал взе пушката – която бе поискала от един приятел под претекст, че напоследък се чувства много напрегната

и желае да се поразсее, ловувайки, – прибра я в платнената чанта и двамата тръгнаха надолу. По пътя не размениха нито дума. Когато отново стигнаха до реката, той се сбогува с думите:

– Разбирам защо се бавиш, но не мога да чакам повече. Разбирам също така, че за да се пребориш със самата себе си, ти беше нужно да ме опознаеш по-добре: сега вече ме познаваш. Аз съм човек, който върви по земята, придружаван от един демон; за да го отстраня или да го приема окончателно, трябва да си отговоря на някои въпроси.

Някой бе започнал да удря с вилица по една чаша. Всички, които този петък бяха в препълнения бар, се обърнаха по посока на звука; сеньорита Прим молеше за тишина.

Веднага настъпи мълчание. Никога досега в историята на селището някакво момиче, чието единствено задължение беше да сервира на клиентите, не бе правило подобно нещо.

„Дано наистина да има нещо важно за казване – помисли си хотелиерката. – Иначе ще я уволня още днес, въпреки че обещах на баба ѝ да не я изоставям.“

– Искам да ме изслушате – каза Шантал. – Ще разкажа една история, която всички знаят, с изключение на нашия гост. – И тя посочи към чужденеца. – После ще разкажа една история, която никой от вас не знае, с изключение на нашия гост. След като чуете и двете истории, вие трябва да прецените дали съм сгрешила, прекъсвайки заслужената ви почивка в петъчната вечер след една седмица на изтощителен труд.

„Това момиче поема голям риск – мислеше си свещеникът. – Няма нещо, което то да знае, а ние не. Макар и да е бедно сираче без никакви средства, ще ѝ бъде трудно да убеди хотелиерката да я остави на работа.“

Всъщност няма да е чак толкова трудно, продължи да размишлява той. Всички ние вършим грехове, сърдят ни се два-три дни и след това всичко се забравя. Никой друг от селото не би могъл да работи в бара. Тази работа е за млади хора, а във Вискос отдавна няма младежи.

– Вискос има три улици, малък площад с кръст, няколко разрушени къщи и църква с гробище до нея – започна тя.

– Момент! – каза чужденецът.

Извади малък касетофон от джоба си, включи го и го постави на масата.

– Всичко, свързано с историята на Вискос, ме интересува. Не искам да забравя нито дума и се надявам, че нямате нищо против да ви запиша.

Шантал не знаеше дали да възрази, или не, но нямаше време за губене. От часове се бореше със страховете си и най-сетне бе събрала достатъчно смелост, за да започне, ето защо не искаше да я прекъсват повече.

– Вискос има три улици, малък площад с кръст, няколко разрушени къщи, други няколко добре запазени, хотел, пощенска кутия на един стълб и църква с малко гробище до нея.

Този път поне бе дала по-подробно описание. Вече не беше толкова

нервна.

– Както всички ние знаем, Вискос е бил редут на престъпници, докато нашият велик законодател Ахав, след като бил покръстен от свети Савин, не успял да го превърне в това селце, което днес приютява само добронамерени мъже и жени. Това, което нашият чужденец не знае и което ще разкажа сега, е начинът, по който Ахав постигнал намерението си. Нито за миг не се опитал да убеждава когото и да било, защото познавал човешката природа; хората щели да приемат честността му за слабост и следователно властта можела да му се изплъзне.

Ето защо сторил следното: извикал няколко дърводелци от едно съседно село, дал им лист със скица и им наредил да построят нещо там, където днес се намира кръстът. Около десетина дни жителите на селото денонощно чували шума от чуковете и виждали как дърводелците режат дървени дъски и ги сглобяват. На десетия ден огромният предмет, над който всички си блъскали главите, бил издигнат на площада и покрит с платно. Ахав свикал всички жители на Вискос, за да присъстват на откриването на паметника. Тържествено, без никаква реч, той издърпал платното: показала се бесилка. С вѐже, с капак на пода и всичко останало. Нова-новеничка, покрита с пчелен восък, за да издържа на лошото време. Ахав прочел пред насъбралото се множество поредица от закони, които защитавали земеделците, насърчавали животновъдството, предвиждали награди за всеки, който допринесе за разрастването на търговията във Вискос. Накрая добавил, че от този момент нататък всеки трябва да си намери някаква почтена работа или да отиде да живее другаде. Не казал нищо друго, нито веднѐж не споменал за „паметника“, който току-що открил; Ахав не вярвал в заплахи.

След като свършил, хората се събрали на групи; повечето смятали, че Ахав бил заблуден от светеца, нямало я предишната му смелост, трябвало да го убият. През следващите дни били измислени много планове за тази цел. Но бесилката наред площада се набивала в очите на всички и те се питали: „Защо е издигната там? Дали не е предназначена за онези, които не приемат новите закони? Кой ли е на страната на Ахав? Дали сред нас няма шпиони?“

Бесилката гледала хората и хората гледали бесилката. Постепенно първоначалната смелост на бунтовниците отстъпила място на страха; всички познавали Ахав и им било известно, че той е безпощаден в решенията си. Някои напуснали селището, други решили да се захванат с някоя от новите дейности, които той им предложил, било защото нямало къде да отидат, било поради сянката, която хвърлял оня инструмент на

смъртта наред площада. След време във Вискос се възцарил мир, той се превърнал в голям граничен център на търговията, започнал да изнася най-хубавата вълна и да произвежда най-висококачественото жито.

Бесилката стояла на площада десет години. Дървото устоявало, но се налагало периодично да сменят въжето. Нито веднъж не била използвана. Нито веднъж Ахав не споменал за нея. Видът ѝ бил достатъчен, за да превърне смелостта в страх, доверието в подозрение, подстрекаванията към бунт в шушукания на одобрение. В края на десетата година, когато най-сетне във Вискос властвал законът, Ахав наредил да съборят бесилката и от дървото да издигнат на нейното място кръст.

Шантал направи пауза. В притихналия бар се чу единствено самотното ръкопляскане на чужденеца.

– Много хубава история – каза той. – Ахав наистина е познавал човешката природа: хората се подчиняват на обществото не от желание да спазват законите, а поради страха от наказание. Всеки от нас носи тази бесилка вътре в себе си.

– Днес по настояване на чужденеца ще изтръгна този кръст и ще издигна нова бесилка на площада – продължи момичето.

– Карлос – подсказа ѝ някой. – Името му е Карлос и ще е по-учтиво да го назоваваш по име, отколкото да го наричаш „чужденеца“.

– Не знам как се казва. Всички данни от адресната карта са фалшиви. Никога нищо не е платил с кредитна карта. Не знаем нито откъде идва, нито къде отива; сигурно и обаждането до летището е лъжа.

Всички се обърнаха към него; той не откъсваше погледа си от Шантал.

– Всъщност, когато казваше верни неща, вие не му вярвахте; наистина е работил във военен завод, преживял е много приключения, бил е какъв ли не, от обичлив баща до безмилостен бизнесмен. Живеейки тук, вие не можете да разберете, че животът е много по-сложен и по-разнообразен, отколкото си мислите.

„Крайно време е това момиче да обясни какво иска да каже“, помисля си хотелиерката. И Шантал обясни:

– Преди четири дни този човек ми показва десет много големи златни кюлчета. С тях би могло да бъде осигурено бъдещето на всички жители на Вискос през следващите трийсет години, да бъдат извършени важни реформи в селището, да бъде построен парк за децата с надеждата, че някой ден те ще се върнат и ще заживеят отново в нашето село. После той ги скри в гората и сега не знам къде са.

Всички пак се обърнаха към чужденеца; този път той ги погледна и кимна в знак на потвърждение.

– Това злато ще бъде на Вискос, ако през следващите три дни тук някой бъде намерен убит. Ако никой не умре, чужденецът ще си замине и ще отнесе съкровището си. Това е. Казах всичко, което имах за казване, издигнах отново бесилката на площада. Само че този път тя не е там, за да бъде избягнато едно престъпление, а за да увисне на нея някой невинен, чието принасяме в жертва да помогне на селото да процъфти.

За трети път хората се обърнаха към чужденеца; той отново кимна.

– Това момиче умее да разказва истории – каза той, като изключи касетофона и го прибра в джоба си.

Шантал отиде на мивката и започна да мие чашите. Времето сякаш бе спряло във Вискос; никой нищо не казваше. Чуваше се само шумът от течащата вода, звънтенето на стъклото при допира му с мрамора и далечният вятър, брулещ голите клонове на дърветата. Кметът наруши мълчанието.

– Ще извикаме полиция.

– Направете го – каза чужденецът. – Записал съм всичко на касета. Единствените ми думи са: „Това момиче умее да разказва истории.“

– Ако обичате, качете се в стаята си, съберете си нещата и веднага напуснете селото – разпореда се хотелиерката.

– Платил съм за една седмица и ще стоя една седмица. Дори и ако се наложи да извикам полиция.

– Не ви ли е хрумвало, че убитият може да бъдете вие самият?

– Хрумвало ми е, разбира се. Но това за мен е без значение. В такъв случай обаче вие ще извършите престъпление, но няма да получите обещаното възнаграждение.

Посетителите на бара започнаха да се разотиват, като най-напред си тръгнаха по-младите, а после и по-възрастните. Останаха само Шантал и чужденецът.

Тя си взе чантата, облече си палтото и на излизане се обърна към него.

– Ти си човек, който много е страдал и иска да си отмъсти – каза му тя. – Сърцето ти е мъртво, в душата ти няма светлина. Демонът, който върви до теб, се усмихва, защото те е накарал да участваш в една игра, чиито правила определя той.

– Благодаря ти, че стори това, за което те помолих. А също и за интересната и вярна история за бесилката.

– В гората ти каза, че искаш да си отговориш на някои въпроси, но

по начина, по който си построил плана си, единствено Злото ще бъде възнаградено; ако никой не бъде намерен убит, Доброто няма да получи нищо друго освен похвала. А както знаеш, с похвали не се хранят гладни гърла, нито се възстановяват западнали села. Ти искаш не да си отговориш на някакъв въпрос, а да получиш потвърждение на нещо, в което отчаяно желаеш да вярваш: че всички са лоши.

Погледът на чужденеца се промени и Шантал разбра.

– Ако всички са лоши, това обяснява трагедията, която си преживял – продължи тя. – По-лесно ще ти бъде да приемеш загубата на жена си и двете си деца. Но ако съществуват и добри хора, тогава животът ти ще стане непоносим, макар че твърдиш обратното; защото съдбата те е хванала в капан, а ти знаеш, че не си го заслужил. Не светлината е тази, която ти искаш да възтържествува, а сигурността, че освен мрака не съществува нищо друго.

– Какво целиш с това? – Гласът му издаваше едва съдържано раздразнение.

– По-справедлив облог. Ако до три дни никой не бъде убит, селото въпреки това да получи десетте кюлчета. Като награда за неподкупността на своите жители.

Чужденецът се засмя.

– А аз ще получа моето кюлче заради участието ми в тази отвратителна игра.

– Не съм глупак. Ако се съглася на това, първото нещо, което ще сториш, след като си тръгнеш оттук, е да разкажеш на всички.

– Има и такъв риск. Но няма да го направя; кълна се в баба си и в спасението на душата си.

– Не е достатъчно. Никой не знае дали Бог се вслушва в клетвите, нито дали има спасение за душите.

– Ще разбереш, че не съм го направила, защото издигнах нова бесилка в града. Всяка измама лесно би била разкрита. Освен това, дори и ако сега изляза и разкажа на всички за разговора ни, никой няма да повярва; все едно, че се появявам във Вискос с цялото това съкровище и казвам: „Вижте, златото е за вас, независимо дали ще направите, или не това, което иска чужденецът.“ Тези мъже и жени са свикнали да работят здраво, да печелят с пот на челото всяко сентаво и никога не биха допуснали възможността някакво съкровище да им падне от небето.

Чужденецът запали цигара, допи си чашата и стана от масата. Шантал чакаше отговора, като държеше вратата отворена и студът проникваше в бара.

– Ще открия всяка измама – каза той. – Свикнал съм да се оправям с хората, също като твоя Ахав.

– Сигурна съм. Това означава ли „да“?

За пореден път тази вечер той кимна.

– Има и нещо друго: ти все още вярваш, че човек може да бъде и добър. В противен случай не би измислил цялата тази глупост, за да убедиш самия себе си.

Шантал затвори вратата и тръгна по единствената улица на селото – съвсем пуста, – като не спираше да ридае. Без да иска, и тя беше въввлечена в играта; бе се обзаложила, че хората са добри въпреки всички злини по света. Никога и на никого нямаше да разкаже за разговора си с чужденеца, защото тя също искаше да разбере резултата.

Знаеше, че макар и улицата да бе пуста, зад пердетата и изгасените лампи всички погледи от Вискос я следяха, докато се прибираще вкъщи. Нямаше значение; беше твърде тъмно, за да видят, че плаче.

Мъжът отвори прозореца на стаята си, като се надяваше студът поне за малко да накара демона да замълчи.

Не се получи, както можеше да се предвиди, тъй като демонът бе по-възбуден отвсякога заради това, което момичето бе казало. За пръв път от много години чужденецът виждаше силата му да намалява, в някои моменти демонът дори изчезваше, но само за да се появи отново, нито по-силен, нито по-слаб, такъв, какъвто е бил винаги. Живееше в лявата страна на мозъка му, точно в тази част, която управляваше логиката и разума, но никога не се бе появявал физически, така че мъжът бе принуден да си представя как евентуално изглежда. Опитва се да го обрисова по хиляда възможни начина, като се започне от традиционния дявол с рога и опашка и се стигне до русо момиче с коса на вълни. Накрая избра образа на младеж на двайсет и няколко години, с черни панталони, синя риза и зелена барета, небрежно нахлупена върху черните му коси.

За пръв път бе чул гласа му на един остров, където бе заминал скоро след като бе напуснал фирмата; намираще се на плажа, потънал в мъка. Опитваше се отчаяно да повярва, че болката му все някога ще свърши, когато видя най-красивия залез в живота си. Именно тогава отчаянието се върна по-силно отвсякога, достигна до дъното на душата му – защото този залез заслужаваше да бъде видян от жена му и дъщерите му. Разплака се неудържимо и почувства, че никога повече няма да излезе от тази бездна.

И в този миг някакъв приятен, дружески настроен глас му каза, че

не е сам, че всичко, което му се е случило, е имало смисъл, и този смисъл е именно да му бъде показано, че съдбата на всеки човек е предначертана. Трагедията настъпва неизбежно и нищо от това, което правим, не може да промени дори и една частица от злото, което ни очаква.

„Доброто не съществува: добродетелта е само едно от лицата на страха – бе казал гласът. – Когато човек го осъзнае, разбира, че този свят не е нищо друго освен някаква Божия шега.“

Веднага след това гласът – който се представи като владетеля на света, осведомен за всичко, което става на земята – започна да му посочва останалите хора на плажа. Прекрасният баща, който в този момент прибираше багажа и помагаше на децата си да облекат връхните си дрехи и който не би имал нищо против една авантюра със секретарката си, но се боеше от реакцията на жена си. Жената, която би искала да работи и да бъде независима, но се страхуваше от реакцията на мъжа си. Децата, които се държаха добре само защото ги беше страх от наказание. Момичето, което четеше книга в едно бунгало, придавайки си отегчен вид, докато дълбоко в душата си се ужасяваше от вероятността да остане само до края на живота си. Младежът с ракетата, който се притесняваше от факта, че трябва да отговори на изискванията на родителите си. Момчето, което сервираше тропически коктейли на богатите клиенти и се боеше, че всеки момент може да бъде уволнено. Девојката, която искаше да стане балерина, но се бе записала да следва право от страх какво ще кажат съседите. Старецът, който не пушеше и не пиеше под предлог, че така се чувства по-добре, докато в действителност страхът от смъртта шушнеше като вятър в ушите му. Двамата млади, които преминаха край него тичешком. Изпод краката им летяха пръски и бяха усмихнати, но ги гризеше скритият страх, че един ден ще бъдат стари, скучни, болни. Мъжът, който бе спрял моторницата си така, че всички да го видят, махаше с ръка усмихнат, но се боеше, че може неочаквано да изгуби парите си. Собственикът на хотела, който гледеше цялата тази райска сцена от офиса си, старееше се всички да бъдат доволни и да се забавляват, бе много взискателен към счетоводителите си, но дълбоко в себе си се страхуваше, защото знаеше, че колкото и да е честен, държавните служители винаги могат да открият грешка в счетоводството му, ако поискат.

Страх цареше у всички, които се намираха на красивия плаж в този прекрасен следобед. Страхът, че ще останат сами, страхът от тъмното, което населява въображението им с демони, страхът да не би да направят нещо, което да не отговаря на правилата за добро поведение,

страхът от Божия съд, страхът от забележките на околните, страхът от правосъдието, което наказва всяка грешка, страхът да рискуваш и да загубиш, страхът да спечелиш и да се наложи да понесеш завистта, страхът да обичаш и да бъдеш отхвърлен, страхът да поискаш увеличение на заплатата, да приемеш покана, да отидеш на непознати места, страхът, че няма да научиш добре някой чужд език, че не можеш да впечатлиш останалите, че ще остарееш и ще умреш, че ще забележат недостатъците ти, а не качествата ти или че няма да забележат нито недостатъците, нито качествата ти.

Страх, страх, страх. Животът, това бе режимът на страха, сянката на гилотината. „Надявам се, че сега си по-спокоен – бе чул той демона. – Всички се страхуват; не си само ти. Единствената разлика е в това, че ти вече си преживял най-трудното; онова, от което най-много си се страхувал, се е превърнало в действителност. Няма какво повече да губиш, докато всички тук на плажа живеят със страха до себе си, някои го осъзнават, други се опитват да го игнорират, ала всички знаят, че той съществува и накрая ще ги победи.“

Колкото и невероятно да изглежда, след това, което чу, изпита облекчение, като че ли чуждото страдание бе намалило собствената му болка. От този момент демонът все по-често се появяваше до него. От две години постоянно съжителстваше с него и не изпитваше нито удоволствие, нито мъка от факта, че той напълно бе обсебил душата му.

Колкото повече свикваше с компанията на демона, толкова повече се опитваше да научи за произхода на Злото, ала за нищо от онова, за което питаше, не получаваше точен отговор.

„Излишно е да се опитваш да откриеш защо съществувам. Ако искаш някакво обяснение, приеми за себе си, че аз съм начинът, който Бог е избрал да се самонакаже за това, че в момент на разсеяност е създал Вселената.“

И понеже демонът не говореше много за себе си, човекът започна да търси всякаква информация за ада. Откри, че в повечето религии се говори за така нареченото „място за наказания“, където отива безсмъртната душа поради това, че е извършила някои престъпления срещу обществото (като че ли обществото бе по-важно от отделната личност). Някои твърдяха, че след като напусне тялото, духът преминава през някаква река, среща едно куче, влиза през една врата, от която никога повече не излиза. И тъй като трупа се полага в гроб, това място за мъчения се описва като тъмно, разположено във вътрешността на земята; а благодарение на вулканите се знае, че тази вътрешност е изпълнена с огън

и човешкото въображение бе измислило пламъците, с които са измъчвани грешниците.

Най-интересното описание на мястото на осъдените откри в една арабска книга: в нея пишеше, че след като веднъж излезе от тялото, душата трябва да премине по мост, тънък като острието на бръснач, като от дясната му страна се намира раят, а от лявата – поредица от кръгове, които водят до мрака вътре в земята. Преди да премине по моста (в книгата не се обясняваше накъде води той), всеки трябва да вземе в дясната си ръка своите добродетели, а в лявата – греховете си и след като изгуби равновесие, пада от тази страна, към която натежават постъпките му на земята.

Християнството говори за място, където се чува плач и скърцане на зъби. Юдейството споменава за някаква вътрешна пещера, в която има място за определен брой души, и в деня, когато адът се изпълни, ще настъпи краят на света. В исляма става дума за огън, в който всички ще изгорят, „освен ако Бог не пожелае обратното“. За хиндуистите адът никога не е бил място на вечни мъки, защото вярват, че след време душата се преражда, за да изкупи греховете си на същото място, където ги е извършила – тоест на този свят. Въпреки това и те имат 21 вида места за мъчения, намиращи се „във вътрешните земи“.

И будистите правят разлика между видовете наказания, които душата може да изтърпи; осем огнени и осем леденостудени ада, а също и едно царство, в което осъденият не усеща нито студ, нито горещина, а само вечен глад и жажда.

Нищо не би могло да се сравни обаче с невероятното разнообразие, което китайците са измислили; обратно на останалите – които разполагат ада в недрата на земята – според тях душите на грешниците отиват в някаква планина, наречена Малката желязна ограда, която е обградена от друга, Голямата ограда. Между двете планини са разположени един над друг осем големи ада, като на всеки от тях са подчинени по шестнайсет малки ада, на които пък са подчинени десет милиона ада, намиращи се под тях. Според китайците демоните са произлезли от душите на онези, които вече са изтърпели наказанията си. Впрочем единствено китайците обясняват по убедителен начин произхода на демоните – те са зли, защото са изпитали злото върху собствената си плът и сега искат да го прехвърлят върху останалите, и така се получава вечен кръг от отмъщения.

„Може би така е и с мен“, каза си чужденецът, спомняйки си думите на сеньорита Прим. Демонът също ги бе чул и бе усетил, че е изгубил

малко от така трудно завоюваната територия. Единственият начин да си го възвърне бе да не остави и сянка на съмнение у чужденеца.

„Добре, ти се усърни за момент – каза демонът. – Но страхът продължава да съществува. Историята с бесилката е много хубава, защото дава много добро обяснение: хората са добродетелни от страх, но по природа са лоши, защото всички те са мои потомци.“

Чужденецът трепереше от студ, но реши да постои още малко на отворен прозорец.

– Господи, не съм заслужил това, което ми се случи. Щом ти го стори с мен, аз мога да направя същото с другите. Това се нарича справедливост.

Демонът се изплаши, но реши да замълчи – не биваше да издава собствения си страх. Човекът богохулстваше и оправдаваше действията си – но за пръв път от две години насам демонът го чуваше да се обръща към небесата. И това беше лош знак.

„Това е добър знак“, бе първата мисъл, която хрумна на Шантал, когато чу клаксона на пикала, който караше хляба. Животът във Вискос не се бе променил, хората щяха да излязат от домовете си, за да си купят хляб, имаха цяла събота и неделя да размишляват върху безумното предложение, което им бе направено, а в понеделник сутринта щяха да изпратят чужденеца с известно угризение. Същия следобед тя щеше да им разкаже за облога, който бе сключила, съобщавайки им, че са спечелили битката и са богати.

Никога няма да стане светица като свети Савин, но много от бъдещите поколения ще я помнят като жената, която е спасила селото от повторното посещение на Злото; може би щяха да измислят легенди за нея, а бъдещите жители на Вискос щяха да си я представят като красива жена, единствената, която не е напуснала Вискос като млада, защото е знаела, че ѝ предстои да изпълни някаква мисия. Благочестиви жени ще ѝ палят свещи, а младежите ще въздишат, влюбени в героинята, с която не са могли да се запознаят.

Шантал се почувства горда. После се сети, че трябва да си затваря устата и да не споменава за кюлчето, което ѝ принадлежи, защото биха могли да я убедят, че ако иска да я смятат за светица, ще трябва да раздели с тях и своята част.

По свой начин помагаше на чужденеца да спаси душата си и Бог сигурно ще го вземе предвид, когато някой ден се наложи той да отговаря за делата си. Съдбата на този мъж обаче не я интересуваше особено; това, което трябваше да стори сега, беше да се моли двата дена, които предстояха, да минат бързо, защото тайната едва се побираше в сърцето ѝ.

Жителите на Вискос не бяха нито по-добри, нито по-лоши от тези в съседните села, но със сигурност не биха били способни да извършат престъпление за пари – тя бе убедена в това. Сега, когато историята бе станала обществено достояние, никой мъж или жена не можеха да проявят самоинициатива; първо, защото наградата щеше да бъде разделена по равно и тя не познаваше човек, който би се наел да рискува, за да се облагодетелстват другите. Второ: ако все пак възнамеряваха да извършат това, което тя смяташе за немислимо, ще трябва да разчитат на съучастничество от страна на всички – с изключение може би на набелязаната жертва. И ако дори само един човек се обявеше против идеята – ако не се намереше друг, този човек щеше да бъде тя, – мъжете и жените на Вискос ще рискуват да бъдат издадени на правосъдието и заловени. По-добре да си беден и почтен, отколкото богат, но в затвора.

Докато Шантал слизаше по стълбите, си спомни, че дори едни най-обикновени избори за кмет на село от три улици бяха предизвикали разгорещени спорове и хората се бяха разделили. Когато решиха да построят детски парк в най-ниската част на Вискос, се бяха получили такива разногласия, че строежът така и не бе започнат – едни изтъкваха, че в селото няма деца, други възразяваха, че ако има такъв парк, децата ще се върнат, когато родителите им си дойдат по празниците и забележат, че има някакъв напредък. Във Вискос се спореше за всичко: за качеството на хляба, за законите за лова, дали съществува, или не белязан вълк, за странното поведение на Берта, а сигурно и за тайните срещи на сеньорита Прим с някои от гостите на хотела, въпреки че никой досега не се бе осмелил да засегне тази тема в нейно присъствие.

Тя се приближи до пикала с вида на човек, който за пръв път в живота си играе главна роля в историята на селището. Досега тя беше само едно бедно сираче, което не бе успяло да се омъжи и бе принудено да работи нощем, нещастно момиче, което си търси компания.

Така им се пада, нека да чакат! Още два дни и всички ще ѝ целуват краката, ще ѝ благодарят за богатството и щедростта, може би дори ще я помолят да се кандидатира за кмет на следващите избори (всъщност като че ли ще е по-добре да остане малко по-дълго във Вискос и да се порадва на наскоро придобитата слава).

Хората около пикапа купуваха хляб, без да разговарят помежду си. Всички се обърнаха към нея, но не казаха нито дума.

– Какво се е случило в това село? – попита момчето, което караше хляба. – Умрял ли е някой?

– Не – отвърна ковачът, който също бе тук, въпреки че бе събота сутрин и той би могъл да спи до късно. – На един човек му е зле и затова сме разтревожени.

Шантал не разбираше какво става.

– Купувай по-бързо каквото ще купуваш, че момчето бърза – каза ѝ някой.

Тя протегна автоматично ръката си с парите и взе хляба. Момчето от пикапа сви рамене – сякаш отказваше да разбере какво става, – върна ѝ рестото, пожела на всички „приятен ден“ и си тръгна.

– Сега аз съм тази, която пита: какво се е случило в това село?

От страх Шантал бе повишила глас повече, отколкото позволяваше възпитанието.

– Знаеш какво се е случило – каза ковачът. – Искаш да извършим престъпление за пари.

– Нищо подобно! Направих само това, за което човекът ме помоли! Полудели ли сте?

– Ти си полудяла! Защо прие да посредничиш на някакъв луд? Какво искаш? Ще спечелиш ли нещо от това? Нима искаш да превърнеш това село в ад както в историята за Ахав? Забрави ли за чест и достойнство?

Шантал трепереше.

– Но вие наистина сте се побъркали! Нима някой от вас е взел на сериозно облога?

– Оставете я – каза хотелиерката. – Време е за сутрешното кафе.

Постепенно групата се разпръсна. Шантал продължаваше да трепери с хляба в ръка, неспособна да помръдне от мястото си. Всички тези хора, които винаги спореха помежду си, за пръв път бяха единомисленици: тя бе виновната. Нито чужденецът, нито облогът, а тя, Шантал Прим, подбудителката на престъплението. Нима светът се бе преобърнал с главата надолу?

Остави хляба пред вратата си, излезе от селото и тръгна към планината; не изпитваше нито глад, нито жажда, абсолютно нищо. Бе разбрала нещо много важно, нещо, което я изпълваше с боязън, страх, ужас.

Никой не каза нищо на човека с пикала.

А би било съвсем естествено събитие като това да бъде обсъждано или с възмущение, или със смях – но момчето с пикапа, което разнасяше хляба и клюките из селата в областта, си бе тръгнало, без да узнае какво се е случило. Сигурно жителите на Вискос все още не се бяха видели този ден и не бяха успели да обсъдят онова, което се бе случило предишната вечер – въпреки че вече всички знаеха за станалото в бара. И несъзнателно бяха сключили помежду си нещо като договор за мълчание.

С други думи, възможно бе всеки от тези хора дълбоко в себе си да си е помислил немислимото, да си е представил невъобразимото.

Берта я извика. Седеше на обичайното си място и наблюдаваше селото, нещо, което бе излишно, тъй като опасността вече бе влязла в него и бе по-голяма, отколкото можеше да се предположи.

– Не желая да разговарям – каза Шантал. – Не мога нито да мисля, нито да действам, нито да кажа нещо.

– Тогава само ме изслушай! Седни тук!

От всички, които бе срещнала, откакто се бе събудила, старицата бе единствената, която се държеше любезно с нея. Шантал не само седна, но я и прегърна. Дълго стояха така, докато накрая Берта наруши мълчанието.

– Иди сега в гората, за да се поуталожии гневът ти; знаеш, че проблемът не е в теб. И те го знаят, но им трябва виновен.

– Чужденецът е виновен!

– Аз и ти знаем, че е той. Никой друг не знае. Всички искат да вярват, че са били предадени, че е трябвало да им кажеш по-рано, че не си им се доверила.

– Предадени?

– Да.

– Но защо искат да вярват в това?

– Помисли сама.

Шантал се замисли. Защото се нуждаеха от някой, който да е виновен. От жертва.

– Не знам как ще приключи тази история – каза Берта. – Хората на Вискос са почтени, въпреки че са и малко страхливи, както ти самата казваш. Но дори и да е така, може би ще е по-добре за известно време да се махнеш оттук.

Тя сигурно се шегуваше; никой не би могъл да вземе на сериозно облога на чужденеца. Никой. Освен това Шантал не разполагаше с пари и нямаше при кого да отиде.

Не беше истина: очакваше я златно кюлче, което можеше да я отведе в който и да е край на света. Но тя не искаше дори да си го помисли.

В този момент като по ирония на съдбата чужденецът мина край тях и се отправи към планината, както правеше всяка сутрин. Поздрави ги с кимване и продължи пътя си. Берта го проследи с поглед, а Шантал се огледа да не би някой от селото да е видял, че ги поздравява. Щяха да кажат, че му е съучастничка. Щяха да кажат, че двамата общуват чрез таен код.

– По-сериозен е от друг път – каза Берта. – Има нещо странно.

– Може би си е дал сметка, че шегата му се е превърнала в действителност.

– Не, не е това. Не знам какво е, но... като че ли... не, не знам какво е.

„Мъжът ми сигурно знае“, помисли си Берта, изпитвайки чувство на нервност и дискомфорт, което идваше от лявата ѝ страна. Но сега не беше удобно да разговаря с него.

– Сетих се за Ахав – каза тя на сеньорита Прим.

– Не ме интересува нито Ахав, нито историите му, абсолютно нищо! Искам само светът отново да стане такъв, какъвто беше, и Вискос – с всичките си недостатъци – да не бъде унищожен поради безумието на

един човек!

– Ти, изглежда, обичаш това място повече, отколкото си мислиш.

Шантал трепереше, Берта отново я прегърна и облегна глава на рамото ѝ, сякаш тя бе дъщерята, която никога не бе имала.

– Бях започнала да ти разказвам една история на Ахав за рая и ада. Едно време родителите са я предавали на децата си, но днес е забравена. Един човек заедно с коня и кучето си вървял по някакъв път. Докато минавали край едно дърво, паднал гръм и ги убил на място. Човекът обаче не разбрал, че вече е напуснал този свят, и продължил напред с двете си животни; понякога на мъртвите им трябва време, за да осъзнаят новото си състояние...

Берта се сети за мъжа си, който продължаваше да настоява тя да отпрати момичето, понеже искаше да ѝ каже нещо важно. Може би вече бе време да му обясни, че е мъртъв, за да престане да я прекъсва, докато разказва.

– Пътят бил дълъг и стръмен, слънцето – жарко и те били изпотени и много жадни. На един завой съзрели великолепна мраморна врата, която водела към площад със златна настилка, а по средата на площада от една чешма бликала кристално чиста вода. Пътникът се приближил до пазача на входа. „Добър ден!“

„Добър ден!“ – отвърнал пазачът.

„Кое е това толкова красиво място?“

„Тук е раят.“

„Добре, че сме в рая, защото сме много жадни.“

„Можете да влезете и да пиете вода колкото искате.“ И пазачът посочил чешмата.

„Конят и кучето ми също са жадни.“

„Съжалявам – отвърнал пазачът. – Тук е забранено за животни.“

Човекът много се разочаровал, защото жаждата му била много силна, но не искал да пие сам; благодарил на пазача и отминал. След като дълго се изкачвали, вече съвсем изтощени пристигнали на едно място, в което се влизало през стара вратичка, водеща към черен път, ограден от дървета. Под сянката на едно от тях лежал човек; главата му била покрита с шапка, може би спял.

"Добър ден!" – казал пътникът.

Мъжът кимнал.

„Аз, конят и кучето ми сме много жадни.“

„Сред онези камъни има извор – отговорил човекът, посочвайки мястото. – Можете да пиете колкото искате.“

Мъжът, конят и кучето отишли до извора и утолили жаждата си.

Пътникът се върнал, за да благодари.

„Пак заповядайте!“ – отвърнал човекът.

„Всъщност как се казва това място?“

„Рай.“

„Рай? Но пазачът на мраморната врата каза, че раят бил там!“

„Това там не е раят, а адът.“

Пътникът се зачудил.

„Но вие трябва да им забраните да използват вашето име! Тази невярна информация сигурно създава големи бъркотии!“

„Нищо подобно; те дори ни правят услуга. Защото там остават всички онези, които са способни да зарежат най-добрите си приятели...“

Берта погали момичето по главата, почувства, че там Доброто и Злото водят непрекъсната битка, и му каза да се изкачи до гората и да попита Природата в кой град да отиде.

– Защото предчувствам, че нашият малък рай, сгушен в планината, е готов да изостави приятелите си.

– Грешиш, Берта. Ти принадлежиш към друго поколение; кръвта на злодеите, които навремето са населявали Вискос, е по-гъста в твоите вени, отколкото в моите. Мъжете и жените от това село имат достойнство. Ако не достойнство, то поне си имат взаимно доверие. Ако не си вярват взаимно, тогава поне се страхуват.

– Добре, добре, не съм права. Дори да е така, ти направи каквото ти казвам и върви да чуеш Природата!

Шантал си тръгна. Тогава Берта се обърна към призрака на мъжа си и поиска от него да се успокои: тя бе възрастна – дори нещо повече, бе вече старица и не беше хубаво той да я прекъсва, докато се опитва да дава съвети на по-младите. Вече се беше научила да се грижи за себе си, а сега се грижеше за селото.

Мъжът ѝ я помоли да внимава и да не дава толкова много съвети на момичето, защото никой не знае докъде ще доведе всичко това.

Берта се изненада, понеже мислеше, че мъртвите знаят всичко – та нали той самият я бе предупредил, че опасността е наблизо. Може би вече беше остарял твърде много и започваше да си създава и други магии освен желанието да яде супа с точно определена лъжица.

Мъжът ѝ ѝ каза, че не той, а тя е остаряла, защото възрастта на мъртвите не се променя. И макар те да знаели неща, които не са известни на живите, им трябвало доста време, за да бъдат допуснати до мястото,

където живеят висшите ангели; той бил от скорошните мъртъвци (не бяха минали и петнайсет години, откакто бе починал) и имало още много неща, които предстояло да научи, въпреки че и сега можел доста да помогне.

Берта попита дали мястото, където живеят висшите ангели, е по-привлекателно и уютно. Мъжът ѝ каза да престане с шегите и да съхрани енергията си за спасяването на Вискос. Не че беше много заинтересован от това – в края на краищата вече бе мъртъв, все още никой не бе разговарял с него за прераждането (ако и да беше дочул няколко разговора за тази възможност), но дори и то наистина да съществува, той би искал да се прероди на някое непознато място. Би желал обаче жена му да изживее в спокойствие и уют дните си на земята.

„Не се безпокой“, помисли си Берта. Мъжът ѝ обаче не прие нейната заръка; искаше на всяка цена тя да направи нещо. Ако Злото победи дори в такова малко и затънтено село от три улици, площад и църква, то може да зарази долината, областта, страната, континента, моретата, целия свят.

Въпреки че във Вискос живееха само 281 души, от които Шантал бе най-младата, а Берта най-възрастната, селото бе управлявано от петшест човека: съдържателката на хотела, която отговаряше за удобството на туристите, свещеникът, който отговаряше за душите, кметът, който отговаряше за законите за лова, жената на кмета, която отговаряше за кмета и за неговите решения, ковачът, който бе ухапан от белязания вълк, ала бе оживял, и собственикът на повечето от земите около селото. Впрочем именно той бе забранил построяването на детския парк с далечната надежда, че Вискос ще се разрасне, а избраното място бе идеално за построяване на луксозна къща.

Останалите жители на Вискос не се интересуваха от онова, което се случваше или не се случваше в селото, тъй като бяха заети с грижите по овцете, житото и семействата си. Ходеха в бара на хотела и на литургия, спазваха законите, поправяха инструментите си в ковачницата и понякога купуваха земя. Земевладелецът никога не посещаваше бара; бе научил историята от прислужницата си, която се бе оказала там онази вечер и си бе тръгнала превъзбудена, коментирайки с приятелките си и с господаря си, че гостът на хотела сигурно е много богат човек, но, кой знае, може би има син, който се опитва да го накара да му даде част от богатството. Разтревожен за бъдещето си – или по-скоро от факта, че историята на сеньорита Прим може да се разчуе и да прогони ловците и туристите, – той бе свикал извънредно събрание. И докато Шантал се отправяше към гората, чужденецът предприемаше тайнствените си разходки, а Берта обсъждаше с мъжа си дали да се опита да спаси селото, или не, групата се събираше в сакристията на малката църква.

– Единственото решение е да повикаме полицията – каза земевладелецът. – Очевидно е, че златото не съществува; мисля, че този човек се опитва да съблазни прислужницата ми.

– Не знаеш какво говориш, защото не си бил там – отвърна кметът. – Златото съществува, сеньорита Прим не би рискувала репутацията си, без да има конкретно доказателство. Но това не променя нещата; трябва да извикаме полиция. Чужденецът сигурно е някакъв бандит, за чиято глава е обявена награда, и се опитва да скрие тук откраднатото.

– Ама че глупост! – каза жената на кмета. – Ако беше така, той щеше да се старее да не се набива на очи.

– Това няма нищо общо със случая. Незабавно трябва да извикаме полиция.

Всички се съгласиха. Свещеникът им наля по малко вино, за да се успокоят духовете. Започнаха да се уговарят какво да кажат на

полицията, след като наистина нямаха никакво доказателство срещу чужденеца; твърде възможно бе всичко да приключи със задържането на сеньорита Прим за подбудителство.

– Единственото доказателство е златото. Без златото нищо не можем да направим.

Разбира се! Но къде беше златото? Една-единствена личност го бе видяла, но тя не знаеше къде е скрито сега.

Свещеникът предложи да се разделят на групи и да го търсят. Хотелиерката дръпна завесата на сакристията, която гледаше към гробището, и посочи планината от едната страна, долината в ниското и планината от другата страна.

– Ще ни трябват сто човека, които да търсят сто години.

Дълбоко в себе си земевладелецът съжали, че гробището се намира точно на това място; гледката бе красива, а мъртвите едва ли се нуждаят от това.

– Някой път искам да разговарям с теб за гробището – каза той на свещеника. – Мога да предоставя наблизко много по-широко място за мъртвите в замяна на този терен до църквата.

– Никой няма да иска да го купи. Кой би живял там, където по-рано е имало мъртъвци?

– От тукашните хора наистина никой, но има туристи, които са луди по летните вили, достатъчно е само да помолим жителите на Вискос да не им казват нищо. Така ще има повече пари за селото и повече данъци за кметството.

– Имаш право. Трябва само да ги помолим да не казват нищо. Няма да е трудно.

Изведнъж настъпи мълчание. Дълго мълчание, което никой не се осмеляваше да наруши. Двете жени продължиха да съзерцават гледката, свещеникът започна да лъска някаква бронзова статуя, земевладелецът наля по още една глътка вино, ковачът извади и навърви отново връзките на ботите си. Кметът непрекъснато си поглеждаше часовника, намеквайки, че има и други задължения.

Никой обаче не помръдваше; всички знаеха, че жителите на Вискос ще си мълчат, ако се намери някой заинтересован да купи терена, където сега се намираще гробището; щяха да го сторят, само и само да заживее още един човек в селото, което бе на път да изчезне. Нямахше да поискат дори и едно сентаво, за да пазят мълчание.

А ако спечелят?

Ако спечелят пари, с които да живеят до края на живота си?

Ако спечелят пари, с които не само те, но и децата им да живеят до края на живота си?

Точно в този миг съвсем неочаквано в сакристията задуха топъл вятър.

– Какво предлагате? – попита свещеникът след дълги пет минути.

Всички се обърнаха към него.

– Ако жителите на селото наистина запазят мълчание, мисля, че можем да дадем ход на сделката – отвърна земевладелецът, като подбираше внимателно думите си, така че да бъдат изтълкувани неправилно... или правилно, зависеше от гледната точка.

– Хората тук са почитени, трудолюбиви и умеят да пазят тайна – продължи хотелиерката, използвайки същата стратегия. – Днес например, когато разносвачът на хляба поиска да узнае какво се е случило, никой не каза нищо. Мисля, че можем да имаме доверие в тях.

Отново настъпи мълчание. Само че този път бе потискащо и не можеше да остане незабелязано. Въпреки това играта продължи и думата взе ковачът:

– Проблемът не е в дискретността на жителите, а в това, че да се постъпва така е неморално, недопустимо.

– Да се постъпва как?

– Да се продава свещена земя.

Въздишка на облекчение обиколи стаята; сега биха могли да поспорят за моралната страна, след като практическата бе вече обсъдена.

– Неморално е да гледаме как Вискос запада – каза жената на кмета. – Да осъзнаваме, че след нас никой повече няма да живее тук и мечтата на нашите деди и прадеди, на Ахав, на келтите ще изчезне след няколко години. Скоро ние самите ще започнем да напускаме селото, било за да отидем в старчески дом, било за да помолим децата си да се погрижат за едни болни, неузнаваеми старци, неспособни да свикнат с големия град, тъгуващи по онова, което са изоставили, тъжни поради това, че не са съумели с достойнство да връчат на следващото поколение оня дар, който са получили от своите родители.

– Имаш право – продължи ковачът. – Неморален е животът, който водим. Когато Вискос бъде почти разрушен, тези земи ще бъдат изоставени или ще ги купят на безценица; ще дойдат машини, ще бъдат прокарани по-хубави пътища. Къщите ще бъдат съборени, а онова, което нашите прадеди са строили с пот на чело, ще бъде заменено от метални халета. Земеделието ще бъде механизирано, хората ще идват тук само денем, а вечер ще се връщат по домовете си, далеч от тук. Какъв срам

за нашето поколение! Позволихме на децата ни да заминат, не успяхме да ги накараме да останат при нас!

– Трябва да спасим това село на всяка цена – каза земевладелецът, който може би беше единственият облагодетелстван от упадъка на Вискос, понеже можеше да купи всичко и да го препродаде на някоя голяма фирма. Но не беше заинтересован да продаде на по-ниска от пазарната цена земи, които биха могли да крият заровено съкровище.

– Имате ли да кажете нещо, отче? – попита го хотелиерката.

– Единственото нещо, в което съм по-вещ, е моята религия, в която саможертвата на един човек е спасила цялото човечество.

За трети път се възцари мълчание, но сега бе кратко.

– Трябва да се подготвя за съботната литургия – продължи свещеникът. – Защо не се срещнем привечер?

Всички се съгласиха веднага, уговориха си час в края на деня и си дадоха вид, че са страшно заети, сякаш ги чакаше някаква много важна работа. Единствен кметът прояви сдържаност.

– Това, което каза, е много интересно, чудесна тема за една хубава проповед. Мисля, че днес всички трябва да присъстваме на литургията.

Шантал не се колебаеше повече, вървеше към скалата във формата на У, мислейки какво ще направи, след като вземе златото. Ще се върне въщи, ще вземе парите, които държеше у дома, ще си облече някакви по-дебели дрехи, ще слезе по пътя, водещ към долината, и ще спре някоя кола на стоп. Никакви облози: тези хора не заслужаваха богатството, което за малко да стане тяхно. Никакви куфари; не искаше да разберат, че напуска Вискос завинаги – с неговите хубави, но никому ненужни истории, със страхливите му любезни жители, с неговия бар, постоянно пълен с хора, които разговаряха за едни и същи неща, с църквата, където тя не стъпваше. Разбира се, винаги съществуваше опасност полицията да я чака на гарата, чужденецът да я обвини в кражба и прочие, и прочие. Но сега бе склонна да поеме всякакъв риск. Омразата, която бе изпитала преди половин час, вече се бе превърнала в едно много по-приятно чувство: желание за отмъщение.

Беше доволна, че именно тя за пръв път показва на всички тези хора лошотията, скрита в дъното на наивните им и престорено добри души. Всички мечтаят за възможността да извършат престъпление – но само мечтаят, защото никога няма да направят нищо. Ще проспят останалата част от жалкия си живот, повтаряйки си, че са благородни, неспособни на каквато и да било несправедливост, готови да защитят честта

на селото на всяка цена, но ще съзнават, че само страхът им е попречил да убият невинен човек. Всяка сутрин ще се самовъзхваляват за проявената неподкупност и всяка нощ ще се самообвиняват за пропуснатата възможност.

През следващите три месеца единствената тема в бара ще бъде честността на благородните мъже и жени от селцето. После ще дойде ловният сезон и за известно време те ще престанат да говорят на тази тема – не е нужно чужденците да научават за това, на тях им харесва усещането, че се намират в някое затънтено кътче, където всички са приятели, доброто винаги побеждава, природата е щедра и местните продукти, изложени на малката витрина, която хотелиерката нарича „магазинче“, са пропити с тази безкористна любов.

Но ловният сезон ще приключи и те отново ще могат свободно да разговарят по темата. Този път поради многото следобеди, през които ще мечтаят за изгубените пари, ще започнат да измислят различни хипотези: защо никой не бе имал куража да убие старата и никому ненужна Берта срещу десет златни кюлчета? Защо пастирът Сантяго, който всяка сутрин изкарваше стадото си в планината, не бе станал жертва на злополука по време на лов? Ще бъдат обсъдени различни възможности, отначало плахо, а после разгневено. След една година всички ще се мразят помежду си – селото бе имало своя шанс, но го бе пропуснало. Ще питат за сеньорита Прим, която бе изчезнала безследно, може би отнасяйки със себе си златото, понеже е видяла къде го е скрил чужденецът. Ще наговорят неприятни неща за нея, за неблагодарността ѝ, за това, че след смъртта на баба ѝ всички се бяха старали да помагат на бедното сираче. И тъй като не бе успяла да си намери съпруг и да се махне от селото, я бяха взели на работа в бара, където спеше с гостите на хотела, обикновено по-възрастни от нея мъже, и хвърляше съблазнителни погледи на всички туристи, за да си изпроси по-голям бакшиш.

Ще прекарат останалата част от живота си в самосъжаление и омраза; Шантал бе щастлива, това бе нейното отмъщение. Никога нямаше да забрави как хората, наобиколили пикала, я умоляваха с очи да запази в тайна едно престъпление, което те така и не биха се осмелили да извършат, и как после се обърнаха срещу нея, сякаш тя е виновна цялата тази подлост да изплува на повърхността.

„Палтото. Кожените панталони. Ще облека две блузи и ще превържа златото към колана си. Палтото. Кожените панталони. Палтото.“

Ето че бе стигнала до скалата във формата на У. Там беше и клоунът, с който преди два дни бе разрешила пръстта. За миг изпита наслада

от жеста, който щеше да я превърне от почтена жена в крадла.

Нищо подобно! Чужденецът я бе предизвикал и сега щеше да си понесе последствията. Тя не крадеше, а получаваше възнаграждението си за ролята на говорител в тази долнопробна комедия. Тя заслужаваше златото – а и много повече – заради онези погледи на потенциални убийци, които бе видяла около пикала, заради това, че бе прекарала целия си живот тук, заради трите безсънни нощи, заради душата си, която вече бе погубила, ако изобщо съществуват душа и гибел.

Издълба все още рохката пръст и видя кюлчето. В същия миг чу някакъв шум.

Някой я бе проследил. Автоматично върна част от пръстта в дупката, макар и да знаеше колко излишен е този жест. След това се обърна, готвейки се да обясни, че търси съкровището, тъй като знае, че чужденецът обикновено се разхожда по този път и днес е забелязала, че пръстта е разравяна.

Но това, което видя, я накара да онемее – защото то не се интересуваше нито от съкровища, нито от кризисни ситуации по селата, нито от справедливост и несправедливост, а само от кръв.

Бялото петно на лявото ухо. Белязаният вълк.

Бе застанал между нея и най-близкото дърво; невъзможно бе да стигне до дървото. Щантал се вцепени, хипнотизирана от сините очи на животното; умът ѝ трескаво работеше, обмисляйки какво да предприеме. Би могла да използва клона, но той бе твърде тънък, за да възпре нападението на звяра. Би могла да се покачи на скалата във формата на У, но тя не бе достатъчно висока. Би могла да не обръща внимание на легендата и да го изплаши, както би направила с всеки вълк единак. Но бе твърде рисковано, по-добре все пак да приеме, че във всяка легенда има скрита някаква истина.

„Наказание.“

Несправедливо наказание, както бе несправедливо и всичко останало, случило се в живота ѝ; като че ли Бог я бе избрал, за да покаже единствено омразата си към света.

Остави клона на земята толкова бавно, че жестът ѝ се стори безкраен, и инстинктивно закри врата си с ръце; не можеше да позволи на вълка да я ухапе точно там. Съжали, че не си е обула кожения панталон; второто най-уязвимо място бе кракът: там минаваше вена, през която, ако бъде спукана, кръвта ѝ ще изтече за десет минути – поне така твърдяха ловците, обяснявайки защо носят високи ботуши.

Вълкът отвори уста и изръмжа. Такъв приглушен и страшен звук

издават животните, които не заплашват, а направо нападат. Тя не откъсваше погледа си от очите на вълка, въпреки че сърцето ѝ щеше да се пръсне, защото звярът вече показваше зъбите си.

Всичко бе въпрос на време; той или щеше да я нападне, или да си замине, ала Шантал знаеше, че ще я нападне. Огледа мястото, като търсеше някоя скала, по която да се спусне надолу, но нищо не откри. Реши да тръгне към животното; то ще ухапе и ще се вкопчи в нея, но въпреки това тя ще се опита да стигне до дървото. Не трябва да обръща внимание на болката. Помисли за златото. Помисли за това, че скоро ще се върне да го вземе. Подхранваше всевъзможни надежди; всичко, което би могло да ѝ даде сили да понесе тялото ѝ да бъде разкъсано от острите зъби и да се покаже костта, възможността тя да падне и да бъде ухапала за врата.

Тъкмо щеше да се затича, когато като на филм видя някой да се появява зад вълка, макар и доста далеч от него.

Животното също подуши чуждо присъствие, но не изви глава и тя продължи да го гледа право в очите. Като че ли именно силата на погледа я спасяваше от нападение и тя не искаше да рискува; ако наистина се бе появил някой, шансът ѝ да оцелее се увеличаваше, въпреки че накрая щеше да ѝ струва златното кюлче.

Фигурата зад вълка тихо се приведе и после тръгна наляво. Шантал знаеше, че там има друго дърво, на което лесно можеше да се качи. И в този миг един камък проряза небето и падна близо до животното. Вълкът се обърна с невиджана пъргавина и се втурна натам, откъдето идваше заплахата.

– Бягай! – изкрещя чужденецът.

Тя изтича към единственото си убежище, докато през това време мъжът също се катереше на другото дърво. Когато белязаният вълк се приближи, тя вече беше на сигурно място.

Вълкът започна да ръмжи и да скача, като от време на време успяваше да се изкачи донякъде по ствола, но веднага след това се свличаше на земята.

– Отчупи няколко клона! – извика Шантал. Но чужденецът сякаш бе изпаднал в транс. Наложил се тя да извика два-три пъти, докато той разбере какво иска от него. Започна да чупи клони и да замеря с тях животното.

– Не така! Начупи клони, събери ги на сноп и ги запали! Аз нямам запалка, направи каквото ти казвам!

Гласът ѝ звучеше отчаяно като на човек, изправил се срещу

смъртта. Чужденецът направи сноп от клоните, но докато успее да ги запали, измина цяла вечност; бурята от предишния ден бе измокрила всичко, а през този сезон слънцето не огряваше това място.

Шантал изчака, докато пламъкът на импровизираната факла се разгори достатъчно. Ако зависеше от нея, би оставила чужденеца тук до края на деня, за да изпита той самият страха, който се опитваше да предизвика у другите, но трябваше да се измъкне оттук и бе принудена да му помогне.

– А сега покажи, че си мъж! – извика тя. – Слез от дървото, хвани здраво факлата и я насочи към вълка!

Чужденецът стоеше като парализиран.

– Направи го! – извика тя отново и чувайки гласа ѝ, мъжът усети цялата сила, която се криеше в думите ѝ – сила, която идва от страха, от способността да се действа бързо, изтласквайки на заден план уплахата и болката.

Той слезе с факлата в ръка, като не обръщаше внимание на искрите, които от време на време опарваха лицето му. Видя отблизо зъбите и пяната по муцуната на животното, страхът му растеше, но трябваше да направи нещо – същото онова, което трябваше да стори, когато жена му беше отвлечена, когато децата му бяха убити.

– Не откъсвай погледа си от очите на животното! – чу той думите на момичето.

Подчини се. С всеки изминал миг нещата ставаха все по-лесни, вече не виждаше оръжията на врага си, а самия враг вътре в себе си. Бяха поставени при еднакви условия: всеки бе в състояние да предизвика страх у другия.

Слезе от дървото. Вълкът отстъпи, изплашен от огъня: продължаваше да ръмжи и да подскача, но не смееше да се приближи.

– Нападни го!

Той тръгна срещу животното, което изръмжа още по-силно и показа зъбите си, но отстъпи още назад.

– Преследвай го! Прогони го оттук!

Огънят бе станал по-силен, но чужденецът забеляза, че скоро ще си изгори ръцете; не разполагаше с много време. Без да размишлява много, той се затича към вълка, като не откъсваше погледа си от злоещите му сини очи. Звярът спря да ръмжи и да подскача – направи полукръг и се скри в гората. Шантал мигновено слезе от дървото. Събра набързо съчки от земята и също си направи факла.

– Да се махаме оттук! Бързо!

– Накъде?

Накъде? Към Вискос, където всички щяха да ги видят да влизат заедно в селото? Или към друг капан, където огънят нямаше да има никакъв ефект? Тя седна на земята; бе почувствала остра болка в гърба, сърцето ѝ биеше учестено.

– Запали огън! – каза Шантал на чужденеца. – Остави ме да размисля!

Опита се да се раздвижи и нададе вик – сякаш в рамото ѝ бе забит кинжал. Чужденецът събра листа и клони и запали огън. При всяко свое движение Шантал се присвиваше от болка и тихо простенваше; явно се бе контузила сериозно, докато се качваше на дървото.

– Не се тревожи, нямаш нищо счупено – каза чужденецът, като я чу да стене от болка. – И на мен ми се е случвало. Когато организмът е подложен на крайно напрежение, мускулите се свиват и ни изиграват лоша шега. Дай да те разтрия!

– Не ме докосвай! Не се приближавай! Не искам да разговаряш с мен!

Болка, страх, срам. Той сигурно е бил тук, когато тя разрови златото; чужденецът знаеше – защото демонът бе винаги с него, а демоните познават човешките души, – че този път Шантал щеше да открадне кюлчето.

А в този миг знаеше и това, че цялото село е склонно да извърши престъпление. Знаеше също, че селяните няма да направят нищо, защото се страхуват, но намерението им бе достатъчно, за да си отговори той на въпроса: хората са лоши по природа. Знаеше още, че тя се готви да избяга, а облогът, който бяха склучили предишната вечер, вече не означава нищо и той би могъл да се върне оттам, откъдето бе дошъл (но откъде ли бе дошъл всъщност?) с непокътнатото си съкровище и потвърдените си подозрения.

Опита се да седне, като заеме най-подходящото положение, но такова не съществуваше; не ѝ оставаше нищо друго, освен да стои неподвижно. Огънят щеше да държи вълка на разстояние, но скоро щеше да привлече вниманието на пастирите, които минаваха оттук. И щяха да видят, че двамата са заедно.

Сети се, че е събота. Хората бяха по домовете си – пълни с ужасни евтини украшения, репродукции на известни картини, окачени по стени, и гипсови фигурки на светци – и се опитваха да се забавляват. През този уикенд им бе предоставено най-голямото забавление, откакто бе свършила Втората световна война.

– Не искам да разговаряш с мен!

– Нищо не съм казал.

На Шантал ѝ идеше да заплаче, но не искаше да го направи пред него и сдържа сълзите си.

– Спасих ти живота. Заслужавам златото.

– Аз ти спасих живота. Вълкът щеше да те нападне. Самата истина.

– Но мисля, че, от друга страна, ти спаси нещо вътре в мен – продължи чужденецът.

Това беше уловка. Щеше да се престори, че не е разбрала; думите му бяха нещо като разрешение тя да вземе своето богатство, да се махне оттук завинаги и да сложи край на всичко.

– Вчерашният облог. Болката ми беше толкова голяма, че изпитвах нужда да накарам всички да страдат като мен; това би било единствено-то ми утешение. Имаш право!

На демона на чужденеца никак не му харесваше това, което чуваше. Поиска от демона на Шантал да му помогне, но той бе новодошъл и все още не бе обсебил изцяло момичето.

– Това променя ли нещо?

– Нищо не променя. Облогът продължава да е в сила и знам, че ще спечеля. Но поне разбрах какъв нещастник съм, разбрах и защо съм станал такъв: защото мисля, че не заслужавах онова, което ми се случи.

Шантал се питаше как ще напуснат това място; макар и да беше все още сутрин, не можеха да стоят тук безкрайно.

– И тъй, смятам, че съм заслужила моето злато, и ще си го взема, освен ако не ми поправиш – каза тя. – Съветвам те да сториш същото; не е необходимо да се връщаме във Вискос; можем да слезем в долината, да ни вземат на автостоп и всеки да тръгне да следва съдбата си.

– Ти върви! В този момент обаче жителите на Вискос решават кой да умре.

– Възможно е. Ще решават още два дни, докато изтече срокът; после две години ще спорят коя е трябвало да бъде жертвата. Когато е време да се действа, те са нерешителни, но дойде ли часът да се обвиняват останалите, тогава са безпощадни. Познавам селото си. Ако не се върнеш, дори няма да си направят труда да спорят; ще сметнат, че всичко е било моя измислица.

– Вискос е като всички села по света и онова, което става в него, може да се случи в който и да е континент, град, военен лагер или манастир. Но ти не го разбираш, както не разбираш и това, че този път съдбата беше на моя страна: избрах най-подходящия човек за

помощник. Някой, който под външността на работлива и честна жена също иска да си отмъсти. И понеже не можем да видим врага – ако искаме да стигнем до същността на тази история, истинският ни враг е Господ, който ни е накарал да преживеем онова, което сме преживели, – прехвърляме нашата неудовлетвореност върху всичко, което ни заобикаля. Отмъщение, което никога не може да бъде заситено, защото е насочено към собствения ни живот.

– Защо стоим тук и разговаряме? – попита Шантал, раздразнена, че този човек, когото мразеше повече от всичко на света, познава толкова добре душата ѝ. – Защо не вземем парите и не тръгнем?

– Защото вчера си дадох сметка, че като предлагам да бъде извършено онова, което най-много ме отвращава – безпричинно убийство, каквото застигна жена ми и дъщерите ми, – в действителност искам да се спася. Спомняш ли си за един философ, когото цитирах по време на първия ни разговор? Онзи, който казваше, че адът на Господ е именно любовта му към хората, защото през всяка секунда от вечния Си живот Той се измъчва заради човешкото поведение? Е добре, същият този философ е казал и друго: *Човек се нуждае от най-лошото в себе си, за да достигне до най-доброто, което притежава.*

– Не разбирам.

– По-рано мислех само как да си отмъстя. Също като жителите на твоето село: мечтаех, кроях планове денем и нощем и нищо не правех. По едно време започнах да следя в пресата живота на хора, които са изгубили любимите си същества при подобни обстоятелства, но след това са действали по начин, коренно противоположен на моя: създавали са групи за подпомагане на жертвите, институции, които да изобличават несправедливостите, кампании, с които да покажат, че болката от загубата никога не може да бъде заместена от бремето на отмъщението.

Аз също се опитах да погледна на нещата от някаква по-благородна гледна точка: не успях. Но сега, когато се въоръжих със смелост, когато достигнах до това крайно положение, открих светлина в тунела.

– Продължавай – каза Шантал, защото и тя бе започнала да съзира някаква светлина.

– Не искам да доказвам, че човечеството е покварено. Напротив, искам да докажа, че аз самият несъзнателно съм желал нещата, които са ми се случили, защото съм лош, защото съм изрод, който си е заслужил наказанието, наложено му от живота.

– Искаш да докажеш, че Бог е справедлив.

Чужденецът се замисли за миг.

– Възможно е.

– Не знам дали Бог е справедлив. Във всеки случай, с мен не е много коректен и това, което разрушава душата ми, е именно чувството на безпомощност. Не мога да бъда нито тъй добра, както бих искала, нито толкова лоша, колкото смятам, че е необходимо. Преди няколко минути мислех, че Той ме е избрал, за да си отмъсти за цялата тъга, която хората Му причиняват. Смятам, че и ти изпитваш същите съмнения, само че в много по-голям мащаб: добротата ти не е била възградена.

Шантал се учудваше на собствените си думи. Демонът на чужденеца забеляза, че ангелът на момичето е заблестял по-ярко и нещата коренно са се променили.

„Реагирай!“ – настояваше той пред другия демон.

„В момента реагирам – отвърна той. – Но битката е трудна.“

– При теб проблемът не е точно в Божията справедливост, а във факта, че винаги си избирала да бъдеш жертва на обстоятелствата – каза мъжът. – Познавам много хора, които са в подобно положение.

– Като теб например.

– Не. Аз се разбунтувах срещу нещо, което ми се случи, и изобщо не ме интересува дали хората одобряват поведението ми, или не. При теб е точно обратното, повярвала си в ролята си на безпомощно сираче, на някой, който желае да го приемат на всяка цена; и понеже това невинно се случва, нуждата да бъдеш обичана се превръща в смъртно желание за отмъщение. Дълбоко в себе си ти би искала да бъдеш като останалите жители на Вискос – впрочем дълбоко в себе си всички ние искаме да бъдем като другите. Съдбата обаче ти е отредила друга история.

Шантал поклати глава в знак на несъгласие.

„Направи нещо! – казваше демонът на Шантал на своя събрат. – Макар и тя да казва «не», душата ѝ започва да разбира и да се съгласява.“

Демонът на чужденеца се чувстваше безкрайно унижен, защото нОВОДОШЛИЯТ бе забелязал, че той не е достатъчно силен, за да накара човека да замълчи.

„Това са празни приказки – отговори той. – Нека да ги оставим да говорят, после самият живот ще ги накара да действат по съвсем друг начин.“

– Не исках да те прекъсвам – продължи чужденецът. – Довърши, моля те, онова, което бе започнала да говориш за справедливостта на Господ!

Шантал бе доволна, че повече не се налага да слуша неща, които не

иска да чуе.

– Не знам дали има смисъл. Но ти сигурно си забелязал, че хората от Вискос не са много религиозни, въпреки че в селото има църква както във всички селища от областта. И това е заради Ахав, който, въпреки че бил покръстен от свети Савин, имал сериозни съмнения относно влиянието на свещениците; тъй като повечето от първите жители на селището били бандити, той смятал, че единственото, което постигали свещениците с техните заплахи за вечни мъчения, било да ги върнат обратно към престъпленията. Хора, които няма какво да губят, никога не се замислят за вечния живот.

Още с пристигането на първия свещеник Ахав усетил опасността. За да я предотврати, той настоял да бъде въведено нещо, което бил научил от евреите: денят на опрощението. Само че решил да създаде свой ритуал.

Веднъж годишно жителите на Вискос се затваряли вкъщи и правели два списъка. После се обръщали към най-високата планина и издигали първия списък към небесата.

„Ето, Господи, моите прегрешения пред теб – казвали те и изчитали списъка от грехове, които били извършили. Измами в търговията, прелюбодеяния, несправедливости и други подобни неща. – Много съм съгрешил и Те моля да ми простиш обидата, която съм Ти нанесъл.“

После – именно в това било нововъведението на Ахав – селяните изваждали от джоба си втория списък, издигали и него към небето, като продължавали да гледат към същата планина. И казвали приблизително следното: „Но ето, Господи, и списъка на Твоите прегрешения спрямо мен: накара ме да работя повече, отколкото трябва, дъщеря ми се разболя въпреки молитвите ми, стараех се да бъда честен, а ме ограбиха, понесох прекалено много страдания.“

И след като изчитали втория списък, те завършвали ритуала с думите: „Бях несправедлив към Теб, но и Ти бе несправедлив към мен. И понеже днес е денят на опрощението, Ти ще забравиш моите грехове, аз ще забравя Твоите и ще продължим да бъдем заедно още една година.“

– Да простиш на Бог! – каза чужденецът. – Да простиш на един безпощаден Бог, който през цялото време изгражда и разрушава!

– Според мен разговорът ни стана твърде личен – каза Шантал, като гледаше в друга посока. – Не съм научила толкова много от живота, че да мога да ти дам нещо.

Чужденецът не отговори.

„Това никак не ми харесва“, помисли си демонът на чужденеца,

след като бе видял някаква светлина до себе си, присъствие, което изобщо не можеше да допусне. Преди две години бе отстранил тази светлина на един от безбройните плажове по света.

Поради многото легенди, келтските и протестантските влияния, лошият пример на арабина, който бе умиротворил това селище, поради постоянното присъствие на светци и бандити в околността свещеникът знаеше, че хората от Вискос не са много религиозни, въпреки че ходят на кръщенета и сватби (които сега бяха само далечен спомен), на погребения (които напоследък бяха зачестили), а също и на коледната литургия. Впрочем малко бяха тези, които си даваха труда да дойдат на двете църковни служби през седмицата – едната в събота, другата в неделя, и двете в единайсет часа сутринта; въпреки това той настояваше да ги отслужва дори и само за да оправдае присъствието си тук. Искаше да създаде впечатлението, че е свят и зает човек.

За негова изненада този ден църквата беше толкова препълнена с хора, че той разреши на някои да застанат около олтара – в противен случай нямаше как да се поберат. Вместо да включи електрическите печки, окачени на тавана, той бе принуден да помоли да отворят двата малки странични прозореца, понеже хората бяха започнали да се потят; свещеникът се питаше дали тази пот се дължи на горещината или на напрежението, което цареше наоколо.

Цялото село беше тук с изключение на сеньорита Прим – може би се бе засрамила от това, което бе казала предишния ден – и старата Берта, подозирана от всички, че е вещица и не може да понася религията.

– В името на Отца и Сина и Светия Дух.

Отекна едно силно „Амин“. Свещеникът започна литургията, изрече встъплението, помоли една набожна жена, която винаги четеше, да прочете и този път текста, започна молитвения псалм и цитира Евангелието с бавен и строг глас. След това помоли онези, които бяха пред пейките, да седнат, а другите останаха прави.

Бе дошло време за проповедта.

– В Евангелието от Лука има един момент, в който някакъв големец се приближил до Исус и го попитал: „Учителю благий, какво да сторя, за да наследя живот вечен?“ И за наша изненада Исус отговорил: „Защо ме наричаш благ? Никой не е благ, освен един Бог.“

Дълги години размишлявах върху този малък откъс, опитвайки се да разбера какво е казал нашият Господ Бог: нима Той не е добър? Нима целокупното християнство с неговата идея за милосърдие се основава на заповедите на някой, който смята себе си за лош? Докато накрая разбрах: Христос в оня момент е имал предвид човешката си природа; бидейки човек, той е лош. Бидейки Бог, той е добър.

Свещеникът замълча и изчака вярващите да проумеят посланието.

Лъжеше и самия себе си: все още не можеше да разбере думите на Христос: та нали ако е лош като човек, то думите и делата му също ще бъдат лоши! Но това бе теологически спор и в момента не стоеше на преден план; важното бе неговото обяснение да е убедително.

– Днес няма да се разпростирам много. Искам всички вие да разберете, че след като сме човешки същества, трябва да приемем, че по природа сме низши, покварени и не сме осъдени на вечни мъки само защото Исус се е пожертвал, за да спаси човечеството. Повтарям: саможертвата на Божия Син ни е спасила. Саможертвата на един-единствен човек.

Искам да завърша тази проповед, като ви припомня началото на една от свещените книги, от които е съставена Библията, Книгата на Иова. Господ седял на небесния си трон и разговарял със Сатаната. Питал го къде е бил и демонът отговорил: "Ходих по земята и я обходих".

„Обърна ли внимание върху Моя раб Иова? Видя ли колко е богоязлив и как принася всички всесъждения?“

Демонът се размаял и изтъкнал следния довод: „В края на краищата Иов има всичко, защо тогава да не е богоязлив и да не принася всесъждения? Отнеми му всичко, което си му дал, и ще видим дали ще продължава да слави Господа“, предизвикал го демонът.

Бог приел облога. Години наред наказвал оня, който най-много Го обичал. Иов бил изправен пред някаква власт, която не можел да разбере, но предполагал, че е Страшният съд, и която му отнела добитъка, убила децата му, покрила тялото му с рани. Докато накрая след всички тези страдания Иов се разбунтувал и започнал да богохулства. И едва тогава Господ му върнал всичко, което му бил отнел.

От години сме свидетели на упадък на това село; мисля си сега дали това не е в резултат на някакво Божие наказание, точно защото винаги сме приемали безропотно всичко, което ни е било давано, сякаш заслужаваме да изгубим мястото, където живеем, полята, където отглеждаме житото и овцете, къщите, които са били издигнати благодарение на мечтите на нашите прадеди. Дали не е дошъл моментът да се разбунтуваме? И ако Господ е накарал Иов да стори това, дали не иска и от нас да сторим същото?

Защо Господ е принудил Иов да направи това? За да докаже, че Иов е лош по природа и всичко, което Той му е дал, е било от милост, а не заради доброто му поведение. Ние съгрешаваме поради суетата, която ни кара да се смятаме за много добри – оттам идва и наказанието, което трябва да изстрадаме. Господ приел облога с демона и – на пръв поглед – извършил несправедливост. Спомнете си: *Господ приел облога с*

демона. И на Иов бил даден урок, защото и той като нас съгрешавал поради суетата, която го карала да се мисли за добър човек.

„Никой не е благ“, казва Господ. Никой. Нека да престанем да се преструваме на добри, защото това обижда Бога, и да приемем грешките си; а ако някой ден се наложи да сключим облог с демона, нека си спомним, че Господ, който е на небесата, е сторил същото, за да спаси душата на Своя раб Иов.

Проповедта бе приключила. Свещеникът помоли всички да станат прави и продължи църковната служба. Не се съмняваше, че добре са разбрали посланието му.

– Хайде да тръгваме! Всеки по пътя си, аз с моето златно кюлче, а ти...

– Не с твоето, а с моето златно кюлче – прекъсна я чужденецът.

– Ти трябва само да си събереш нещата и да заминеш. Ако остана без това злато, ще трябва да се върна във Вискос. Ще бъда уволнена или заклеямена от цялото село. Ще помислят, че съм излъгала. Ти не можеш да направиш това с мен, наистина не можеш. Кажу ми, че съм заслужила тази отплата заради работата, която свърших!

Чужденецът стана и взе няколко горящи клона от огъня.

– Вълкът ще бяга от огъня, нали? Аз отивам във Вискос. Ти направи каквото сметнеш за добре, открадни и избягай, ако искаш, мен това не ме интересува. Имам по-важни неща за вършене.

– Чакай! Не ме оставяй сама тук!

– Тогава ела с мен!

Шантал погледна огъня пред себе си, скалата във формата на У, чужденеца, който се отдалечаваше, отнасяйки със себе си част от огъня. Би могла да направи същото: да извади няколко горящи клона, да изрови златото и да се спусне право в долината; нямаше смисъл да се връща вкъщи, за да вземе спестените си пари, които така грижливо бе пазила. Когато пристигне в града, който се намира в края на долината, ще помолит да оценят кюлчето в някоя банка, ще го продаде, ще си купи дрехи и кюфари, ще бъде свободна.

– Чакай! – извика тя на чужденеца, но той продължаваше да върви към Вискос и скоро щеше да се скрие от погледа ѝ.

„Мисли бързо!“ – каза си тя.

Нямаше какво толкова да мисли. Извади няколко клона от огъня, отиде до скалата и отново изрови златото. Взе го в ръка, избърса го с роклята си и за трети път започна да му се любовува.

Обзе я паника. Сграбчи сноп съчки от огъня и се затича по пътя, по който бе поел чужденецът, чиято омраза лъхаше през всичките му пори. Бе срещнала два вълка в един и същи ден, единият се боеше от огън, а другият не се боеше от нищо, защото вече бе изгубил всичко, което е било важно за него, и сега се бе втурнал слепешката, за да разруши онава, което е пред него.

Тичаше с всички сили, но не го настигна. По това време той сигурно беше в гората с изгаснала факла и предизвикваше белязания вълк; желанието му да умре беше толкова силно, колкото и желанието му да убива.

Влезе в селото, като се престори, че не е чула Берта, която я

викаше, и срещна множеството, излизащо от църквата. Учуди се, че почти цялото село е било на църква. Чужденецът искаше престъпление, а вместо това създаде работа на свещеника; седмицата щеше да е пълна с изповеди и разкаяния, сякаш можеха да заблудят Бог.

Погледнах я, но никой не я заговори. Тя издържа всички погледи, защото знаеше, че няма никаква вина и не е нужно да се изповядва. Бе само едно оръдие в някаква лоша игра, която осъзнаваше постепенно – и изобщо не ѝ харесваше това, което виждаше.

Затвори се в стаята си и погледна през прозореца. Множеството вече се бе разпръснало, но пак имаше нещо странно; селото бе необичайно пусто в слънчева събота като тази. Обикновено хората се събираха на групички и разговаряха на площада, където по-рано е била бесилката, а сега бе кръстът. Постоя загледана в безлюдната улица, като усещаше върху лицето си слънцето, което не топлеше, защото зимата бе в началото си. Ако хората бяха излезли на площада, щяха да обсъждат именно това – времето. Температурата. Опасността от дъжд или суша. Но днес те бяха останали по домовете си и Шантал не разбираше защо.

Чувстваше, че колкото повече гледа улицата, толкова повече заприличва на тези хора – точно тя, която се смяташе за различна, дръзка, изпълнена с планове, които никога не биха хрумнали на никого от селяните.

Какъв срам! И в същото време какво облекчение; живееше във Вискос не защото съдбата беше несправедлива към нея, а защото го заслужаваше – винаги се бе смятала за различна, но сега откриваше, че е същата като останалите. Вече три пъти бе изравяла кюлчето, а не смееше да го вземе. Извършваше престъплението в душата си, но не успяваше да го материализира в реалния свят.

Макар и всъщност да знаеше, че в никакъв случай не трябва да го извършва, защото това не беше изкушение, а капан.

„Защо да е капан?“ – помисли си тя. Нещо ѝ подсказваше, че в кюлчето е видяла разрешението на проблема, който чужденецът бе създал. Но колкото и да се опитваше, не можеше да открие кое е това разрешение.

Новодошлият демон се огледа и видя, че светлината на сеньорита Прим, която преди това застрашително бе заблестяла, сега постепенно изчезваше; жалко, че събратът му не бе тук, за да види победата му.

Но той не знаеше, че и ангелите си имат стратегия: в този миг светлината на сеньорита Прим само се бе скрила, за да не предизвика реакция у врага си. Единственото, от което нейният ангел се нуждаеше, бе тя

да поспи, за да може да разговаря с душата ѝ, без да се намесват страхът и вината, с които човешките същества обичат да обременяват дните си.

Шантал заспа. И чу това, което трябваше да чуе, разбра онова, което бе необходимо да разбере.

– Излишно е да приказваме за парцели и гробища -рече жената на кмета, след като пак се събраха в сакристията. – Нека да говорим направо.

Останалите петима се съгласиха.

– Свещеникът ме убеди – каза земевладелецът. – Бог оправдава някои постъпки.

– Не бъди циничен – отвърна свещеникът. – Достатъчно е да погледнем през прозореца, за да разберем всичко. Задуха топъл вятър, защото демонът дойде да ни прави компания.

– Да – каза кметът, който не вярваше в демони. – Всички ние вече се убедихме. По-добре да говорим направо, иначе губим ценно време.

– Нека аз да взема думата – каза хотелиерката. – В момента размишляваме върху това дали да не приемем предложението на чужденеца и да извършим престъпление.

– Да принесем някого в жертва – каза свещеникът, който познаваше по-добре религиозните ритуали.

Последвалото мълчание показа, че всички са съгласни.

– Само подлещите се крият зад мълчанието. Хайде да се помолим на глас, за да ни чуе Господ и да знае, че правим това заради доброто на Вискос. Застанете на колене!

Всички коленичиха неохотно, знаейки, че е излишно да молят Бог да им опрости един грях, който ще извършат с пълното съзнание за злото, което причиняват.

Спомниха си обаче за деня на опрощението, за Ахав; скоро, когато настъпеше този ден, щяха да обвинят Господ, че е поставил на пътя им изкушение, на което е много трудно да се устои.

Свещеникът ги накара да се молят заедно.

– Господи, Ти каза, че никой не е благ; приеми ни с нашите недостатъци и ни прости с Твоето безкрайно великодушие и с Твоята безкрайна любов. Така както си простил на кръстоносците, които са убивали мюсюлмани, за да си възвърнат Свещената земя на Йерусалим, така както си простил на инквизиторите, които са искали да запазят чистотата на Твоята църква, така както си простил на онези, които Те оскърбиха и Те заковаха на кръста, прости ни за това, че трябва да принесем някого в жертва и да спасим едно селище.

– Нека да пристъпим към практическата страна – каза жената на кмета, ставайки от мястото си. – Кой ще бъде принесен в жертва? И кой ще осъществи жертвоприношението?

– Едно момиче, което толкова подпомагахме и подкрепяхме, докара

демона тук – каза земевладелецът, който не твърде отдавна бе спал именно с това момиче и оттогава живееше измъчван от вероятността някой ден то да разкаже на жена му за случилото се. – Така на злото ще противодейства друго зло, а и тя трябва да бъде наказана.

Двама души се съгласиха, като изтъкнаха, че освен това сеньорита Прим е единственият човек в селото, на когото не биха могли да се доверят – понеже се смяташе за различна от останалите и постоянно повтаряше, че някой ден ще се махне оттук.

– Майка ѝ е мъртва. Баба ѝ е мъртва. Никой няма да забележи отсъствието ѝ – съгласи се кметът и така стана третият човек, който одобри идеята.

Жена му обаче беше против.

– Да предположим, че тя знае къде е съкровището; в края на краищата е единственият човек, който го е видял. Освен това можем да ѝ имаме доверие именно поради това, което беше казано тук – тя докара злото и подтикна цялото село да мисли за престъпление. Може да говори каквото си иска; ако останалите хора запазят мълчание, то тогава от едната страна на кантара ще бъдат думите на една девойка с какви ли не проблеми, а от другата – всички ние, които сме постигнали нещо в живота.

Кметът се разколеба, както се случваше всеки път, когато жена му изказваше мнението си.

– Защо искаш да я спасиш, след като не я обичаш?

– Аз разбирам – каза свещеникът. – За да падне вината върху този, който е предизвикал трагедията. Тя ще трябва да носи това бреме до края на дните и нощите си; може би ще свърши като Юда, който предаде Христос и после се самоуби – отчаян и излишен жест, след като вече са създадени всички предпоставки за престъплението.

Жената на кмета се учуди на логиката на свещеника – точно това си бе помислила. Момичето бе хубаво, съблазняваше мъжете, не приемаше животът ѝ да бъде като на всички останали от Вискос, непрекъснато се оплакваше от факта, че живее в село, което въпреки всичките си недостатъци има работливи и честни жители и в което много хора биха искали да прекарат живота си (чужденци, разбира се, които ще си тръгнат веднага щом открият колко е досадно да живееш постоянно сред такова спокойствие).

– Не виждам друг подходящ – каза хотелиерката, на която щеше да се наложи да търси сервитюрка за бара, ала тя си даваше сметка, че с полученото злато ще може да затвори хотела и да се махне оттук. –

Селяните и пастирите са задружни, някои от тях са женени, а повечето имат деца, които живеят далеч отгук и един ден могат да ни заподозрат, ако се случи нещо с техните родители. Сеньорите Прим е единствената, която може да изчезне, без да остави следи.

От религиозни подбуди – в крайна сметка Исус бе проклетел онези, които набеждават невинен човек – свещеникът не искаше да посочи никого. Но знаеше коя е жертвата и трябваше да стори така, че всички да я открият.

– Жителите на Вискос работят от тъмно до тъмно, в студ и в пек. Всеки има задължения, които трябва да изпълнява, включително и това нещастно момиче, което демонът е решил да използва за своите коварни цели. Останали сме малко хора и не можем да си позволим да изгубим още две ръце.

– В такъв случай, отче, нямаме жертва. Трябва да се молим да се появи друг чужденец тази вечер, ала и така би било рисковано, защото той сигурно ще има семейство, което да го търси дори накрай света. Във Вискос всеки чифт ръце работи и печели с много труд хляба, който ни кара пикапът.

– Прави сте – каза свещеникът. – Може би всичко, което сме изживели от снощи досега, е било само илюзия. Всички в това село си имат някой, който ще чувства тяхната липса, и никой няма да се съгласи да посегнат на любимото му същество. Само трима души спят сами.

– Нима предлагате себе си за жертва?

– Бих сторил всичко за доброто на селото.

Останалите петима почувстваха облекчение, осъзнаха изведнъж, че е слънчев съботен ден и няма да има престъпление, а само мъченичество. Напрежението в сакристията изчезна като по чудо и хотелиерката изпита внезапно желание да целуне краката на този светец.

– С изключение на едно – продължи свещеникът. -Вие трябва да убедите всички, че няма да е смъртен грях да бъде убит един божи служител.

– Вие ще обясните това на Вискос! – каза оживено кметът, който вече мислеше какви реформи ще осъществи с парите, каква реклама ще направи в областните вестници, за да привлече нови инвестиции, след като данъците бъдат намалени, как ще доведе туристи, след като субсидира някои подобрения на хотела, как ще нареди да бъде прокаран нов телефонен кабел, който няма да създава проблеми като досегашната система.

– Не мога да направя това – каза свещеникът. – Мъчениците се

съгласяват да бъдат убити, когато народът го поиска. Но никога не предизвикват собствената си смърт, защото Църквата винаги е твърдяла, че животът е дар божи. Вие ще им обясните.

– Никой няма да повярва. Ще сметнат, че сме най-отвратителните убийци, които искат да отнемат живота на един свят човек за пари, така както Юда е сторил с Христос.

Свещеникът повдигна рамене. Слънцето сякаш отново се бе скрило и напрежението се върна в сакристията.

– В такъв случай остава само сеньора Берта – вметна земевладелецът.

След дълга пауза свещеникът взе думата.

– Тази жена сигурно много страда поради загубата на мъжа си: прекарва живота си, седнала пред къщата си през всичките тези години, изложена на лошото време и студа. Освен че изпитва тъга, не върши нищо друго и ми се струва, че горката старица бавно полудява: много пъти съм минавал оттам и съм я виждал да си говори сама.

Отново подухна вятър и събралите се в сакристията се изплашиха, защото прозорците бяха затворени.

– Животът ѝ е много тъжен – продължи хотелиерката. – Мисля, че тя би дала всичко, за да отиде колкото се може по-скоро при любимия си съпруг. Знаете ли, че те бяха женени от четирийсет години?

Всички го знаеха, но не виждаха какво общо има това със случая.

– Старица в залеза на живота си – добави земевладелецът. – Единствената в селото, която не върши нищо значимо. Веднъж я попитах защо стои непрекъснато пред къщата си, дори и през зимата, и знаете ли какво ми отговори? Че наблюдавала селото, за да разбере кога точно злото ще дойде тук.

– По всичко личи, че не си е свършила добре работата.

– Напротив – каза свещеникът. – Доколкото разбирам вашия разговор, то онзи, който е позволил на злото да влезе, трябва да го накара да си замине.

Още веднъж се възцари мълчание и на всички им стана ясно, че жертвата вече е избрана.

– Остава само една последна подробност – намеси се жената на кмета. – Вече знаем кога ще бъде извършено жертвоприношението в името на благоденствието на хората. Знаем и коя ще е жертвата: по този начин една добра душа ще отиде на небето и отново ще бъде щастлива, вместо да страда тук, на земята. Остава да решим как ще го направим.

– Опитай се да поговориш с всички мъже от селото – обърна се

свещеникът към кмета – и свикай събрание на площада към девет часа вечерта. Мисля, че знам как да стане; мини отгук малко преди девет, за да поговорим насаме.

На излизане той помоли двете жени, които бяха там, да отидат у Берта и да постоят при нея, докато свърши събранието. Въпреки че старичката никога не излизаше вечер, добре беше да се вземат мерки.

Шантал дойде на работа в бара както обикновено, ала вътре нямаше никой.

– Тази вечер на площада има събрание – обясни хотелиерката. – Само за мъжете.

Не ѝ беше нужно повече, за да разбере какво става.

– Ти наистина ли видя златото?

– Видях го. Но вие трябваше да поискате от чужденеца да го донесе тук. Възможно е да изчезне, след като получи онова, което иска.

– Да не е луд!

– Луд е.

Хотелиерката реши, че това наистина е добра идея. Качи се до стаята на чужденеца и слезе след няколко минути.

– Той се съгласи. Каза, че го е скрил в гората, но утре ще го донесе.

– Струва ми се, че днес не е нужно да работя.

– Ще работиш! Записано е в договора ти.

Не знаеше как да подхване темата, която бяха обсъждали този следобед, но беше важно да види реакцията на момичето.

– Шокирана съм от всичко това – каза тя. – В същото време разбирам, че хората трябва да размислят два, три, десет пъти върху онова, което трябва да извършат.

– Независимо дали ще мислят двайсет или двеста пъти, няма да посмеят.

– Възможно е – отвърна хотелиерката. – Но ако решат нещо, ти какво ще направиш?

Жената искаше да узнае как ще реагира момичето и Шантал си даде сметка, че чужденецът е много по-близо до истината, отколкото тя самата, която живееше толкова отдавна във Вискос. Събрание на площада! Жалко, че бесилката не беше още там!

– Какво ще направиш? – настоя жената.

– Няма да отговоря на този въпрос – каза Шантал, въпреки че много добре знаеше какво ще направи. – Ще кажа само, че злото никога не е носило добро. Аз самата го изпитах този следобед.

На хотелиерката ѝ се стори, че момичето подронва авторитета ѝ, но реши да не спори с него и да не предизвиква враждебността му, защото това можеше да ѝ създаде проблеми за в бъдеще. Каза, че трябва да прегледа сметките (веднага след това разбра колко абсурдно е оправданието ѝ, след като в хотела има само един гост), и остави Шантал сама в бара. Бе спокойна; сеньорита Прим не бе показала и следа от възмущение, дори и след като ѝ бе споменала за събранието на площада, което

бе доказателство, че във Вискос става нещо необичайно. Това момиче също се нуждаеше от пари, животът бе пред него, сигурно щеше да последва приятелите си от детинство, които се бяха махнали оттук.

И ако не бе склонна да помогне, поне не даваше вид, че ще иска да се намеси.

След скромна вечеря свещеникът седна сам на една от пейките в църквата. Кметът всеки момент щеше да дойде.

Свещеникът погледна варосаните стени, олтара, на който нямаше нито едно по-хубаво произведение на изкуството, а бе покрит с евтини репродукции на светците, които някога бяха живели по тези места. Жителите на Вискос никога не са били много религиозни, макар и свети Савин да бе главният радетел за възкръсването на това селище; хората обаче го забравяха и предпочитаха да си спомнят за Ахав, за келтите, за хилядолетните суеврия на селяните, без да разбират, че за изкуплението е нужен само един жест – да приемат Исус като единствен Спасител на човечеството.

Преди няколко часа бе предложил самия себе си за мъченик. Ходът бе рискован, но той бе склонен да стигне до край и да се принесе в жертва, щом като хората са така лекомислени и толкова лесно могат да бъдат манипулирани.

„Не е вярно. Лекомислени са, но не се оставят толкова лесно да бъдат манипулирани.“ Още повече, че посредством мълчанието си и хитрите си изказвания го бяха накарали да каже това, което те искаха да чуят: мъченичеството, което носи изкупление, жертвата, която спасява, упадъкът, който отново се превръща в слава. Той се бе престорил, че позволява на тези хора да го използват, но бе казал само онова, в което вярваше.

От малък бе възпитаван за духовник и това бе истинското му призвание. На 21 години бе ръкоположен за свещеник и впечатляваше всички с красноречието си и умението да ръководи своята енория. Четеше молитви всяка вечер, помагаше на болните, посещаваше затвора, даваше храна на гладните – точно както съветваха свещените книги. Постепенно славата му се разнесе из областта и стигна до ушите на епископа, който бе известен със своята мъдрост и справедливост.

Епископът го покани на вечеря заедно с още няколко млади свещеници. Ядоха, разговаряха на различни теми и накрая епископът – който бе възрастен и ходеше трудно – стана и тръгна да налива вода на всеки

от присъстващите. Всички отказаха с изключение на него, който го помоли да му напълни чашата догоре.

Един от свещениците промърмори така, че той да го чуе: „Всички ние отказахме водата, защото знаем, че сме недостойни да прием от ръцете на този свят човек. Само един от нас не разбира жертвата, която нашият епископ прави, носейки тази тежка бутилка.“

След като седна отново на стола си, епископът каза:

– Вие, които се смятате за светци, не проявихте смирението да получите, а аз не изпитах радостта да дам. Само той позволи на доброто да се прояви.

И на часа го назначи в една по-голяма енория.

Двамата станаха приятели и често се срещаха. Всеки път, когато имаше някакви съмнения, прибягваше до „духовния си баща“, както го наричаше, и обикновено си тръгваше доволен от отговорите. Един следобед например бе разтревожен, защото не бе сигурен дали постъпките му се харесват на Господ. Отиде при епископа и го попита какво да прави.

„Авраам приемал чуждоземните и Господ бил доволен – бе отговорът. – Илия не обичал чуждоземните и Господ бил доволен. Давид се гордеел с това, което правел, и Господ бил доволен. Пред олтара бирникът се срамувал от онова, което вършел, и Господ бил доволен. Йоан Кръстител отишъл в пустинята и Господ бил доволен. Павел обикалял големите градове на Римската империя и Господ бил доволен. Откъде бих могъл да знам какво ще достави радост на Всемогщия? Прави това, което ти подсказва сърцето, и Господ ще е доволен.“

На следващия ден след този разговор епископът – неговият най-голям духовен учител – почина от неочакван инфаркт. Свещеникът изтъква смъртта на епископа като поличба и започна стриктно да спазва онова, което той му бе препоръчал: да следва сърцето си. Понякога даваше милостиня, а понякога отправяше просяка да работи. Понякога държеше много сериозни проповеди, а друг път пееше заедно с вярващите. До ушите на новия епископ стигнаха слухове за поведението му и той го извика.

Каква бе изненадата му, когато видя в негово лице оня свещеник, който преди няколко години бе поискал пълна догоре чаша с вода от стария епископ.

„Знам, че сега ръководиш важна енория – каза новият епископ с ирония в погледа си. – И че през всичките тези години си бил голям приятел на моя предшественик. Може би си се стремял към неговия

пост.“

„Не – отвърна той. – Стремях се към мъдростта.“

„Тогава сигурно си станал много начетен. Чух обаче странни истории за теб: понякога даваш милостиня, а понякога отказваш помощта, която нашата църква трябва да оказва.“

„Панталонът ми е с два джоба, във всеки от тях има по едно листче, а парите слагам само в левия си джоб.“

Новият епископ се заинтригува от тази история и поиска да разбере какво пише на листчетата.

„На листчето в десния ми джоб съм написал: *Аз съм само прах и пепел*. В левия джоб, където държа парите, на листчето пише: *Аз съм божият представител на земята*. Когато видя бедност и несправедливост, бъркам в левия си джоб и давам помощ. Когато видя мързел и небрежност, бъркам в десния си джоб и виждам, че няма какво да дам. По този начин успявам да съчета материалния свят с духовния.“

Новият епископ благодари за хубавата метафора на милосърдие и му каза, че може да се върне в енорията си, но скоро цялата област ще бъде реструктурирана. Малко след това свещеникът получи новината за назначението си във Вискос.

Веднага разбра посланието: завист. Но тъй като бе дал обет да служи на Бога независимо къде се намира, тръгна към Вискос, изпълнен със смирение и усърдие; бе се появило ново препятствие, което трябваше да преодолее.

Измина една година, после втора. Изминаха пет години, а той не успя да доведе повече вярващи в църквата въпреки усилията, които полагаше; селището бе управлявано от един призрак, дошъл от миналото и наречен Ахав; нищо от онова, което проповядваше, нямаше тежестта на легендите, които се разказваха. Изминаха десет години. Към края на десетата година той осъзна грешката си: стремежът му към мъдрост се бе превърнал в арогантност. Беше толкова силно убеден в божиата справедливост, че не бе успял да я съчетае с изкуството на дипломатията. Въобразявал си бе, че живее в един свят, където Господ е навсякъде, а се бе оказал между хора, които много често не Го допускаха до себе си.

Петнайсет години по-късно разбра, че никога няма да се махне от това място: бившият епископ сега бе могъщ кардинал, работеше във Ватикана и бе твърде вероятно да бъде избран за папа – никога не би позволил някакъв провинциален свещеник да разпространи историята, че е бил заточен поради завист и ревност.

По това време вече се бе заразил от пълната липса на каквото и да е

стимул – никои не може да устои на толкова години безразличие. Хрумна му, че ако бе изоставил духовническото поприще в подходящия момент, би бил много по-полезен на Бога; но бе отлагал решението си безкрайно с надеждата, че положението ще се промени, и сега бе късно, вече бе изгубил всякакъв контакт с външния свят.

Изминаха още двайсет години и една нощ той се събуди отчаян; животът му бе съвсем безполезен. Знаеше на какво е способен, а бе успял да осъществи толкова малко. Спомни си за двете листчета, които имаше навика да държи в джобовете си; откри, че винаги е пъхал ръка в десния джоб. Бе искал да е мъдър, а не беше ловък. Бе искал да е сприведлив, а не беше мъдър. Бе искал да е ловък, а не бе посмял.

„Къде е великодушието Ти, Господи? Защо направи с мен това, което стори с Иов? Никога ли няма да имам друг шанс в живота? Дай ми още една възможност!“

Стана и отвори Библията наслуки, както правеше винаги когато се нуждаеше от отговор. Попадна на пасажа от Тайната вечеря на Христос, който моли изменника да го предаде на войниците, които го търсят.

Свещеникът часове наред мисли върху прочетеното: защо Исус искаше предателят да извърши грях?

„За да се сбъдне Светото писание“, биха отговорили докторите по богословие. Но дори и да е така, защо Исус ще въвежда един човек в грях и ще го осъжда на вечни мъки?

Исус никога не би сторил това; в действителност предателят е само една жертва както Той самият. Злото трябва да се прояви и да изпълни ролята си, за да може накрая доброто да възтържествува. Ако нямаше предателство, нямаше да има и кръст, Светото писание нямаше да се сбъдне, а саможертвата нямаше да послужи за пример.

На следващия ден в селището пристигна чужденецът, така както много други идват и си отиват; свещеникът не му обърна внимание и не го свърза нито с молбата, която бе отправил към Христос, нито с изречението, което бе прочел. Когато чу историята за моделите, които Леонардо да Винчи бе използвал, за да нарисува „Тайната вечеря“, си спомни, че бе прочел същия текст в Библията, но реши, че това не е нищо друго освен съвпадение.

Едва след като сеньорита Прим разказа за облога, той разбра, че молбата му е била чута.

Злото трябваше да се прояви, за да може най-накрая доброто да трогне сърцата на тези хора. За пръв път, откакто бе стъпил в тази енория, бе видял църквата си препълнена. За пръв път големците на селото

бяха дошли в сакристията.

„Злото трябва да се прояви, за да осъзнаят хората цената на доброто.“ Подобно на предателя от Библията, който скоро след като извършил постъпката, разбрал какво е направил, същото ще стане и с тези хора тук; така дълбоко ще се разкаят, че единственото им убежище ще е църквата, а жителите на Вискос – след толкова много години – ще станат вярващи.

На него се бе паднала ролята да бъде оръдие на злото; това бе най-истинският жест на смирение, който би могъл да поднесе на Господ.

Кметът дойде, както се бяха уговорили.

– Искам да знам какво трябва да направя, отче.

– Остави на мен да ръководя събранието – бе отговорът.

Кметът се поколеба; все пак той бе най-висшата власт във Вискос и не би искал някакъв чуждоземец да засяга публично една толкова важна тема. Въпреки че свещеникът живееше тук повече от двайсет години, не се бе родил на това място, не знаеше всичките легенди, във вените му не течеше кръвта на Ахав.

– Мисля, че когато става дума за толкова сериозни въпроси, аз самият трябва да говоря с хората – каза той.

– Съгласен съм. Така е по-добре, защото нещата могат да вземат лош обрат, а не бих искал църквата да се забърква в това. Ще ти разкажа моя план, а ти ще го направиш достойно на хората.

– Всъщност след като планът е твой, смятам, че ще е по-справедливо и по-честно ти да го споделиш с останалите.

„Пак този страх! – помисли си свещеникът. – За да се наложиш над някого, направи така, че да се страхува!“

Двете жени пристигнаха у Берта малко преди девет и я завариха да плете в малката всекидневна.

– Тази вечер селото е по-различно – каза старичката. – Чух много хора да минават, чух много стъпки: барът е малък, за да ги побере всичките.

– Това са мъжете – отвърна хотелиерката. – Отиват на площада, за да решат какво да правим с чужденеца.

– Разбирам. Мисля, че няма какво толкова да се обсъжда: или трябва да приемете предложението му, или да го оставите да си тръгне след два дни.

– Никога не сме възнамерявали да приемем предложението му – рече възмутено жената на кмета.

– Защо? Казаха ми, че днес свещеникът е държал прекрасна проповед и споменал, че саможертвата на един човек спасила човечеството и че Господ приел предложението на Сатаната, като наказал най-верния си раб. Какво лошо има в това жителите на Вискос да погледнат на предложението на чужденеца като на, да речем, някаква сделка?

– Не говориш сериозно, нали?

– Напротив, сериозно говоря. Вие искате да ме заблудите.

Двете жени се поколебаха дали да не станат и да си тръгнат, но бе рисковано.

– Освен това на какво дължа честта за това посещение? Никога по-рано не сте идвали у дома.

– Сеньорита Прим каза, че завчера чула белязания вълк да вие.

– Всички знаят, че белязаният вълк е само едно глупаво оправдание на ковача – каза хотелиерката. – Сигурно е отишъл в гората с някоя жена от съседното село, опитал се е да я сграбчи, тя го е ударила и затова е измислил тази история. Въпреки това решихме да се поразходим насам и да видим дали всичко е наред.

– По-добре от това не би могло да бъде. В момента плета покривка за маса, но не гарантирам, че ще успее да я завърши; възможно е да умре още утре например.

Жените се почувстваха неловко.

– Както знаете, старите хора могат да умрат всеки момент – продължи Берта.

Пак изпаднаха в същото положение. Или в почти същото.

– Още е рано да мислиш за това.

– Може би; едва ли ще е утре. Но трябва да ви кажа, че днес почти през цялото време мислех за това.

– Имаш ли конкретна причина?

– А смятате ли, че трябва да имам?

Хотелиерката трябваше да смени темата, но много внимателно. По това време събранието на площада сигурно вече бе започнало и след няколко минути щеше да свърши.

– Мисля, че с възрастта хората започват да разбират, че смъртта е неизбежна. Затова трябва да се научим да я приемаме спокойно, с мъдрост и примирение: често пъти тя ни избавя от някои ненужни страдания.

– Напълно си права – отвърна Берта. – Точно за това си мислех през целия следобед. И знаете ли до какъв извод стигнах? Че много, ама наистина много ме е страх от смъртта. Смятам, че моят час все още не е дошъл.

Обстановката ставаше все по-напрегната и жената на кмета си спомни спора в сакристията; говореха за едно, а в действителност имаха предвид друго. Нито една от двете жени не знаеше как протича събранието на площада; никой не знаеше нито плана на свещеника, нито каква ще бъде реакцията на мъжете от Вискос. Излишно бе да въвличат Берта в по-откровен разговор – освен това никой не би се съгласил да умре, без да се бори отчаяно за живота си. Жената на кмета се замисли и за следния проблем: ако искат да убият тази старица, ще трябва да го направят така, че тя да не се съпротивлява, за да не бъдат открити следи при евентуално разследване.

Да изчезне! Берта трябваше чисто и просто да изчезне; тялото ѝ не можеше да бъде погребано в гробището, нито изоставено в гората. След като чужденецът установи, че желанието му е изпълнено, трябва да я изгорят и да разпръснат пепелта в планината. И на теория, и на практика тя ще помогне на тази земя отново да стане плодородна.

– За какво си се замечтала? – прекъсна Берта нейните размишления.

– За огън – отвърна жената на кмета. – За хубав огън, който да стопли телата и сърцата ни.

– Добре, че не живеем в средновековието; знаете ли, че някои хора от селото ме смятат за вещица?

Невъзможно беше да излъжат, защото старицата щеше да се усъмни; жените кимнаха утвърдително.

– Ако живеехме в средновековието, можеха да поискат да ме изгорят – просто така, само защото някой е решил, че съм виновна за нещо.

„Какво става? – мислеше си хотелиерката. – Нима някой ни е издал? Дали жената на кмета, която сега е до мен, не е дошла тук преди

това и не ѝ е разказала всичко? Дали свещеникът не се е разкалял и не е дошъл да се изповяда пред една грешница?“

– Много ви благодаря за посещението, но съм добре, в отлично здраве, готова на всякакви жертви, включително и тези глупави хранителни диети за понижаване на холестерола, защото искам да живея още дълго.

Берта стана и отвори вратата. Двете жени се сбогуваха с нея. Събранието на площада още не беше свършило.

– Все пак се радвам, че дойдохте. А сега ще спра да плета и ще спя. Честно казано, аз вярвам, че белязаният вълк съществува. Вие сте млади, дали не бихте се съгласили да постоите тук наблизо, докато свърши събранието, за да съм сигурна, че той няма да дойде до вратата ми?

Двете се съгласиха, пожелаха ѝ „лека нощ“ и Берта се прибра.

– Тя знае! – каза тихо хотелиерката. – Някой ѝ е казал! Не забелязали иронията в гласа ѝ? Тя разбра, че сме тук, за да я следим, не видя ли?

Жената на кмета бе обърквана.

– Не е възможно да знае! Някой трябва да е луд, за да ѝ каже. Освен ако...

– Освен ако какво?

– Освен ако тя наистина е вещица. Спомняш ли си как подухна вятър, докато разговаряхме?

– Прозорците бяха затворени.

Сърцата на двете жени се свиха и вековните суеверия изплуваха в главите им. Ако тя наистина беше вещица, тогава нейната смърт, вместо да спаси селото, щеше да го унищожи съвсем.

Така се говореше в легендите.

Берта изгаси лампата и през тесния отвор на прозореца започна да наблюдава двете жени на улицата. Не знаеше дали да се смее, да плаче или чисто и просто да приеме съдбата си. Бе сигурна само в едно: бяха избрали да убият нея.

Мъжът ѝ се бе появил надвечер и за нейна изненада го придружаваше бабата на сеньорита Прим. Отначало Берта изпита ревност: какво търсеше тази жена тук? След това обаче забеляза тревогата в очите им и се отчая още повече, когато те ѝ разказаха за онова, което бяха чули в сакристията.

Двамата я помолиха веднага да избяга отук.

– Шегувате се – отвърна Берта. – Как да избягам? Краката не ме държат, едва успявам да отида до църквата, която е на сто метра от къщата ми, как да избървя целия този път? Моля ви, намерете някакво

разрешение там горе, закриляйте ме! Защо в края на краищата по цял ден се моля на всички светци?

Те обясниха на Берта, че положението е по-сложно, отколкото си мисли: Доброто и Злото воюват помежду си и никоой не може да се меси. Ангелите и демоните бяха влезли в една от поредните си битки, които погубват или спасяват цели области за определен период от време.

– Не ме интересува; аз няма как да се защита, тази битка не е моя, не съм искала да участвам в нея.

Никоий не бе искал. Всичко бе започнало преди две години поради грешка в изчисленията на един ангел хранител. Две жени били отвлечени и дните им били преброени, но с тях имало и едно тригодишно момиченце, което трябвало да бъде спасено. Това момиченце щяло да утеши баща си и да направи така, че той да продължи да вярва в живота и да преодолее ужасното страдание, на което щял да бъде подложен. Бил добър човек и въпреки че щял да преживее трудни моменти (никой не знаеше причината, това беше част от някакъв план на Господ, който не беше особено ясен за никого), щял да се възстанови. Момиченцето щяло да израсте, белязано от трагедията, и след двайсет години чрез собственото си страдание щяло да облекчи чуждата болка. Щяло да извърши нещо много важно, което да предизвика последствия по всички краища на земята.

Такъв бил първоначалният план. И всичко се подреждало много добре: полицията нахлула в скривалището, чупи се изстрели и хората, на които било писано да умрат, започнали да падат. В този миг ангелът хранител на момиченцето – Берта знаеше, че всички тригодишни деца постоянно виждат ангели и разговарят с тях – му направил знак да се дръпне до стената. Момиченцето обаче не разбрало и се приближило до него, за да чуе какво му казва.

Помръднало се само на трийсет сантиметра, но това било достатъчно някакъв куршум да го улучи смъртоносно. От този миг нататък историята приела съвсем различна посока; онова, което е трябвало да стане красива приказка за изкуплението, се превърнало в безкрайна битка. На сцената излязъл демонът и поискал душата на този мъж – пълна с омраза, безсилие, желание за мъст. Ангелите не се съгласили; той бил добър човек, бил избран да помогне на дъщеря си да промени много неща на света, макар и професията му да не била от най-подходящите.

Демонът обаче изобщо не се вслушал в доводите на ангелите. Постепенно започнал да обсебва душата му и успял да я завладее почти изцяло.

– Почти изцяло – повтори Берта. – Вие казахте „почти“.

Двамата го потвърдиха. Бе останала едва забележима светлина, защото един от ангелите не се бе отказал от битката. Но мъжът никога не го слушаше, въпреки че предишната нощ ангелът бе успял да му поговори. И оръдието, с което си бе послужил, бе именно сеньорита Прим.

Бабата на Шантал обясни, че точно затова е тук: защото, ако съществува човек, който би могъл да промени положението, то това е внучката ѝ. Въпреки това битката бе по-жестока отвсякога и ангелът на чужденеца отново бе изтласкан от демона.

Берта се опита да ги успокои, виждайки колко са нервни; в крайна сметка те вече бяха мъртви, именно тя би трябвало да е разтревожена. Дали не биха могли да помогнат на Шантал да промени нещата?

Демонът на Шантал също е на път да спечели битката, отговориха ѝ те. Докато тя беше в гората, баба ѝ бе изпратила белязания вълк по следите ѝ – впрочем той наистина съществуваше и ковачът бе казал истината. Бабата на Шантал искаше да събуди добротата у чужденеца и бе успяла. Но очевидно разговорът помежду им не бе потръгнал; и двамата бяха прекалено силни личности. Бе останал един последен шанс: момичето да забележи онова, което те искаха да види. Или по-скоро те знаеха, че го е видяло, но искаха то да го разбере.

– Какво? – попита Берта.

Не можеха да ѝ обяснят; контактът им с живите бе ограничен, някои от демоните ги подслушваха и можеха да провалят всичко, ако предварително узнаеха плана. Увериха я, че е нещо съвсем просто, и ако Шантал е достатъчно умна – а баба ѝ твърдеше, че е, – ще успее да овладее положението.

Берта прие отговора; бе далеч от мисълта да настоява да чуе нещо, което би могло да ѝ струва живота, въпреки че много обичаше да слуша тайни. Впрочем искаше да чуе още едно обяснение и се обърна към мъжа си.

– Ти ми каза да стоя тук, седнала на стола през всичките тези години, и да наблюдавам селото, защото злото можело да влезе в него. Помоли ме много преди ангелът да сбърка и момиченцето да загине. Защо?

Мъжът ѝ отговори, че злото, така или иначе, щяло да мине през Вискос, понеже имало навика да обикаля земята и обичало да заварва хората неподготвени.

– Не съм убедена.

И мъжът ѝ не беше убеден, но бе истина. Може би дуелът между доброто и злото се води непрекъснато в сърцето на човека – бойното

поле на всички ангели и демони; и те ще воюват за всяко късче от него в течение на хиляди години, докато накрая едната от двете сили напълно унищожи другата. И въпреки че това бе духовният план, имаше още много неща, които той не знаеше – впрочем много повече неизвестни неща, отколкото на земята.

– Сега съм почти убедена. Успокойте се! Ако трябва да умра, значи е дошъл моят час.

Берта не каза, че ревнува малко и би искала отново да е заедно с мъжа си; бабата на Шантал навремето беше една от най-привлекателните жени на Вискос.

Двамата си тръгнаха, като заявиха, че трябва да помогнат на момичето да разбере добре онова, което бе видяло. Ревността на Берта се засили, ала тя се опита да се успокои, макар и да смяташе, че мъжът ѝ иска тя да живее малко по-дълго, за да може, несмушаван от нея, да се порадва на компанията на бабата на сеньорита Прим.

Кой знае, може би още утре щеше да му отнеме независимостта, която той смяташе, че притежава. Берта се замисли малко и промени мнението си: горкият човек заслужаваше няколко години почивка, защо да не го остави да си въобразява, че е свободен да прави каквото си иска – бе сигурна, че той чувства липсата ѝ.

Виждайки двете жени навън, тя реши, че няма да е лошо да поживее още малко в тази долина, да гледа планината, да присъства на вечните конфликти между мъжете и жените, дърветата и вятъра, ангелите и демоните. Започна да я обзема страх и тя се опита да се концентрира върху нещо друго – добре ще е утре да смени цвета на кълбото, от което плетеше, защото покривката ставаше много еднообразна.

Събранието на площада още не бе свършило, когато тя заспа. Бе сигурна, че сеньорита Прим ще разбере посланието, макар и да няма бабата да разговаря с духове.

– В църквата, която е свято място, ви говорих за необходимостта от саможертва – каза свещеникът. – Тук, на това светско място, искам от вас да приемете мъченичеството.

Малкият, слабо осветен площад – имаше само една улична лампа, въпреки че кметът бе обещал да сложи още по време на кампанията си – бе пълен с хора. Селяните и пастирите, на които бе започнало да им се доспива, защото бяха свикнали да си лягат и да стават със слънцето, пазеха тишина, респектирани и изплашени. Свещеникът бе поставил един стол до кръста и се бе покачил на него, така че всички да могат да го видят.

– От векове църквата е обвинявана, че води несправедлива борба, но всъщност единственото, което правим, е да надживяваме заплахите.

– Не сме дошли тук да слушаме за църквата, отче! -извика някой. – Искаме да разберем какво ще стане с Вискос.

– Не е нужно да ви обяснявам, че има опасност Вискос да изчезне от географската карта заедно с вас, вашите земи и стада. Не съм дошъл тук да ви говоря за църквата, но трябва да ви кажа нещо: само чрез саможертва и покаяние ще можем да постигнем спасение. И преди да ме прекъснете, искам да уточня, че имам предвид саможертвата на един човек, покаянието на всички и спасението на селото.

– Всичко това може да е лъжа – извика някой.

– Утре чужденецът ще ни покаже златото – каза кметът, доволен, че може да даде информация, за която дори свещеникът не знаеше. – Сеньорита Прим не иска отговорността да падне само върху нея и хотелиерката го убеди да донесе кюлчетата тук. Ще действаме само срещу тази гаранция.

Кметът взе думата и започна да говори за подобренията в селото, реформите, детския парк, намаляването на данъците и разпределението на богатството, което предстои да бъде придобито.

– По равно – каза някой.

Бе настъпил моментът той да поеме ангажимент, нещо, което ненавиждаше; но всички очи се бяха впили в него и като че ли се бяха пробудили от дрямката.

– По равно – потвърди свещеникът, преди кметът да реагира. Нямаха избор: всички трябва да поемат еднаква отговорност и да получат еднакво възнаграждение, в противен случай в близко време някой ще издаде престъплението – поради завист или за отмъщение. Свещеникът добре познаваше съдържанието на тези две думи.

– Кой ще умре?

Кметът обясни колко справедливо изборът е паднал върху Берт; тя страда много поради загубата на мъжа си, стара е, няма приятели, има вид на луда с нейния навик да седи от сутрин до вечер пред къщата си и с нищо не допринася за благоденствието на селото. Вместо да вложи парите си в земи или овце, тя получава лихва от някаква банка далеч от тук; единствените облагодетелствани от това са търговците, които подобно на хлебаря с пикала идват в селото веднъж седмично, за да продават стоките си.

Никой от множеството не издигна глас срещу този избор. Кметът бе доволен, тъй като се бе наложил благодарение на авторитета си; свещеникът обаче знаеше, че това би могло да е както добър, така и лош знак, защото невинаги мълчанието означава „да“ – обикновено то показва единствено невъзможността на хората да реагират начаса. Впрочем ако някой не е съгласен, скоро ще започне да се терзае, че е приел нещо, което не желае, а това би могло да има сериозни последици.

– Необходимо ми е всички да са съгласни – каза свещеникът. – Необходимо ми е на висок глас да обявите дали приемате, или не, за да чуе Господ и да знае, че има храбри мъже в Своята армия. Дори и да не вярвате в Бог, пак ви моля да заявите високо съгласието или несъгласието си, за да узнаят останалите какво мисли всеки един.

На кмета не му хареса начинът, по който свещеникът се бе изразил: бе казал „необходимо ми е“, а по-точно би било да каже „на нас ни е необходимо“ или „на кмета му е необходимо“. Когато приключат с този въпрос, ще намери начин да си възвърне авторитета. А сега като добър политик ще остави свещеникът да действа и да изложи плана си.

– Искам да се съгласите!

Ковачът пръв каза „да“. За да покаже колко е смел, кметът също се съгласи на висок глас. Постепенно всеки от присъстващите мъже каза, че е съгласен – и така, докато накрая всички поеха ангажмента. Някои се бяха съгласили, защото искаха събранието да свърши по-бързо и да се приберат къщи; други мислеха за златото и за това как най-бързо да напуснат селото с новопридобитото богатство; трети крояха планове да изпратят пари на децата си, за да не се срамуват от приятелите си в големия град; на практика нито един от хората тук не вярваше, че Висок би могъл да си възвърне изгубената слава, и единственото, към което се стремяха, бе богатството, което винаги са заслужавали, но никога не са имали.

Никой обаче не каза „не“.

– В селото има 108 жени и 173 мъже – продължи свещеникът. –

Всеки от жителите има поне по едно оръжие, понеже традицията задължава всички да се научат да ловуват. И тъй, утре сутринта ще оставите тези оръжия, заредени с по един патрон, в сакристията на църквата. Ще помоля кмета, който има няколко пушки въщи, да донесе една и за мен.

– Никога не сме давали оръжията си на други хора – извика един от ловните водачи. – Те са свещени, капризни, лична собственост. Не може други да си служат с тях.

– Оставете ме да довърша. Ще обясня как действа стрелковият взвод: седем войници биват свикани, за да стрелят в осъдения на смърт. На войниците се раздават седем пушки – шест от тях са заредени с истински патрони, само в едната има халосен патрон. Барутът избухва по един и същи начин, шумът е еднакъв, но вътре няма олово, което да бъде изстреляно в посока към жертвата. Никой от войниците не знае в коя пушка се намира халосният патрон. Така всеки се надява, че е в неговата и че не той, а другарите му са отговорни за смъртта на мъжа или жената, които те не познават, но стрелят в тях, защото такъв е войнският им дълг.

– Всеки смята себе си за невинен – каза земевладелецът, който до този момент бе мълчал.

– Точно така. Утре аз ще направя същото: ще извадя оловото от 87 куршума, а останалите пушки ще оставя с истински патрони. Всички оръжия ще изгърмят едновременно, но никой няма да знае в кои от тях има куршуми; по този начин всеки от вас може да се смята за невинен.

Колкото и изморени да бяха мъжете, идеята на свещеника бе последвана от въздишка на облекчение. Някаква различна енергия обзе събралите се на площада, като че ли изведнъж цялата тази история бе изгубила трагичния си характер и се бе превърнала в търсене на скрито съкровище. Всеки от мъжете беше убеден, че оръжието му ще бъде заредено с халосен патрон и че той няма да е виновен, а само солидарен с другарите си, които искат да променят живота си, а също и селото. Сега всички бяха много оживени; Вискос бе станал място, където най-сетне щеше да се случи нещо различно, нещо важно.

– Единственото оръжие, което със сигурност ще бъде заредено, ще бъде моето, защото аз не мога да избирам за самия себе си. Както няма да взема и моята част от златото; върша всичко това по други причини.

Кметът отново започна да не харесва начина, по който говореше свещеникът. Правеше всичко нарочно, за да разберат жителите на Вискос, че е смел човек, роден водач, великодушен и способен на всякаква

саможертва. Ако жена му бе чула това, щеше да каже, че свещеникът се готви да се кандидатира за следващите избори.

„Изчакай да дойде понеделник!“ – каза си той. Щеше да издаде указ, с който да увеличи толкова много данъка на църквата, че свещеникът да не може да остане повече тук. В крайна сметка той единствен не искаше да забогатее.

– А жертвата? – попита ковачът.

– Ще дойде – каза свещеникът. – Аз ще се заема с това. Но ми трябва още трима души.

И тъй като никой не изяви желание, свещеникът избра трима силни мъже. Единият от тях понечи да възрази, но приятелите му така го изледаха, че той бързо се отказа от намерението си.

– Къде ще направим жертвоприношението? – попита земевладелецът, обръщайки се директно към свещеника. Кметът бе започнал доста бързо да губи авторитета си, трябваше незабавно да си го възвърне.

– Аз съм този, който ще реши – каза той, като изглежда гневно земевладелеца. – Не искам земята на Вискос да бъде изцапана с кръв. Жертвоприношението ще стане утре, в същия час, до келтския монолит. Донесете си фенери, лампи, факли, за да видят всички накъде точно да насочат пушките си и да не стрелят в погрешна посока.

Свещеникът слезе от стола – събранието бе свършило. Жените на Вискос отново чуха стъпки по асфалта. Мъжете се прибраха по къщите си, някои пийнаха по нещо, други се загледаха през прозореца, а трети направо си легнаха, понеже бяха много изморени. Кметът срещна жена си, която му разказа какво е чула в дома на Берта и колко се е изплашила. Впрочем, след като двете с хотелиерката бяха анализирали дума по дума казаното от старицата, бяха стигнали до извода, че тя нищо не знае – единствено чувството им за вина ги караше да мислят обратното.

– И да виждаме призраци там, където не съществуват, като например белязания вълк – добави тя.

Свещеникът се върна в църквата и прекара цялата нощ в молитви.

Шантал приготви сутрешното си кафе и извади хляба, купен предишния ден, тъй като в неделя пикапът не идваше. Погледна през прозореца и видя, че жителите на Вискос излизат от къщите си с ловни оръжия. Приготви се да умре, понеже имаше вероятност да са избрали именно нея; никой обаче не почука на вратата ѝ – точно обратното, продължаваха пътя си, влизаха в сакристията на църквата и излизаха оттам с празни ръце.

Слезе долу, отиде в хотела и хотелиерката ѝ разказа какво се бе случило предишната вечер; избора на жертвата, предложението на свещеника, подготовката за жертвоприношението. Вече не ѝ говореше с враждебен тон и нещата сякаш се развиваха благоприятно за Шантал.

– Искам да ти кажа нещо: един ден Вискос ще си даде сметка за всичко, което си сторила за неговите жители.

– Но чужденецът трябва да покаже златото – настоя момичето.

– Разбира се! Той току-що излезе с празна раница.

Шантал реши да не се разхожда из гората, защото щеше да се наложи да мине край къщата на Берта и щеше да я е срам да я погледне. Прибра се в стаята и отново си спомни съня си.

Предишния следобед бе сънувала странен сън; един ангел ѝ бе дал единайсетте златни кюлчета и я бе помолил да ги задържи.

Шантал му бе обяснила, че в такъв случай някой трябва да бъде убит. Той бе отрекъл, твърдейки точно обратното: кюлчетата бяха доказателство, че златото не съществува.

За това бе накарала хотелиерката да говори с чужденеца; имаше свой план. Ала тъй като бе загубила всички битки в живота си, се съмняваше, че би могла да го осъществи.

Берта съзерцаваше залеза на слънцето, когато видя да се приближава свещеникът, придружен от още трима мъже. Натъжи се заради три неща: бе разбрала, че е дошъл нейният час; мъжът ѝ дори не бе дошъл да я успокои (може би се страхуваше от това, което щеше да чуе, може би се срамуваше от собственото си безсилие да я спаси), а парите, които бе спестила, щяха да останат за акционерите на банката, където бяха вложени, понеже не бе имала време да ги изтегли и да запали огън с тях.

Зарадва се на две неща: най-сетне щеше да отиде при мъжа си, който по това време сигурно се разхождаше с бабата на сеньорита Прим; последният ден от живота ѝ бе студен, но слънчев и безоблачен. Малци-на имат късмета да си заминат от този свят с толкова хубав спомен.

Свещеникът даде знак на мъжете да спрат и се приближи до нея сам.

– Добър вечер! – каза тя. – Вижте колко велик е Господ и каква красива природа е създал!

„Вие ще ме отведете, но аз ще ви накарам да се почувствате най-виновните хора на света.“

– Не можеш да си представиш красотата на рая – отвърна свещеникът, но тя усети, че нейната стрела го е улучила и той се мъчи да запази хладнокръвие.

– Не знам дали е толкова хубав, нито съм сигурна, че съществува; вие били ли сте там?

– Все още не. Но познавам ада и знам, че е ужасен, макар и да изглежда много привлекателен отвън.

Тя разбра, че говори за Вискос.

– Лъжете се, отче. Били сте в рая, но не сте го познали. Както се случва впрочем с повечето хора на този свят; търсят страданието на най-веселите места, защото мислят, че не заслужават щастието.

– Изглежда, че всички тези години, прекарани тук, са те направили по-мъдра.

– Отдавна никоой не е идвал да говори с мен, а сега, странно защо, всички откриха, че съществувам. Представете си, отче, снощи хотелиерката и жената на кмета ми оказаха честта да ме посетят; днес енорийският свещеник прави същото – нима съм се превърнала в толкова важна личност?

– Да – каза свещеникът. – В най-важната личност на селото.

– Да не би да съм получила наследство?

– Десет златни кюлчета. Мъже, жени и деца ще ти благодарят от името на идните поколения. Възможно е дори да издигнат статуя в твоя

чест.

– Предпочитам чешма; освен че е по-красива, утолява жаждата на пристигащите и успокоява разтревожените.

– Тогава ще построим чешма. Давам ти думата си.

Берта реши, че е време да прекъсне този фарс, и пристъпи директно към въпроса.

– Вече знам всичко, отче. Вие осъждате една невинна жена, която не може да се бори за живота си. Проклет да сте, проклето да е това място и всичките му жители!

– Проклети да са! – съгласи се свещеникът. – В разстояние на повече от двайсет години се опитвах да благословя този край, но никой не чу моя зов. През същите тези двайсет години се опитах да събудя доброто в сърцата на хората, докато накрая разбрах, че Господ ме е избрал да бъда лявата Му ръка и да покажа злото, на което са способни. Може би по този начин те ще се изплашат и ще приемат вярата.

На Берта ѝ се плачеше, но се овладя.

– Красиви думи, лишени от смисъл. Оправдание за жестокостта и несправедливостта.

– За разлика от всички останали не върша това за пари. Знам, че златото е прокълнато, както и това място, и няма да донесе щастие на никого: постъпвам така, защото Господ ме накара. Или по-точно: заповяда ми, отговори на молитвите ми.

„Излишно е да споря“, помисли си Берта, а през това време свещеникът бръкна в джоба си и извади няколко хапчета.

– Нищо няма да усетиш – каза той. – Хайде да влезем вътре!

– Нито вие, нито който и да е друг от селото ще стъпи в къщата ми, докато съм жива! Може би късно тази вечер вратата ще е отворена, но сега не е.

Свещеникът кимна към единия от мъжете и той се приближи с пластмасово шише.

– Вземи тези хапчета! Ще заспиш за няколко часа, а когато се събудиш, ще бъдеш на небето до мъжа си.

– Винаги съм била до мъжа си; освен това никога не съм вземала приспивателни, въпреки че страдам от безсъние.

– Още по-добре! В такъв случай ще ти подействат почти веднага.

Слънцето вече бе залязло, мракът бързо се спускаше над долината, църквата, селото.

– А ако откажа да ги взема?

– Ще ги вземеш насила.

Тя погледна мъжете, които придружаваха свещеника, и разбра, че той казва истината. Взе хапчетата, сложи ги в устата си и изпи шишето до дъно. Вода: без вкус, без мирис, без цвят... и въпреки това най-важното нещо на света. Също като нея в този момент.

Погледна още веднъж планината, която вече тънеше в мрак. Видя да изгрява първата звезда на небето и си помисли, че всъщност е имала хубав живот: бе се родила и щеше да умре на едно място, което обичаше, въпреки че самото място не я обичаше особено, но какво значение имаше това? Който обича, очаквайки някакво възнаграждение, си губи времето.

Беше благословена. Никога не бе посещавала друга страна, но знаеше, че тук, във Вискос, се случват същите неща като на всяко друго място. Бе загубила мъжа си, когото обичаше, но Господ ѝ бе дал радостта той да продължава да е до нея, дори и мъртъв. Бе видяла селото да процъфтява, бе присъствала на упадъка му и си отиваше, преди да го види напълно унищожено. Бе опознала хората с техните недостатъци и добродетели и вярваше, че най-накрая човешката доброта ще победи въпреки всичко, което ѝ се случваше сега, въпреки борбите в невидимия свят, на които мъжът ѝ бе свидетел, както твърдеше.

Дожаля ѝ за свещеника, за кмета, за сеньорита Прим, за чужденеца, за всеки един от жителите на Вискос: злото не може да доведе до добро, въпреки че те искаха да вярват в това. Когато откриеха истината, щеше да е твърде късно.

Съжаляваше само за едно нещо в живота си: никога не бе виждала морето. Знаеше, че то съществува, огромно, бурно и същевременно спокойно, но никога не бе имала възможност да отиде до него, да опита солената му вода, да почувства под босите си крака пясък, да се потопи в студената вода, сякаш се завръща в корема на Великата майка (сети се, че келтите са обичали този израз).

С изключение на това нямаше за какво друго да съжалява. Бе тъжна, много тъжна, че именно така трябва да си замине от този свят, но не искаше да се чувства като жертва: сигурно Господ ѝ бе отредил тази роля и тя бе много по-хубава от ролята, която бе избрал за свещеника.

– Искам да ти поговоря за доброто и злото – чу го тя да казва, усещайки едновременно с това как ръцете и краката ѝ изтръпват.

– Няма нужда. Вие не познавате доброто. Отровен сте от злото, което са ви причинили, и сега заразявате с тази чума и нашия край. Не сте по-различен от чужденеца, който дойде да ни посети и да ни унищожи.

Едва чу последните си думи. Погледна към звездата и затвори очи.

Чужденецът влезе в банята, изми старателно всяко едно от златните кюлчета и отново ги прибра в старата износена раница. Преди два дни бе слязъл от сцената, но сега се връщаше за последното действие – налагаше се да се появи отново.

Всичко бе внимателно замислено: от избора на изолираното селце с малко жители до намирането на съучастник, така че, ако нещата вземат неприятен обрат, никой да не може да го обвини в подбудителство; касетофонът, възнаграждението, предпазливите стъпки, първият етап, в който се бе сприятелил с жителите, вторият етап, в който бе всял страх и объркване. Щеше да стори с другите това, което Господ бе сторил с него. Господ му бе направил добро, а после го бе хвърлил в пропастта. Същото щеше да направи и той.

Бе обмислил и най-дребната подробност с изключение на едно нещо: никога не бе предполагал, че планът му ще се осъществи. Беше сигурен, че когато настъпи моментът да бъде взето някакво решение, едно обикновено „не“ ще промени цялата история. Бе достатъчно един-единствен човек да се откаже от престъплението, за да докаже, че не всичко е изгубено. Ако един човек спаси селото, целият свят ще бъде спасен. Това ще означава, че все още има реална надежда доброто да е по-силно, а терористите да не са знаели какво голямо зло извършват. Най-сетне ще им прости, а дните на страдания ще бъдат заменени от тъжен спомен, той ще се научи да живее с него и ще се опита отново да бъде щастлив. Срещу това „не“, което би искал да чуе, селото ще получи десетте златни кюлчета, независимо от облога, който бе сключил с момичето.

Планът му обаче се бе провалил. А сега бе твърде късно, за да се откаже от него.

Някой почука на вратата.

– Хайде да тръгваме! – чу той гласа на хотелиерката. -Време е.

– Ей сега идвам.

Взе си палтото, облеche го и слезе при нея в бара.

– Нося златото – каза той. – За да бъдат избегнати обаче всякакви недоразумения, искам да ви напомня, че местопребиваването ми е известно на няколко души. Ако съселяните ви решат жертвата да бъде аз, могат да бъдат сигурни, че полицията ще дойде да ме търси; самата вие ме видяхте да се обаждам по телефона на много хора.

Хотелиерката само кимна.

Келтският монолит се намираше на половин час път от Вискос. Векове наред хората бяха смятали, че той не е нищо друго освен един различен къс скала, голям, изгладен от вятъра и леда, и който по-рано е бил изправен, но някоя гръмотевица го е съборила. Ахав бе имал навика да събира тук съвета на селото, понеже скалата служела за естествена маса на открито.

Докато един ден правителството не изпрати някаква група да изследва присъствието на келтите в долината и някой не забеляза монолита. Веднага пристигнаха археолози, мериха, смятаха, спориха, копаха и стигнаха до извода, че за едно от келтските племена това място е било свещено, въпреки че не се знаеше какви ритуали са извършвали тук. Според някои било нещо като астрономическа обсерватория, други твърдяха, че са били осъществявани церемонии за плодородие и девизи са били обладавани от жреци. Групата учени спориха една седмица, но скоро заминаха за някакво по-интересно място, без да достигнат до окончателно заключение относно находката.

След като бе избран, кметът се опита да привлече туристи, като успя да публикува в един областен вестник репортаж за келтското наследство на жителите на Вискос, но бе трудно да се намерят още следи и единственото, което малкото авантюристи откриха, бе една съборена скала, докато другите селища в долината разполагаха със скулптури, надписи и други много по-интересни неща. Идеята не доведе до никакъв резултат и скоро монолитът отново започна да изпълнява предишната си функция: да служи за маса по време на пикниците през почивните дни.

През този следобед в някои домове на Вискос възникнаха спорове по един и същи повод: мъжете искаха да отидат сами, а жените настояваха и те да вземат участие в „ритуала на жертвоприношението“, както жителите на селото бяха започнали да наричат престъплението, което се готвеха да извършат. Мъжете казваха, че е опасно, никой не знаел какво може да се случи, когато се използва огнестрелно оръжие, а жените упорстваха, че това било егоизъм, мъжете трябвало да уважават правата им, защото светът вече не бил такъв, какъвто те си мислели, че е. Накрая мъжете отстъпиха и жените възтържествуваха.

А сега процесията вървеше към мястото, образувайки верига от 281 светещи точки, тъй като чужденецът носеше факла, а Берта нищо не носеше – така че броят на жителите продължаваше да е съвсем точно представен. Всеки от мъжете държеше в едната си ръка факла или фенер, а в другата – ловна пушка, оставена отворена, така че да бъде

избегнат случаен изстрел.

Единствено на Берта не ѝ се налагаше да върви; спеше си спокойно в нещо като импровизирана носилка, която двама дървари носеха с мъка. „Добре, че няма да се наложи да носим този товар и на връщане – мислеше си единият. – Със забилите се в плътта куршуми ще е три пъти по-тежък.“ Той изчисли, че всеки патрон би трябвало да съдържа шест малки сачми олово. Ако всички заредени пушки улучат целта, в тялото ще проникнат 522 сачми и накрая ще има повече метал, отколкото кръв. Усети, че му се повдига. Не трябваше да мисли за нищо друго освен за понеделник.

Всички вървяха мълчаливо, без да се гледат в очите, сякаш това бе някакъв кошмар, който искаха да забравят колкото се може по-бързо. Пристигнаха задъхани – по-скоро от напрежение, отколкото от умора – и образуваха огромен полукръг от светлини на поляната, където се намираше келтският монолит.

Кметът даде знак, дърварите отвързаха Берта от носилката и я положиха легнала върху скалата.

– Така не е добре – възпротиви се ковачът, спомняйки си за военните филми, в които войниците пълзяха по земята. – Легнал човек трудно може да бъде улучен.

Дърварите издърпаха Берта от скалата и я поставиха седнала на земята, като опряха гърба ѝ на камъка. Това положение изглеждаше идеално, но изведнъж се чу ридание и един женски глас каза:

– Тя ни гледа! Тя вижда какво правим!

Берта, разбира се, нищо не виждаше, но бе непоносимо да гледат тази добродушна жена, заспала с доволна усмивка на устните, която след малко стотици сачми щяха да изтрият от лицето ѝ.

– Обърнете я с гръб! – нареди кметът, който също се бе почувствал неудобно от гледката.

Мърморейки, дърварите за трети път отидоха до скалата и извиха тялото, като го оставиха коленичило на земята с ръце и гърди, опрени в камъка. Понеже бе невъзможно да стои неподвижно в това положение, наложи се да омотаят китките с въже, да го прекарат през горната част на скалата и да го завържат от другата страна.

Положението на тялото бе доста странно: жената бе коленичила с гръб към тълпата, а ръцете ѝ бяха обгърнали скалата, сякаш се молеше за нещо. Някой пак се възпротиви, но кметът каза, че е време да приключат с това задължение.

Колкото по-бързо, толкова по-добре. Без речи или оправдания; те

могат да бъдат отложени за следващия ден – в бара, на улицата, в разговорите между пастирите и земеделците. Със сигурност един от трите изхода на Вискос нямаше да бъде използван дълго време, защото всички бяха свикнали да виждат седналата там старица да гледа планината и да си говори сама. Добре, че селото разполагаше с още два изхода и малка пътека с изкопани в нея стъпала, която извеждаше долу на пътя.

– Да свършваме по-бързо! – каза кметът, доволен, че е успял да върне авторитета си, тъй като свещеникът не продумваше. – Някой от долината може да види светлините и да поиска да разбере какво става. Пригответе пушките, стреляйте и да си ходим!

Без излишна тържественост. Чисто и просто изпълняваха дълг като добри войници, които защитават селището си. Без ненужни съмнения. Без издадена заповед, на която трябваше да се подчинят.

И изведнъж кметът разбра мълчанието на свещеника и съвсем ясно си даде сметка, че е попаднал в капан. Ако един ден историята се разбере, всички биха могли да се оправдаят с това, което казваха военните престъпници: че са изпълнявали заповеди. Какво ли ставаше сега в сърцата на всички тези хора: за подлец ли го смятаха или за спасител?

Не можеше да прояви слабост точно в момента, в който бе чул селяните да приготвят пушките за стрелба. Представи си шума, който щяха да вдигнат 174 оръжия, но докато се появеше някой любопитен да види какво става, те вече щяха да са далеч оттук; малко преди да тръгнат, той бе дал заповед на връщане всички факли и фенери да бъдат изгасени. Познаваха отлично пътя, а светлината им беше необходима само за да бъдат избегнати злополуки по време на стрелбата.

Жените инстинктивно се дръпнаха назад, а мъжете се прицелиха в неподвижното тяло, което се намираше на около петдесетина метра от тях. Не бе възможно да не улучат, от деца ги бяха научили да стрелят по животни в движение и летящи птици.

Кметът се приготви да даде заповед за стрелба.

– Чакайте! – извика женски глас. Беше сеньорита Прим. – А златото? Видяхте ли златото?

Пушките бяха свалени, но все така заредени: не, никой не бе видял златото. Всички се обърнаха към чужденеца.

Той бавно излезе пред оръжията. Пусна раницата си на земята и започна да вади едно по едно златните кюлчета.

– Ето го – каза той и се върна в края на полукръга.

Сеньорита Прим отиде до мястото, където бяха кюлчетата, и взе едно.

– Злато е – каза тя. – Но искам да се уверите в това. Нека да дойдат тук девет жени и всяка да разгледа кюлчетата, които са на земята.

Кметът се разтревожи, тъй като те щяха да застанат в обсега на куршумите и някой по-нервен би могъл да стреля случайно; но деветте жени – включително и неговата – се приближиха до сеньорита Прим и направиха това, което тя бе поискала.

– Да, злато е – каза жената на кмета, след като провери внимателно това, което държеше в ръцете си, сравнявайки го с малкото бижута, които притежаваше. – Виждам, че има правителствен щемпел, номер, който сигурно означава серията, датата, на която е било отлято, и теглото. Не ни лъже.

– Задръжте го в ръцете си и чуйте какво ще ви кажа.

– Сега не е време за речи, сеньорита Прим – каза кметът. – Нека жените да се дръпнат оттам, за да можем да довършим работата си.

– Затваряй си устата, глупак такъв!

Викът на Шантал изплаши всички. Не можеха да си представят, че някой от Вискос би могъл да изрече това, което току-що чуа.

– Да не си полудяла?

– Затваряй си устата! – извика тя още по-силно, като трепереше от глава до пети, а лицето ѝ се бе изкривило от омраза. – Ти си луд, че се хвана в този капан, който ни доведе до проклятието и смъртта! Ти си безотговорен човек!

Кметът тръгна към нея, но бе възпрян от двама мъже.

– Нека да чуем какво иска да каже това момиче! – извика някой от множеството. – Десет минути не са от значение!

Не десет, пет минути бяха от голямо значение и всеки един, независимо дали е мъж или жена, го знаеше. Колкото по-дълго наблюдаваха тази сцена, толкова повече растеше страхът им, обземаше ги чувство на вина, завладяваше ги срам, ръцете им се разтреперваха; всички започваха да търсят някакво извинение, за да променят намерението си. Докато се изкачваха към скалата, вярваха, че носят оръжие, заредено с халосен патрон, и скоро всичко ще приключи; сега обаче се бояха, че от цевта на пушката ще излезе истински куршум и призрактът на тази старица, на която ѝ се носеше славата на вещица, ще идва да ги навестява нощем.

Бояха се, че някой ще проговори. Бояха се, че свещеникът не е изпълнил онова, което бе обещал, и всички ще бъдат виновни.

– Пет минути – каза кметът, като се опитваше да накара присъстващите да повярват, че той дава позволение на момичето, докато всъщност то бе успяло да наложи своите правила.

– Ще говоря колкото си искам – отвърна Шантал, която сякаш си бе възвърнала спокойствието, решена да не отстъпва нито сантиметър, а думите и звучача с неочаквана тежест. – Впрочем няма да е дълго. Това, което се случва сега, е много интересно. Всички знаем, че по времето на Ахав в селото се отбивали мъже, които твърдели, че имат специален прах, който може да превръща оловото в злато. Наричали себе си алхимици и един от тях доказал, че говори истината, след като Ахав го заповядал със смърт.

Днес вие искате да направите същото: да смесите олово с кръв с увереността, че то ще се превърне в златото, което държим в ръцете си. От една страна, сте напълно прави. Но, от друга страна, това злато, което толкова бързо ще падне в ръцете ви, бързо ще изтече от тях.

Чужденецът не разбираше какво казва момичето, но се молеше то да продължи; бе забелязал, че в едно тъмно кътче на душата му е проблеснала забравена светлина.

– В училище всички сме учили прочутата легенда за цар Мидас, който срещнал някакъв бог и богът обещал да му даде каквото пожелае. Мидас вече бил много богат и не искал повече пари, затова помолил всичко, до което се докосне, да се превръща в злато.

Позволете ми да ви припомня какво се случило: най-напред Мидас превърнал в злато мебелите си, двореца си, всичко, което го заобикаляло. Работил цяла сутрин и се сдобил със златна градина, златни дървета, златно стълбище. По обяд огладнял и поискал да се нахрани. Когато обаче се докоснал до вкусното агнешко бутче, което неговите слуги му били приготвили, то също се превърнало в злато. Вдигнал чаша с вино и тя веднага се превърнала в злато. Отчаян, той изтичал при жена си с молба да му помогне, понеже вече бил осъзнал грешката, която извършил; когато докоснал ръката ѝ, тя се превърнала в златна статуя.

Слугите избягали от двореца от страх да не се случи същото и с тях. За по-малко от седмица Мидас умрял от глад и жажда, заобиколен отвсякъде от злато.

– Защо ни разказваш тази история? – попита жената на кмета, след като пусна кюлчето на земята и отново застана до съпруга си. – Да не би някой бог да е слязъл във Вискос и да ни е дал тази способност?

– Разказвам ви тази история поради простата причина, че златото само за себе си нищо не струва. Абсолютно нищо. Не можем нито да го ядем, нито да го пием, нито да си купим с него повече животни или земя. Това, което има някаква стойност, са парите. Как ще превърнем това злато в пари?

Можем да направим две неща: да помолим ковача да стопи кюлчетата и да ги раздели на 280 еднакви парчета, а после всеки да отиде в града и да обмени златото си. Начаса ще предизвикаме подозренията на властите, защото в тази долина няма злато и ще е много странно всички жители на Вискос да се появят с по едно малко кюлче. Властите ще се усъмнят. Ще им кажем, че сме намерили древно келтско съкровище. Те обаче бързо ще разберат, че златото е отлято скоро, че тук са правени разкопки, но келтите никога не са имали злато в такова количество, иначе щяха да построят голям и пищен град на това място.

– Ти си съвсем невежа – каза земевладелецът. – Ще занесем в някоя банка кюлчетата такива, каквито са, с правителствен щемпел и всичко останало. Ще ги осребрим и ще си разделим парите.

– Това е вторият вариант. Кметът ще вземе десетте кюлчета, ще отиде в банката и ще помоли да ги обменят за пари. Касиерът на банката няма да зададе въпросите, които би задал, ако всички ние отидем с по едно кюлче; тъй като кметът е представител на властта, ще му поиска единствено документите за покупка на златото. Кметът ще каже, че не притежава такива, но, както казва жена му, върху златото има правителствен щемпел и е истинско. Има също и дата и сериен номер.

По това време мъжът, който ни дава златото, ще е далеч оттук. Касиерът ще поиска време, защото, макар и да познава кмета и да знае, че е честен човек, на него ще му трябва специално разрешително, за да отпусне банката такава голяма сума. Ще започнат да разпитват откъде се е взело това злато. Кметът ще каже, че е подарък от един чужденец. В края на краищата нашият кмет е умен и има отговор за всичко.

След като касиерът говори с управителя, той – въпреки че не подозира нищо нередно, все пак е чиновник на заплата и не иска да поема излишни рискове – ще се обади в централата на банката. Там никой не познава кмета и изтеглянето на подобна голяма сума ще бъде съмнително; ще го накарат да изчака два дни, докато проверят произхода на кюлчетата. И какво ще открият? Че това злато е крадено. Или че е купено от някоя групировка, заподозряна в трафик на наркотици.

Тя направи пауза. Страхът, който бе усетила, когато за пръв път се бе опитала да вземе своето кюлче, сега се бе предал и на всички останали. Историята на един човек, това е историята на цялото човечество.

– Защото това злато има сериен номер и дата и произходът му може лесно да бъде установен.

Всички погледнаха към чужденеца, който стоеше невъзмутим.

– Няма смисъл да го питате за каквото и да било – добави Шантал.

– Ще трябва да повярваме, че казва истината, но човек, който иска да бъде извършено престъпление, не заслужава доверие.

– Можем да го задържим тук, докато обменим златото срещу пари – каза ковачът.

Чужденецът кимна на хотелиерката.

– Той е недосегаем. Сигурно има много могъщи приятели. В мое присъствие позвъни на различни хора, запази си самолетни билети; ако изчезне, ще разберат, че е бил отвлечен и ще дойдат да го търсят във Вискос.

Шантал пусна на земята кюлчето, което държеше, и излезе от обсега на пушките. Другите жени я последваха.

– Можете да стреляте, ако искате. Но аз няма да участвам в подобно престъпление, защото знам, че това е капан на чужденеца.

– Ти нищо не можеш да знаеш! – извика земевладелецът.

– Ако съм права, скоро кметът ще е зад решетките и във Вискос ще дойдат хора, за да открият от кого е откраднал това съкровище. Някой ще трябва да им обясни, но няма да съм аз.

Обещавам ви обаче да пазя тайна; ще кажа само, че не знам какво се е случило. Освен това кметът е човек, когото познаваме, за разлика от чужденеца, който утре ще си тръгне оттук. Възможно е кметът да поеме цялата вина върху себе си, да каже, че е откраднал златото от някакъв мъж, който е дошъл във Вискос и е останал една седмица. Всички ще го смятаме за герой, престъплението никога няма да бъде разкрито и ще продължим да живеем както преди – но, така или иначе, без златото.

– Ще го направя! – извика кметът, който знаеше, че всичко това са измислици на една луда.

В това време чу някой да отваря пушката си.

– Имайте ми доверие! – крещеше кметът. – Аз ще поема риска!

Но вместо отговор се чу друго шракване, после още едно, сякаш се заразяваха едно от друго, докато накрая всички пушки бяха отворени; нима можеше да се вярва на политик? Единствено оръжията на кмета и на свещеника бяха готови за стрелба; едната бе насочена към сеньорита Прим, а другата – към Берта. Но дърварят – който преди това си бе представил броя на сачмите, които щяха да проникнат в тялото на старичката – разбра какво става, отиде до тях и им издърпа пушките от ръцете: кметът не беше толкова луд, че да извърши престъпление само за да си отмъсти, а свещеникът нямаше никакъв опит с оръжията и сигурно нямаше да улучи целта.

Сеньорита Прим беше права: много е рисковано да вярваш на

другите. Изведнъж като че ли всички го бяха осъзнали, защото хората започнаха да напускат мястото, първо по-възрастните, после по-младите.

Мълчаливо заслизаха по склона, като се стараеха да мислят за времето, за овцете, които трябваше да се стрижат, за нивите, които отново трябваше да бъдат разорани, за ловния сезон, който скоро щеше да започне. Нищо не се бе случило, защото Вискос беше село, изгубено във времето, и всички дни си приличаха.

Всеки си казваше, че краят на изминалата седмица е бил само сън. Или по-точно кошмар.

На поляната останаха само трима души с две факли – единият от тях всъщност бе старицата, която спеше, привързана към скалата.

– Това злато е за селото ти – каза чужденецът на Шантал. – В крайна сметка оставам без него и без отговор на въпроса си.

– Златото не е за селото ми, а за мен. Както и кюлчето, което е до скалата във формата на У. А ти ще дойдеш с мен, за да го обменим в пари; не вярвам на нито една от думите ти.

– Знаеш много добре, че нямаше да сторя това, което ти им каза. А колкото до твоето презрение към мен, то всъщност е презрение към теб самата. Трябва да си благодарна за случилото се, защото, показвайки ти златото, ти дадох много повече от възможността да станеш богата.

„Накарах я да действа, да престане да се оплаква от всичко и да заеме някаква позиция.“

– Много благородно от твоя страна! – продължи Шантал с ирония в гласа си. – Още в първия миг, когато дойде, можех да ти отговоря на въпроса за човешката природа; макар и Вискос сега да е западнало село, миналото му е изпълнено със слава и мъдрост. Можех да ти дам отговор, който търсиш, ако се бях сетила за него.

Шантал отиде да развърже Берта; видя, че старицата има рана на челото – може би се дължеше на положението, в което бяха опрели главата ѝ на скалата; но раната не беше опасна. Проблемът се състоеше в това, че трябваше да стои тук до утре и да я изчака да се събуди.

– Можеш ли да ми кажеш отговора сега? – попита мъжът.

– Някой сигурно вече ти е разказал за срещата между свети Савин и Ахав.

– Разбира се! Светецът дошъл, поговорил малко с него и накрая арабинът се покръстил, защото разбрал, че светецът е много по-смел от него.

– Точно така. Само че преди да заспи, те продължили да разговарят, макар и Ахав да започнал да точи кинжала си от мига, в който свети Савин влязъл в дома му. Убеден, че светът е отражение на него самия, решил да предизвика светеца и го попитал:

„Ако днес тук влезе най-красивата проститутка на града, ще можеш ли да си внушиш, че тя не е красива и съблазнителна?“

„Не. Но ще мога да се овладеея“, отвърнал светецът.

„А ако ти предложи много златни монети, за да слезеш от планината и да дойдеш да живееш при нас, ще можеш ли да гледаш на златото така, сякаш става дума за обикновени камъни?“

„Не. Но ще мога да се овладеея.“

„А ако те потърсят двама братя, от които единият те мрази, а за другия си светец, ще можеш ли да мислиш, че са еднакви?“

„Дори и да страдам, ще успея да се овладеея и да се държа с тях еднакво.“

Шантал направи пауза.

– Казват, че този разговор накарал Ахав да се покръсти.

Нямаше нужда Шантал да обяснява историята на чужденеца; Савин и Ахав са имали едни и същи инстинкти – доброто и злото са се борили в тях, както се борят за всяка душа на земята. Когато Ахав разбрал, че Савин е същият като него, разбрал и това, че и той е същият като Савин.

Всичко е въпрос на самоконтрол. И на избор.

Нищо повече.

Шантал погледна за последен път долината, планините, горите, из които се бе разхождала като дете, и усети в устата си вкуса на кристалната вода, на току-що откъснатите зеленчуци, на домашното вино, приготвено от най-хубавото грозде в областта и грижливо пазено от местните жители, така че никой турист да не може да открие качествата му – виното бе твърде малко, за да бъде изнасяно, а парите биха могли да изкушат някой винопроизводител.

Беше се върнала само за да се сбогува с Берта; бе облечена в старите си дрехи, така че никой да не открие, че по време на краткото си пътуване до града се е превърнала в богата жена: чужденецът се бе погрижил за всичко, бе подписал документите по прехвърлянето на златото, бе го обменил, а парите бе внесъл в новооткрита сметка на името на сеньорита Прим. Касиерът на банката им бе хвърлил един съвсем дискретен поглед и не бе задавал никакви въпроси освен необходимите, за да бъдат извършени операциите. Шантал бе сигурна, че той я е взел за младата любовница на един възрастен мъж.

„Колко приятно усещане“, спомни си тя. Касиерът на банката сигурно си бе помислил, че тя е ненадмината в леглото, за да заслужи това огромно количество пари.

Срещна няколко души от селото; никой не знаеше, че тя се готви да замине. Поздравиха я, сякаш нищо не се бе случило, сякаш демонът никога не бе идвал във Вискос. Тя отвърна на поздравите, преструвайки се на свой ред, че този ден е като всички останали в живота ѝ.

Не знаеше колко много се е променила след всичко, което бе открила за самата себе си, но имаше достатъчно време, за да научи. Берта бе

седнала пред къщата си – този път не за да следи злото, а защото вече нищо друго не можеше да прави.

– Ще построят чешма в моя чест – каза тя. – Това е цената на моето мълчание. Макар и да знам, че няма да е вечна, нито пък ще утоли жаждата на кой знае колко хора, защото Вискос, така или иначе, е осъден: не заради демона, който се бе появил тук, а от времето, в което живеем.

Шантал попита как ще изглежда чешмата; Берта я бе замислила под формата на слънце, откъдето да блика вода и да се влива в устата на една жаба – тя беше слънцето, а свещеникът бе жабата.

– Така ще утолявам жаждата си за светлина и ще остана тук толкова дълго, колкото ще просъществува и чешмата.

Кметът бе протестираше заради разходите, но Берта си бе направила оглушки и сега селото нямаше друг избор; следващата седмица щяха да започнат градежа.

– А ти най-сетне ще направиш онова, което те посъветвах, дъще. Ще ти кажа нещо, в което съм напълно уверена: животът може да бъде кратък или дълъг в зависимост от това как ще го изживеем.

Шантал се усмихна, целуна я и завинаги обърна гръб на Вискос. Старицата беше права: нямаше време за губене. Все пак младата жена се надяваше собственият ѝ живот да е много дълъг.

22 януари 2000 г. 23,58 ч

КРАЙ

© 2000 Паулу Коелю
© 2001 Даниела Петрова, превод от португалски

Paulo Coelho
O Demônio e a Srta. Prum, 2000

Източник: <http://izvorite.com>

Публикация:

ДЕМОНЪТ И СЕНЬОРИТА ПРИМ. 2001. Изд. Обсидиан, София. Роман. Превод: от португ. Даниела ПЕТРОВА [O Demônio e a Srta. Prum / Paulo COELHO (2000)]. Печат: Абагар, Велоко Търново. Формат: 20 см. Страници: 175. ISBN: 954-769-005-1.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2063>]